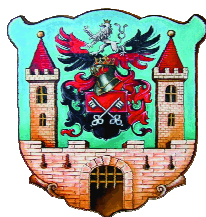

Załącznik do Uchwały nr XXXV/244/2017

Rady Miasta Lubań

z dnia 30 maja 2017 roku

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Lubań na lata 2017-2025

Lubań 2017

Spis treści

WSTĘP	3
I. MERYTORYCZNE UZASADNIENIE OPRACOWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	5
II. ZGODNOŚĆ STRATEGII Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI	6
Założenia Strategii zgodne z krajowymi aktami prawnymi	6
Zgodność z prawem wspólnotowym	6
Zgodność ze strategiami europejskimi	6
Zgodność z dokumentami krajowymi	7
Zgodność z regionalnymi dokumentami strategicznymi	9
Zgodność z lokalnymi dokumentami strategicznymi	13
III. DIAGNOZA SPOŁECZNA	16
ANALIZA DANYCH	17
Położenie geograficzne	17
Ludność gminy	17
Wsparcie systemowe – Program Rewitalizacji Społecznej Śródmieścia Miasta Lubań	19
KLUCZOWE OBSZARY DZIAŁAŃ MIASTA A WYNIKI PRZEPROWADZONYCH BADAŃ	22
Adekwatność pomocy społecznej	23
Zagrożenia w środowisku szkolnym	36
Bezpieczeństwo w mieście	53
Aktywizacja mieszkańców jako podstawowe działanie profilaktyczne	63
Ochrona zdrowia	91
IV. ANALIZA SWOT	94
V. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ	95
Planowanie działań	95
Cele strategiczne, operacyjne i zadania	96
CEL STRATEGICZNY: WYŻSZA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW MIASTA	97
CEL STRATEGICZNY: BEZPIECZNA I PRZYJAZNA SZKOŁA	98
CEL STRATEGICZNY: ZDROWE SPOŁECZEŃSTWO	99
CEL STRATEGICZNY: WSPIERANIE SYSTEMU OPIEKI NAD DZIECKIEM	100
CEL STRATEGICZNY: AKTYWNE I SPRAWNE SPOŁECZEŃSTWO	101
CEL STRATEGICZNY: NOWOCZESNA KULTURA	102
CEL STRATEGICZNY: SKUTECZNA KOMUNIKACJA Z MIESZKAŃCAMI LUBANIA	103
VI. MONITORING STRATEGII	104

WSTĘP

Zadaniem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Lubań na lata 2017 - 2025 (dalej nazywaną SRPS) jest wytyczanie głównych kierunków działań w obszarze polityki społecznej, profilaktyki oraz działań aktywizujących miejską wspólnotę. Mają one na celu zapewnić wysoką jakość życia mieszkańcom Lubania. Wszystkie działania muszą być zorganizowane na współdziałaniu i partnerstwie różnorodnych podmiotów i instytucji w sposób komplementarny i kompleksowy. Zapisy zawarte w SRPS na lata 2017-2025 rozwinięte będą także w szczegółowych programach, wskazujących kierunki rozwoju i działania w węższych tematach i krótszej perspektywie planowania.

W skład zespołu przygotowującego dokument weszli przedstawiciele wydziałów merytorycznych Urzędu Miasta Lubań oraz dyrektorów instytucji miejskich odpowiedzialnych za realizację działań związanych z problemami społecznymi. W Urzędzie Miasta Lubań w tej kwestii za struktury kluczowe uznać należy Wydział Infrastruktury Społecznej oraz Referat Edukacji. Wśród miejskich jednostek do zespołu powołano dyrektorów instytucji związanych z pomocą społeczną (Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Ośrodek Wsparcia Dziennego), instytucji kultury i sportu (Miejski Dom Kultury, Muzeum Regionalne, Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna, Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji) oraz realizującego zadania z zakresu komunikacji społecznej Łużyckiego Centrum Rozwoju, a także dyrektorkę jednej z placówek opiekuńczych jako przedstawicielkę środowiska.

Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miejskiej Lubań na lata 2017 - 2025 przygotowywano etapami. Najistotniejsze z nich to praca warsztatowa zespołu, przeprowadzenie badania dotyczącego problemów społecznych oraz dostarczenie i przeanalizowanie danych zastanych. Szczegółowe etapy pracy:

- o praca warsztatowa zespołu nad koncepcją strategii, przedstawienie analizy sytuacji i zastanych danych,
- o praca warsztatowa zespołu nad zakresem zamawianego badania,
- o badanie: diagnoza problemów społecznych przeprowadzone przez firmę Sonda,
- o omówienie wyników badania z przedstawicielami środowiska oświaty, zebranie wniosków i uwag,
- o omówienie przez zespół wyników badania, praca warsztatowa nad wnioskami, sformułowaniem celów i zadań,
- o stworzenie dokumentu w oparciu o przeprowadzoną analizę, badania oraz efekty pracy warsztatowej,
- o recenzje i korekty zespołu,
- o przedstawienie ostatecznie zatwierdzonego dokumentu Radzie Miasta Lubań.

Badanie, o którym mowa powyżej, było szeroko zakrojonym sondażem, skierowanym do kilku grup miejskiej społeczności (nauczyciele lubańskich szkół, uczniowie i ich rodzice, klienci Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i pracownicy tej instytucji, strażnicy miejscy i dzielnicowi Komendy Powiatowej Policji w Lubaniu, próba 100 osób korzystających z miejskiej oferty kulturalnej, próba 100 osób pracujących o niskich dochodach). Wszystkie badania opierały się na ankietach, których zawartość i treść oraz sposób wypełniania został dostosowany do charakteru próby respondentów. Próby dobrane wśród mieszkańców były randomizowane metodą random walking. Szczegółowy opis metodologii badania przedstawiono w rozdziale III – Diagnoza społeczna. Dokładne i wyczerpujące raporty z badań zostały przeanalizowane przez zespół, wyniki i rekomendacje dla poszczególnych obszarów tematycznych zostały zaprezentowane w rozdziale III. Podsumowaniem wniosków z badań i analizy danych jest analiza SWOT.

Bazując na analizie, zespół sformułował 7 celów strategicznych, którym podporządkowane zostaną działania profilaktyczne i aktywizacyjne w mieście.

- Wyższa jakość życia mieszkańców miasta;
- Bezpieczna i przyjazna szkoła;
- Zdrowe społeczeństwo;
- Wspieranie systemu opieki nad dzieckiem;
- Aktywne i sprawne społeczeństwo;
- Nowoczesna kultura;
- Skuteczna komunikacja z mieszkańcami Lubania.

Do każdego celu przypisano działania, z którymi zapoznać można się w rozdziale V. O tym, że dokument nie będzie martwym zapisem świadczy wykaz konkretnych wskaźników, które służyć będą do monitoringu realizacji celów SRPS (rozd. VI).

I. MERYTORYCZNE UZASADNIENIE OPRACOWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Lubań na lata 2017 - 2025 to dokument opisujący, wyjaśniający i wartościujący ten fragment rzeczywistości, od którego zależy stworzenie perspektyw godnego życia jednostki jak i grupy społecznej, jako całości. Jest szkicem działania ukierunkowanym na realizację przedsięwzięć w obszarze polityki społecznej w wymiarze długofalowym, zaś w praktyce stanowi pewnego rodzaju instrument przejścia od fazy interpretacji zjawisk i procesów społecznych do fazy społecznej przemiany.

Nieustannie wzrastająca problematyka zadań stawianych przed instytucjami pomocy społecznej spowodowana jest zwiększającym się stopniem trudności generowanym między innymi przez takie czynniki jak: bezrobocie, wzrost kosztów związanych z ochroną zdrowia oraz rehabilitacją osób starszych i niepełnosprawnych, wyzwaniem, z jakimi musi uporać się współczesna rodzina. Stworzenie nowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Lubań jest podyktowane koniecznością przygotowania fundamentu do realizacji stosunkowo trwałych wzorców interwencji społecznych. Te z kolei mają w efekcie przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców naszego miasta, a w szczególności tych osób, które są zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Celem, do którego dążymy wyznaczając sobie poszczególne cele strategiczne jest w efekcie skuteczne doprowadzenie do integracji społecznej mieszkańców.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Lubań tworzona jest w myśl ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r., poz. 930 z późn. zm.), która w art. 17 ust. 1 pkt 1 nakłada na Gminę obowiązek „opracowania i realizacji gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Działania te opierają się na zasadach programowania, subsydiarności, koncentracji, elastyczności i otwartości. Istotą nowego modelu działania pomocy społecznej, kreującej politykę społeczną – a w jej obszarze strategię rozwiązywania problemów społecznych – jest jej uspołecznienie zarówno w procesie planowania, jak też realizacji.

Dobrem nadrzędnym strategii rozwiązywania problemów społecznych jest człowiek – jego potrzeby zarówno w kontekście indywidualnym, jak i społecznym. Strategia jest dokumentem opisującym, analizującym i wartościującym zjawiska w tym obszarze rzeczywistości, od którego zależy stworzenie wizji godnego życia zarówno jednostki, jak też grupy społecznej jako całości. W praktyce stanowi skuteczny instrument realizacji przyjętych założeń dla osiągnięcia stanu określonego w wizji.

Państwo Członkowskie Unii Europejskiej ma obowiązek prowadzenia w ramach Unii wspólnych działań wspierających, uzupełniających i koordynujących w szeroko pojętej dziedzinie ochrony ludności i rozwoju kapitału ludzkiego. Opracowanie strategii jest warunkiem pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych na realizację projektów dotyczących sfery społecznej zarówno z budżetu państwa, jak też funduszy Unii Europejskiej.

II. ZGODNOŚĆ STRATEGII Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Założenia Strategii zgodne z krajowymi aktami prawnymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Działania w niej zawarte opierają się na postanowieniach innych krajowych norm prawnych, a w szczególności:

- Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 446 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r., poz. 930 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 1828);
- Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2017 r., poz. 697);
- Ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2016 r., poz. 1518 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2016 r., poz. 487);
- Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1390);
- Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2017 r., poz. 783);
- Ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym (Dz. U. z 2015 r., poz. 1916 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2016 r., poz. 645 z późn. zm.);
- Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2016 r., poz. 2046);
- Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016 r., poz. 1817 z późn. zm.).

Zgodność z prawem wspólnotowym

Prawo wspólnotowe nie ingeruje w systemowe rozwiązania w zakresie pomocy społecznej, obowiązujące w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Funkcjonuje polityka społeczna Unii koordynująca narodowe polityki społeczne w zakresie koniecznym w odniesieniu do funkcjonowania wspólnoty.

Zgodność ze strategiami europejskimi

Jednym z wiodących celów Unii Europejskiej jest wyrównywanie poziomu rozwoju krajów i regionów. Rzeczpospolita Polska uczestniczy w polityce społeczno-gospodarczej Unii, co oznacza między innymi korzystanie z funduszy unijnych. W obszarze polityki społecznej jest to Europejski Fundusz Społeczny, który jest głównym instrumentem wspierającym działania podejmowane w ramach:

Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020.

Strategia ta obejmuje trzy priorytety, które są ze sobą wzajemnie powiązane, a mianowicie:

- Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji.
- Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywnej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.
- Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Europejski Fundusz Społeczny to główny instrument wspierający politykę i zadania priorytetowe, których głównym celem jest osiągnięcie postępów w kierunku pełnego zatrudnienia, poprawy jakości i wydajności pracy, zwiększenie mobilności geograficznej i zawodowej pracowników w Unii. Poprawa systemów kształcenia i szkolenia, propagowanie włączenia społecznego oraz zapobieganie i zwalczanie ubóstwa. Fundusz tym samym wpływa na spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020

Głównym celem Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Poza celem głównym wyznaczono jeszcze pięć celów szczegółowych:

- Wzrost zatrudnienia.
- Wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych.
- Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej.
- Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli.

Zgodność z dokumentami krajowymi

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności” jest dokumentem, który w swojej treści obejmuje założenia długofalowe. Głównym celem dokumentu Polska 2030 jest poprawa jakości życia Polaków mierzona wskaźnikami jakościowymi, a także wartością oraz tempem wzrostu polskiego PKB.

Projekt kładzie nacisk na jednoczesny rozwój w trzech strategicznych obszarach: konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski oraz efektywności i sprawności państwa.

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020, to główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe (wraz z szacunkowymi wielkościami potrzebnych środków finansowych). Strategia wytycza trzy obszary strategiczne:

- sprawne i efektywne państwo,
- konkurencyjna gospodarka,
- spójność społeczna i terytorialna,

w których koncentrować się będą główne działania oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w perspektywie średniookresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie jako strategiczny cel polityki regionalnej wskazuje efektywne wykorzystania specyficznych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrost zatrudnienia i spójności.

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej wskazuje kluczowe kierunki interwencji publicznej, mające służyć tworzeniu jak najlepszych warunków do rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych. Adresowany jest przede wszystkim do instytucji publicznych, tworzących i realizujących konkretne polityki publiczne, jak również do obywateli działających w sektorze ekonomii społecznej.

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji.

Głównym celem jest trwale zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 1,5 mln osób oraz wzrost spójności społecznej.

W programie zapisano pięć celów operacyjnych:

1. Usługi dla aktywności i profilaktyki – ograniczenie wykluczenia dzieci i młodzieży. Zapewnienie rodzinom z dziećmi dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, który zwiększy szanse na aktywizację rodziców oraz umożliwi kompleksową profilaktykę zapobiegającą ubóstwu.
2. Gwarancja dla przyszłości młodzieży – stworzenie szansy dla młodzieży wejścia na rynek pracy i tworzenia rodzin. Stworzenie spójnego systemu działań edukacyjnych, społecznych i zawodowych umożliwiających młodzieży przygotowanie do wejścia na rynek pracy, zdobycie niezbędnych kompetencji oraz umiejętności ułatwiających włączenie społeczne, aktywność zawodową i rozwój rodziny.
3. Aktywna osoba, zintegrowana rodzina, odpowiedzialne lokalnie środowisko. Rozwój systemu aktywnej integracji, działającego na rzecz aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób, rodzin i środowisk zagrożonych wykluczeniem, umożliwiając łączenie ról społecznych, zawodowych i rodzinnych oraz zwiększenie roli społeczności lokalnej opartych o zasadę partnerstwa publiczno – społecznego.
4. Zapobieganie niepewności mieszkaniowej. Zapewnienie dostępu do niedrogich mieszkań na wynajem umożliwiających stabilność rodzin i aktywizację zawodową rodzin oraz zapobieganie utracie mieszkania i bezdomności powodującej wykluczenie społeczne.
5. Seniorzy – bezdomni, aktywni i potrzebni. Zapewnienie osobom starszym, niepełnosprawnym, zależnym przyjaznych form opieki i form aktywnego spędzania czasu oraz aktywnego włączania się osób starszych w życie publiczne i zawodowe.

Narodowy Program Zdrowia na lata 2016 – 2020 – działania przedstawione w Strategii są zgodne z założeniami zawartymi w w/w Programie. Celem strategicznym Programu jest wydłużenie życia, poprawa zdrowia i związanej z nim jakości życia ludności oraz zmniejszenie nierówności społecznych w tym obszarze.

W ramach Krajowego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (KPPiRPA) wskazano kilka głównych obszarów do realizacji:

- o Promocja zdrowia, w ramach której przewidziano m.in.: podejmowanie działań informacyjno – edukacyjnych dot. ryzyka szkód wynikających ze spożycia alkoholu

- przez dzieci i młodzież, upowszechnienie wiedzy na temat zjawisk przemocy oraz wiedzy na temat szkód wynikających z picia alkoholu przez kobiety w ciąży.
- o Szkolenie kadr m.in. kształcenie personelu medycznego, podniesienie kompetencji przedstawicieli instytucji działających w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów wynikających z używania alkoholu, rozwijania systemu kształcenia specjalistów psychoterapii uzależnień i instruktorów terapii uzależnień, osób pracujących z dziećmi i młodzieżą oraz szkolenia profesjonalistów na temat FSD.
 - o Zadania regulacyjne i zapewnienie skutecznego egzekwowania przepisów, w tym m.in.: ograniczenia dostępności alkoholu, ograniczenie przemytu, podjęcie działań legislacyjnych w kierunku ograniczenia reklamy napojów alkoholowych, kontrolę i monitorowanie wydatkowania środków.
 - o Profilaktyka, a w ramach niej: profilaktyka uniwersalna, selektywna, wskazująca, redukcja szkód, rehabilitacja zdrowotna, społeczna i zawodowa.

Zgodność z regionalnymi dokumentami strategicznymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miejskiej Lubań na lata 2017 - 2025 jest zbieżna w swoich założeniach z dokumentami strategicznymi o randze wojewódzkiej oraz powiatowej, a także czerpie z nich dane niezbędne do diagnozy.

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020

Dolny Śląsk jest regionem charakteryzującym się wyraźnym zróżnicowaniem wewnętrznym w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego, dlatego napisany został plan rozwoju Dolnego Śląska, czyli Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020. Wytycza ona jasno cele i kierunki rozwoju regionu. Syntetycznie prezentuje potencjał i określa wspólną płaszczyznę działań subregionów.

W poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego zróżnicowanie to związane jest z występowaniem silnych biegunów wzrostu gospodarczego (Wrocław) oraz obszarów województwa, w których kumulują się zjawiska negatywne, wynikające m.in. z peryferyjnego położenia i procesów transformacji gospodarczej. Należą do nich m.in. obszary Aglomeracji Wałbrzyskiej, Ziemi Kłodzkiej, obszary górskie i północno-wschodnie rejony województwa.

Poziom wskaźników makroekonomicznych pomiędzy subregionami Dolnego Śląska wykazuje znaczące różnice, jednak nie zawsze relatywnie wyższej zamożności (w ujęciu statystycznym) w niektórych obszarach odpowiada wyższa jakość życia. Analogicznie, mało zamożne subregiony Dolnego Śląska – przede wszystkim jeleniogórski i wałbrzyski – cechuje duży potencjał jako obszarów do życia i zamieszkania. Pełnią one różne funkcje w województwie i charakteryzuje je duża odmiennosc problemów społeczno-gospodarczych. Do najtrudniejszych należy sytuacja subregionu wałbrzyskiego.

Polityka województwa skoncentrowana na powiązaniu obszarów peryferyjnych z silnymi ośrodkami wzrostu, w tym przede wszystkim z Wrocławskim Obszarem Metropolitalnym, zapobiegnie dalszej polaryzacji województwa.

Wspieranie potencjału endogenicznego, między innymi poprzez tworzenie inteligentnych specjalizacji subregionów przyczyni się do zmniejszenia dysproporcji w poziomach rozwoju społeczno – gospodarczego.

Działając w zgodzie z wytycznymi polityki regionalnej i polityki przestrzennej kraju, a także uznając fakt, że problemy rozwojowe grupują się obszarowo, przekraczając granice administracyjne, Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego proponuje terytorialne

odniesienie działań. Polega ono na określeniu integracji oraz obszarów integracji i przypisanie im odpowiednich celów.

Zasięg tych obszarów zaproponowany został w projekcie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego i uwzględniony w Strategii, co daje podstawę do skoordynowania działań strategicznych i polityki przestrzennej w województwie. Cztery Obszary Integracji (A – Wrocławski, B – Legnicko - Głogowski, C – Sudecki, D – Zachodni) to podstawowe obszary województwa, charakteryzujące się zróżnicowanymi uwarunkowaniami rozwoju, wynikającymi z warunków geograficznych, sytuacji społeczno – gospodarczej i zasłóci historycznej. Będą tam realizowane wszystkie cele strategii, a Samorząd województwa będzie pełnił w nich rolę koordynatora w zakresie planowania strategicznego.

Zachodni Obszar Integracji (należy do niego również Lubań) – obejmuje tereny leżące przy zachodniej granicy regionu, o zagrożeniach związanych z przekształcaniem środowiska naturalnego i krajobrazu. Dużym zagrożeniem dla tego obszaru jest również postępująca depopulacja oraz wzrost bezrobocia związany z wyczerpywaniem się złóż węgla brunatnego. Transgraniczny charakter obszaru, wyrażający się silną lokalną współpracą – miasto Zgorzelec – Görlitz – stanowi szansę na rozwój lokalnej przedsiębiorczości. Szansą na zrównoważony rozwój Obszaru Zachodniego jest rekultywacja terenów powydobywczych i optymalne wykorzystanie walorów przyrodniczych obszaru we współpracy ze stroną niemiecką i czeską, jak również zapewnienie wsparcia dla inwestorów oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i podnoszeniu jakości życia.

Dwanaście Obszarów Interwencji wyznacza strefy występowania szczególnych zjawisk lub specyficznych procesów, związanych często także z konfliktami przestrzennymi. Wobec obszarów tych samorząd województwa będzie mógł podejmować – zgodnie z zapisami Strategii, poprzez prowadzenie szczególnej polityki lub za pomocą regionalnych programów rozwoju – działania interwencyjne, mające na celu rozwiązywanie sytuacji konfliktowych, pobudzenie rozwoju oraz pomoc w sferach jednoznacznie wymagających pomocy publicznej.

Lubań w tym kontekście został zakwalifikowany do obszarów:

- o 9. Obszaru Ingerencji tzn. Obszaru Transgranicznego. Obejmuje on tereny leżące wzdłuż zachodniej i południowej granicy Dolnego Śląska, wyróżnione ze względu na rozwijające się społeczne i gospodarcze związki polsko - niemieckie i polsko - czeskie. Obszar zagrożony jest peryferyzacją ze strony polityki kraju, w kontekście geopolitycznym znajdujący się w ścisłym centrum Europy Środkowej. Ze względu na uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe (Sudety i Łużyce) stanowi jeden z najciekawszych wyróżników tożsamości dolnośląskiej.
- o 10. Autostrada Nowej Gospodarki – obszar o docelowo najwyższej w regionie dostępności transportowej. Osadzony na istniejących i projektowanych ciągach autostrad i dróg szybkiego ruchu oraz integrujący transport kolejowy i wodny. Jest terenem o najwyższej atrakcyjności lokalizacji produkcji na Dolnym Śląsku. Wymaga wzmocnienia i wprowadzenia najwyższych standardów technologicznych w dziedzinie teleinformatycznej oraz szczególnie aktywnej obsługi prawnej i planistycznej, sprzyjającej powstawaniu i ukorzenianiu podmiotów gospodarczych, szczególnie tych o rodowodzie dolnośląskim. Obszar ten swym zasięgiem obejmuje również miasta, będące niegdyś fundamentem gospodarczej prosperity tego regionu, które dziś wymagają rewitalizacji i nowych miejsc pracy. Do tych ośrodków adresowana jest polityka przyciągania inwestorów, ich zakorzeniania i tworzenia trwałych miejsc pracy powiązanych z nowoczesną gospodarką. Obszar ten może stać

się kołem zamachowym całego regionu, pod warunkiem racjonalnych decyzji lokalizacyjnych i inwestycyjnych.

Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej na lata 2014-2020

Celem głównym DSIS na lata 2014 - 2020 jest zapewnienie mieszkańcom województwa dolnośląskiego wysokiej jakości życia, dopasowanie usług społecznych do potrzeb mieszkańców, integracja społeczna.

Cel ten realizowany będzie w ramach czterech obszarów strategicznych, które są wzajemnie ze sobą powiązane i komplementarne wobec siebie. Te obszary to: Wsparcie, Aktywizacja, Integracja i Współdziałanie.

- o **Obszar WSPARCIE** obejmuje zespół działań skierowany na zaspokajanie specyficznych potrzeb, wyrównywanie szans życiowych określonych kategorii społecznych, „zagospodarowywanie” deficytów – wsparcie rodzin w funkcjach opiekuńczo – wychowawczych, wsparcie osób niesamodzielnych, w tym osób starszych w funkcjonowaniu w środowisku zamieszkania, wsparcie osób niepełnosprawnych, przeciwdziałanie ubóstwu, niwelowanie skutków uzależnień, przemocy, działania na rzecz osób bezdomnych, działania na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi.
- o **Obszar AKTYWIZACJA** obejmuje działania o charakterze aktywizacyjnym, pobudzanie aktywności określonych kategorii społecznych, aktywna polityka społeczna, profilaktyka – promocja określonych wartości, postaw, stylów życia, ekonomia społeczna.
W makrosferze tej ujęto również całokształt działań skierowanych do osób bezrobotnych, ponieważ ich nadrzędnym celem jest powrót do aktywnego zaangażowania na rynku pracy, stąd nawet działania osłonowe i wspierające służą aktywizacji na rynku pracy.
- o **Obszar INTEGRACJA** obejmuje działania mające charakter całościowy, skierowane na rzecz ogółu społeczności dolnośląskiej, harmonijnego rozwoju województwa jako całości – działania międzygeneracyjne, tworzenie sieci, budowa kapitału społecznego i obywatelskiego, pobudzanie i promowanie innowacji w sferze społecznej – badania, transfer wiedzy, dobrych praktyk i nowatorskich rozwiązań.
- o **Obszar WSPÓŁDZIAŁANIE** obejmuje tworzenie powiązań instytucjonalnych na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym, mechanizmów kooperacyjnych z partnerami społecznymi i gospodarczymi, dbałość o wysokie kwalifikacje i kompetencje kadr służb społecznych, doskonalenie sposobów i jakości świadczenia usług społecznych.

Każdy z obszarów znajduje swoje rozwinięcie w szeregu priorytetów i działań strategicznych, uzupełnionych o działania operacyjne, wskazane w ramach poszczególnych działań strategicznych.

Zadaniem Dolnośląskiej Strategii Integracji Społecznej na lata 2014 - 2020, zwanej dalej DSIS, jest wytyczanie głównych kierunków działań w obszarze polityki społecznej, mających na celu zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańcom województwa dolnośląskiego, poprzez rozwój usług społecznych na rzecz wspierania, aktywizowania i integrowania osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, społeczności lokalnych oraz społeczności regionu jako całości. Zasadą organizującą owe działania jest kooperacja różnorodnych podmiotów i instytucji, oparta na partnerstwie, komplementarności i dążeniu do kompleksowości działań. Zapisy zawarte w DSIS na lata 2014 - 2020 rozwinięte zostaną

w szczegółowych programach tematycznych, wskazujących kierunki rozwoju i działania w perspektywie krótko i średnioterminowej.

Ze względu na ograniczony do sfery społecznej charakter działań objętych DSIS, podmiotami odpowiedzialnymi za wdrażanie i realizację zadań wynikających z zapisów DSIS są wydziały Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego i jednostki organizacyjne samorządu województwa działające w obszarze ochrony zdrowia, rynku pracy, niepełnosprawności, pomocy i integracji społecznej, profilaktyki uzależnień, współpracy z organizacjami pozarządowymi, funduszy europejskich w aspekcie integracji społecznej. Działania tych podmiotów są spójne i komplementarne wobec działań pozostałych wydziałów UMWD i jednostek organizacyjnych Województwa Dolnośląskiego.

Partnerami regionalnymi w realizacji zadań strategicznych są instytucje pomocy i integracji społecznej, instytucje ochrony zdrowia, rynku pracy, (itp.) należące do samorządów lokalnych lub będące jednostkami administracji rządowej, organizacje pozarządowe, podmioty gospodarcze, w tym podmioty gospodarki społecznej, szkoły wyższe, instytuty badawcze, partnerstwa wielosektorowe i inne.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016 - 2025

Do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016 - 2025 została uchwalona przez Radę Powiatu Lubąńskiego w dniu 30 grudnia 2016 roku w oparciu o analizę danych statystycznych.

W strategii określono następujące cele w ośmiu obszarach (rodzina, wykluczenie, sytuacje kryzysowe, zdrowie, edukacja, bezrobocie, społeczeństwo obywatelskie, infrastruktura):

- o **Szczęśliwe dzieci w rodzinie** – cele szczegółowe związane z rozwojem systemu pieczy zastępczej.
- o **Poprawa sytuacji osób wykluczonych** – cele szczegółowe odnoszące się do poprawy jakości życia i aktywizacji osób niepełnosprawnych i seniorów.
- o **Złagodzenie skutków sytuacji kryzysowych** – cele szczegółowe odnoszące się do działań na rzecz osób w kryzysie oraz ofiar i sprawców przemocy domowej.
- o **Zdrowe społeczeństwo** – cele szczegółowe związane z profilaktyką i diagnostyką, współpracą z gminami powiatu i poprawą infrastruktury i wyposażenia placówek służby zdrowia.
- o **Efektywna edukacja** – cele szczegółowe związane z konkurencyjnością absolwentów szkół ponadgimnazjalnych.
- o **Nowoczesny rynek pracy** – cele szczegółowe związane ze zmniejszeniem poziomu bezrobocia i sytuacją zawodową osób niepełnosprawnych.
- o **Aktywne społeczeństwo obywatelskie** – cele szczegółowe związane z partycypacją i aktywnością społeczną oraz współpracą z samorządami gminnymi.
- o **Nowoczesna infrastruktura społeczna** – cele szczegółowe związane z bezpieczeństwem, infrastrukturą komunikacyjną i informacyjną.

Zapisy Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016 - 2025 odnoszą się do zadań powiatu w zakresie polityki społecznej. Działania instytucji powiatowych, obejmują kluczowe obszary:

- **Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie** – do zakresu działań jednostki należą m.in. zadania z zakresu pomocy społecznej, zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, zadania z zakresu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudniania osób niepełnosprawnych, zadania z zakresu ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, zapisów ustawy o ochronie zdrowia psychicznego.
- **Powiatowy Urząd Pracy w Lubaniu** - celem działania Urzędu jest promocja zatrudnienia, łagodzenie skutków bezrobocia oraz aktywizacja zawodowa.
- **NZOZ Łużyckie Centrum Medyczne w Lubaniu Sp. z o. o.** – wyłącznym właścicielem Spółki jest Powiat Lubański, w ramach prowadzonego przez Spółkę zakładu opieki zdrowotnej funkcjonuje dziewięć oddziałów szpitalnych, jedenaście poradni specjalistycznych oraz inne działy medyczne.
- **Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Lubaniu** – instytucja zajmuje się diagnozą funkcjonowania dydaktycznego dzieci i młodzieży, pomocą w trudnościach szkolnych, dysleksji, doskonalenia warsztatu skutecznego uczenia się wychowawczych, związanych z wyborem szkoły i zawodu, rozwijaniem potencjału i pozytywnej samooceny. Prowadzona jest terapia psychologiczna, pedagogiczna, logopedyczna, oddziaływania profilaktyczne i doradztwo zawodowe. W ramach działania poradni funkcjonują pracownice: wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci, doradztwa i preorientacji zawodowej, psychoedukacji i terapii, edukacji specjalnej i optymalizacji rozwoju dzieci i młodzieży, profilaktyki i rozwiązywania problemów wychowawczych oraz Punkt Konsultacyjny ds. Narkomanii finansowany z budżetu Miasta Lubań.
- **Powiatowe Centrum Edukacyjne** – celem instytucji jest inicjowanie, wspomaganie, organizowanie i przeprowadzanie działań podnoszących poziom kompetencji zawodowych nauczycieli, służących poprawie jakości pracy szkół i placówek, ze szczególnym uwzględnieniem zadań w zakresie doradztwa metodycznego.

Wśród podmiotów realizujących zadania ujęte w Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016 - 2025 wymieniono również:

- placówki oświatowe oraz opiekuńczo - wychowawcze powiatu lubańskiego,
- Komendę Powiatową Policji w Lubaniu,
- podmioty lecznicze,
- partnerów społecznych: organizacje pozarządowe, związki wyznaniowe,
- samorząd Województwa Dolnośląskiego,
- samorządy gminne.

Zgodność z lokalnymi dokumentami strategicznymi

Strategia Rozwoju Miasta Lubań na lata 2015 - 2025

Dokumentem nadrzędnym, wyznaczającym kierunki i zakres działań w odniesieniu do sfery społecznej jest Strategia Rozwoju Miasta Lubań na lata 2015-2025. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wobec niej dokumentem komplementarnym, precyzując i uszczegóławiając zakres podmiotowych działań.

Dokument ten stworzony został podczas rocznej pracy warsztatowej w grupach tematycznych około setki osób – liderów i przedstawicieli różnych grup zawodowych

i społecznych (instytucje miejskie i działające w mieście, przedsiębiorcy, aktywiści miejscy, przedstawiciele środowiska kulturalnego). W zarysowanej tam wizji miasta w następujący sposób odniesiono się do potrzeb i potencjału grupy mieszkańców:

Estetyczny i funkcjonalny Lubań postrzegany przez mieszkańców jako przyjazne i rozwijające się miasto, w którym warto mieszkać, m.in. dlatego, że skutecznie przyciąga inwestorów i stanowi dogodną przestrzeń dla przedsiębiorczości.(...). Lokalna społeczność ma możliwość realizowania swych potrzeb z zakresu edukacji, kultury, sportu, rekreacji i pracy.

Zdefiniowane zostały następujące cele operacyjne:

- o osiągnięcie możliwie najwyższego poziomu rozwoju i wzrostu gospodarki miejskiej,
- o podniesienie poziomu rozwoju społecznego mieszkańców miasta,
- o efektywne wykorzystanie położenie Lubania przy trasach tranzytowych,
- o realizacja idei społeczno-gospodarczych miasta, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju,
- o wykreowanie pozytywnego wizerunku miasta.

Do celów operacyjnych przypisane są także cele szczegółowe oraz zadania ujęte w harmonogram. Należy podkreślić, że kolejność realizacji zadań jest kluczowa dla działalności jednostek będących realizatorami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Lokalne programy

Zapisy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Lubań na lata 2017 – 2025 stanowią podstawę merytoryczną i organizacyjną dla programów miejskich, które w sposób szczegółowy ujmują istotne zagadnienia z punktu widzenia rozwoju społecznego Lubania, wewnętrznej spójności i integracji regionu oraz wysokiej jakości życia jego mieszkańców, pozwalające na wdrożenie konkretnych rozwiązań.

Są to:

- o Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Lubaniu na 2017 rok;
- o Program wspierania rodziny w Gminie Miejskiej Lubań na lata 2017-2019;
- o Miejski program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy na lata 2017-2020;
- o Roczny program współpracy samorządu Gminy Miejskiej Lubań z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2017 rok;
- o Program Profilaktyki Zdrowia Gminy Miejskiej Lubań na lata 2016 – 2017.

Ponadto należy zauważyć, że realizatorami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest samorząd Miasta Lubań wraz z mieszkańcami i partnerami. Wiele zadań realizować będą miejskie instytucje samorządowe. Ujęte w Strategii rozwiązania i przedsięwzięcia częściowo zostały zatem wpisane w plany roczne, budżety i inne dokumenty planistyczne poszczególnych jednostek, częściowo będą one na bieżąco aktualizowane, a częściowo zadania zostaną uwzględnione w planach na kolejne lata obowiązywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Lubań na lata 2017 – 2025.

Przyjęcie w drodze uchwały Rady Miasta do realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Lubań na lata 2017 - 2025, umożliwi zbudowanie nie tylko zintegrowanego systemu pomocy społecznej na terenie miasta, ale również pozwoli na pozyskanie środków z budżetu państwa i z funduszy pomocowych na realizację poszczególnych zadań.

III. DIAGNOZA SPOŁECZNA

Do zidentyfikowania złożoności problemów społecznych wykorzystano:

- **Analizę danych** z: Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubaniu, Powiatowego Urzędu Pracy w Lubaniu, Powiatowej Komendy Policji w Lubaniu, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Straży Miejskiej w Lubaniu, Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.
- **Wyniki badań** zleconych w roku 2016 przez Urząd Miasta Lubań Pracowni Badań Społecznych „Sonda”, których zakres przedmiotowy ustalony został podczas prac warsztatowych zespołu ds. Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lubań.
- **Wnioski i rekomendacje z badań** zweryfikowane przez powołany zespół ds. Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lubań.

ANALIZA DANYCH

Położenie geograficzne

Lubań znajduje się w granicach Województwa Dolnośląskiego i cieszy się prawem miasta powiatowego. Lokalizacja miejscowości na styku Polski, Niemiec i Czech czyni ją istotnym węzłem komunikacyjnym. Miasto zapewnia dogodne połączenia drogowe we wszystkich kierunkach oraz kolejowe w kierunku wschodnim, zachodnim oraz północnym. W pobliżu miasta znajduje się zjazd z drogi krajowej nr 30 do autostrady A-4, dzięki czemu Lubań posiada bezpośrednią styczność z kluczowym szlakiem handlowym między Dreznem a Wrocławiem.

Ludność gminy

Na koniec 2015 roku Gminę Miejską Lubań zamieszkiwało 21 580 mieszkańców. Na przestrzeni ostatnich lat zauważa się tendencję spadkową w liczbie mieszkańców Gminy: w roku 2015 populacja zmalała o 528 osób w stosunku do roku 2012. Gęstość zaludnienia w Gminie wynosi 1 339 osób na 1 km².

Tabela nr 1 - Demografia Gminy Miejskiej Lubań.

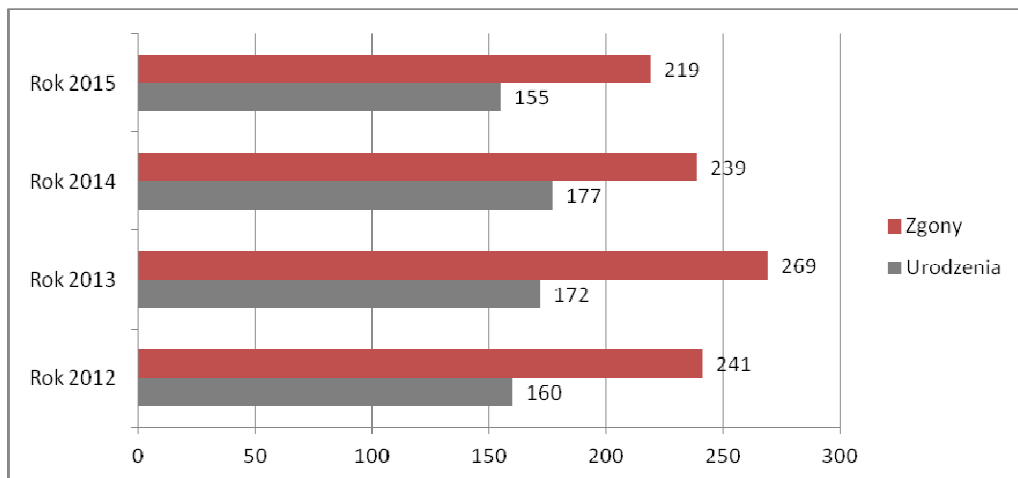
Wyszczególnienie	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014	Rok 2015
Ogółem liczba ludności:	22 108	21 921	21 785	21 580
Mężczyźni				
Ogółem:	10 508	10 396	10 342	10 233
w wieku przedprodukcyjnym (0 – 17 lat)	1 858	1 805	1 765	1 705
w wieku produkcyjnym (18 - 64 lat)	7 460	7 303	7 201	7 023
w wieku poprodukcyjnym (65 lat i więcej)	1 190	1 288	1 376	1 505
Kobiety				
Ogółem:	11 600	11 525	11 443	11 347
w wieku przedprodukcyjnym (0 – 17 lat)	1 686	1 620	1 591	1 559
w wieku produkcyjnym (18 - 59 lat)	6 657	6 552	6 398	6 257
w wieku poprodukcyjnym (60 lat i więcej)	3 257	3 353	3 454	3 531

Źródło: dane GUS

Wśród ogólnej liczby mieszkańców Gminy liczba kobiet przewyższa liczbę mężczyzn. Na przełomie lat współczynnik feminizacji w Gminie kształtował się na tym samym poziomie i wynosił 111 (wg GUS). W województwie dolnośląskim współczynnik ten wynosił średnio 108 (dane z 2012 roku, zawarte w Dolnośląskiej Strategii Integracji Społecznej na lata 2014 - 2020).

W latach 2012 - 2015 na terenie Gminy Miejskiej Lubań zanotowano ujemny przyrost naturalny. Ogólny bilans lat 2012 - 2015 wyniósł – 76 osób. W województwie dolnośląskim poziom przyrostu naturalnego wynosił średnio - 1,1% (dane z 2012 roku, zawarte w Dolnośląskiej Strategii Integracji Społecznej na lata 2014 - 2020).

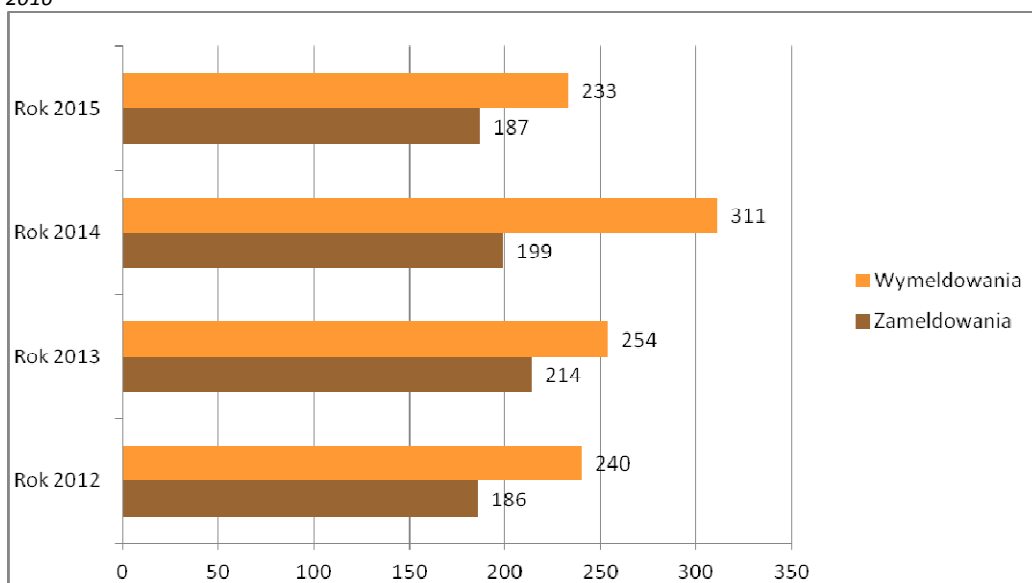
Wykres nr 1 - Ruch naturalny ludności (urodzenia i zgony) w Gminie Miejskiej Lubań w latach 2012 - 2015

Źródło: Dane GUS

Również w przypadku salda migracji wskaźniki są ujemne. Na przestrzeni lat 2012 - 2015 liczba wymeldowań przewyższa liczbę zameldowań. Saldo migracji dla lat 2012 - 2015 wynosi – 63 osoby.

Wykres nr 2 - Migracje na terenie Gminy Miejskiej Lubań w latach 2012-2016

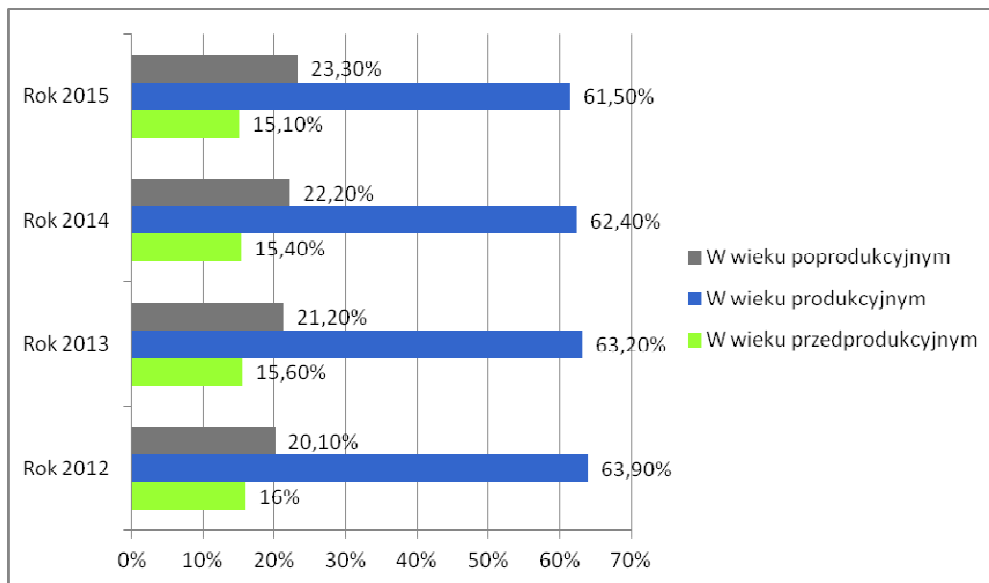

Źródło: Dane GUS

W roku 2015 wśród mieszkańców Gminy Miejskiej Lubań ponad 60% to osoby w wieku produkcyjnym (61,5%), osoby w wieku przedprodukcyjnym (0 – 17 lat) stanowią 15,1%, natomiast osoby w wieku 60 lat i więcej (w przypadku kobiet) i 65 lat i więcej (w przypadku mężczyzn) stanowią 23,3% grupę osób.

Należy zwrócić uwagę, że w poszczególnych latach w wieku produkcyjnym widoczna jest większa liczba mężczyzn niż kobiet, natomiast w wieku poprodukcyjnym liczba kobiet jest ponad dwukrotnie większa niż liczba mężczyzn, co wiąże się z większą umieralnością mężczyzn w tym przedziale wiekowym. W przekroju lat widoczny jest wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, a spadek liczby w grupie osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym.

Wykres nr 3 - Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem

Źródło: Dane GUS

Wylaniający się obraz sukcesywnie starzejącego się społeczeństwa jest zjawiskiem wysoce niekorzystnym dla Gminy. Zgodnie z danymi z 2012 roku, zawartymi w Dolnośląskiej Strategii Integracji Społecznej na lata 2014 - 2020 jest to tendencja utrzymująca się w całym województwie dolnośląskim.

Wsparcie systemowe – Program Rewitalizacji Społecznej Śródmieścia Miasta Lubań

W okresie od grudnia 2013 r. do listopada 2014 r. był realizowany Program Rewitalizacji Społecznej Śródmieścia Miasta Lubań współfinansowany ze środków Unii Europejskiej, którego głównym celem było wsparcie realnego i kompleksowego systemu rozwiązywania problemów społecznych w obszarze wsparcia przy pomocy zintegrowanych działań łączących różne metody i techniki pracy. Liderem programu był Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubaniu, natomiast partnerami byli: Stowarzyszenie Południowo – Zachodnie Forum Samorządu Terytorialnego „Pogranicze”, ZHP Chorągiew Dolnośląska Hufiec Lubań, Ośrodek Wsparcia Dziennego w Lubaniu oraz Łużyckie Centrum Rozwoju w Lubaniu.

Grupę docelową w Programie stanowiła społeczność lokalna obszaru wsparcia wyznaczonego w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Lubań na lata 2009 - 2013.

Program obejmował kilka grup osób zakwalifikowanych do udziału w projekcie, w zależności od rodzaju działań planowanych do realizacji. Osoby bezrobotne bądź nie posiadające stałego zatrudnienia (elastyczne formy zatrudnienia) zamieszkujące na obszarze wsparcia, dzieci i młodzież, seniorzy zamieszkujący dany obszar w wieku co najmniej 50 lat, osoby z obszaru wsparcia, w tym osoby pracujące, nieaktywne zawodowo, korzystające i nie ze świadczeń z pomocy społecznej i rodziny beneficjentów oraz osoby bezpośrednio odpowiedzialne za realizację zadań w projekcie.

W ramach projektu zostały wykonane następujące zadania:

- Stworzenie Centrum Animacji i Wsparcia w ramach, którego utworzono Akademię Lokalnych Liderów Młodzieżowych.
- Organizacja czasu wolnego dla osób starszych, dzieci i młodzieży:
 - „Ferie zimowe Nie boję się ratować” W trakcie ferii zimowych ZHP Chorągiew Dolnośląska Hufiec Lubań przeprowadził szkolenie pn. „Nie boję się ratować” z zakresu udzielania pierwszej pomocy przed medycznej. Zadanie to miało na celu przeciwdziałanie marginalizacji dzieci i młodzieży z terenu wsparcia zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zaszczepienie idei niesienia bezinteresownej pomocy.
 - „Organizacja obozu letniego”. W trakcie wakacji ZHP Chorągiew Dolnośląska Hufiec Lubań zorganizował i przeprowadził obóz letni. Celem było przeciwdziałanie marginalizacji dzieci i młodzieży z terenu wsparcia zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez wskazanie uczestnikom projektu sposobów spędzania wolnego czasu. Dzieci oprócz opieki i cateringu miały zajęcia zapewnione grami, zabawami integracyjnymi, nauką piosenek, grą na gitarze, współzawodnictwem.
 - „Szkolenie z podstaw żeglarstwa”. W trakcie wakacji ZHP Chorągiew Dolnośląska Hufiec Lubań zorganizował „Szkolenie z podstaw żeglarstwa”. Celem zadania było przeciwdziałanie marginalizacji dzieci i młodzieży z terenu wsparcia zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez wskazanie uczestnikom projektu sposobów spędzania wolnego czasu wśród rówieśników nabywanie nowych umiejętności żeglarskich.
 - „Mój Lubań. Spotkanie przy starej i nowej fotografii”. Celem było wskazanie sposobów spędzania wolnego czasu wspólnie z osobami starszymi poprzez integrację między pokoleniową oraz doskonalenie umiejętności fotograficznych i komputerowych.
- „Przeciwdziałanie ekskluzji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z obszaru wsparcia poprzez **poradnictwo specjalistyczne**”. Realizatorem był Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubaniu, a działanie było skierowane do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z obszaru wsparcia, które korzystały ze spotkania z psychologiem, pedagogiem i radcą prawnym.
- „Przeciwdziałanie ekskluzji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z obszaru wsparcia poprzez wzrost efektywności działania przedstawicieli instytucji powołanych do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu za pomocą superwizji”. Realizatorem był Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubaniu natomiast odbiorcami zadania były osoby bezpośrednio pracujące z uczestnikami programu z obszaru wsparcia. Zadanie to polegało na wzajemnej wymianie doświadczeń, przemyśleń, wspólnym zastanowieniu się nad źródłami trudności, szukaniem istoty problemu, dochodzenie

do nowych rozwiązań, ujawnianie swoich uczuć, co ma istotny wpływ na efekty pracy z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym raz innymi osobami z terenu obszaru wsparcia.

- „Teraz Ty” - realizatorem było Łużyckie Centrum Rozwoju w Lubaniu. Kompleksową i zindywidualizowaną profesjonalną pomocą objęto osoby zatrudnione w ramach elastycznych form zatrudnienia z obszaru wsparcia. Z uwagi na specyficzne potrzeby grupy docelowej w realizacji zadania zastosowano indywidualny dobór z doradcą zawodowym instrumentów pomocy oraz ścisłe połączenie aktywizacji zawodowej z aktywizacją społeczną.
- „Akademia Seniora” realizowana była przez Ośrodek Wsparcia Dziennego w Lubaniu. Uruchomienie Akademii Seniora zapewniło osobom 50 plus z terenu wsparcia nie tylko edukację na wysokim poziomie, ale także rozwijanie pasji w postaci wykładów tematycznych i warsztatów praktycznych. Akademia Seniora odpowiadała na potrzeby osób dojrzałych, ale chcących w dalszym ciągu rozwijać się i doskonalić swoje umiejętności. Zadaniem Akademii Seniora było rozwijanie sprawności intelektualnej, fizycznej i kulturalnej seniorów, a także budowanie więzi międzyludzkich, w tym międzypokoleniowych, integrowanie środowiska ludzi starszych.
- Pozarządowy Lubań:
 - opracowanie, wydawanie i dystrybucja broszury „Pozarządowy Lubań” realizowane przez Stowarzyszenie Południowo – Zachodnie Forum Samorządu Terytorialnego „Pogranicze” oraz Łużyckie Centrum Rozwoju. Broszura ostatecznie zaprezentowała 42 organizacje pozarządowe – stowarzyszenia, fundacje, kluby działające w Lubaniu.
 - zorganizowano spotkania i warsztaty z udziałem przedstawicieli lokalnych organizacji pozarządowych dot. zaplanowania i przygotowania inicjatywy oddolnej – aktywnej prezentacji działalności organizacji pozarządowych w formie festynu. „Dzień Aktywnej Rodziny DAR” (impreza kontynuowana w podobnej formie ze środków samorządu w kolejnych latach – 2015, 2016, w przygotowaniu edycja 2017).

KLUCZOWE OBSZARY DZIAŁAŃ MIASTA A WYNIKI PRZEPROWADZONYCH BADAŃ

W roku 2016 Urząd Miasta Lubań zlecił Pracowni Badań Społecznych „Sonda”, przeprowadzenie badań i opracowanie raportów do diagnozy społecznej. Zakres przedmiotowy badań określił zespół ds. Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lubań na podstawie analizy posiadanych danych, w odniesieniu do zgłaszanych potrzeb mieszkańców oraz rzeczywistych możliwości samorządu Gminy Miejskiej Lubań.

Zespół sformułował pytania badawcze w pięciu obszarach. Zgodnie z metodyką pracy w obszarze rozwiązywania problemów społecznych skoncentrowano się na trzech tematach wiodących, na które największy wpływ ma samorząd miejski i jednostki mu podległe:

- adekwatność pomocy społecznej,
- zagrożenia w środowisku szkolnym,
- bezpieczeństwo w mieście.

Oprócz tego podczas dyskusji pojawił się uzasadniony postulat rozszerzenia badania o tematy:

- aktywność kulturalna, sportowa i społeczna mieszkańców,
- sytuacja i potrzeby grupy osób pracujących, ale uzyskujących niskie dochody.

Aktywizacja kulturalna, sportowa i społeczna jest podstawowym działaniem profilaktycznym, a trafność podejmowanych w tej dziedzinie działań ma dużą wagę dla społecznej kondycji wspólnoty miejskiej. Z kolei znaczne obniżanie się stopy bezrobocia w powiecie lubańskim w samym mieście każe sądzić, że to właśnie ta grupa będzie w przyszłości priorytetową grupą, której należy zaoferować różnego rodzaju pomoc.

Badania przeprowadzone zostały w okresie od czerwca do października 2016 roku i miały charakter ilościowy. Badania ilościowe mają charakter rozstrzygający i umożliwią podanie rozwiązań problemów badawczych w postaci wskazań i zaleceń. Służą one przede wszystkim pomiarowi zjawisk oraz identyfikacji faktów i opinii, dlatego też koncentrują się na odpowiedzi na pytania: „Co?”, „Ile?”, „Jak często?”, „Jak silnie? W jakim stopniu?”, „Kto?”. Umożliwiają zatem ustalenie, jak często rozmaite opinie i fakty występują w danej zbiorowości.

Wszystkie badania miały charakter ankietowy, z dostosowanymi do specyfiki grupy badanych technicznymi warunkami i narzędziami przeprowadzenia. Metodologię każdego badania opisano w prezentacji wyników.

Na przeprowadzoną diagnozę złożyło się łącznie pięć raportów z dziesięciu badań:

- kompleksowa diagnoza działania pomocy społecznej w grupach klientów i pracowników MOPS,
- kompleksowa diagnoza środowiska oświaty w grupach uczniów, nauczycieli i rodziców pod kątem uzależnień i zagrożeń,
- raport dotyczący bezpieczeństwa i przestępczości w mieście,
- raport o uczestnictwie w kulturze i szeroko pojętej aktywności mieszkańców Lubania,
- badanie sytuacji grupy osób pracujących o niskich dochodach.

Każdy z raportów zawiera dokładną prezentację uzyskanych w poszczególnych badaniach wyników wraz z ich analizą i interpretacją.

Wnioski i rekomendacje z badań zweryfikowane zostały przez powołany zespół ds. Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lubań.

Adekwatność pomocy społecznej

Analiza danych

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubaniu jest jednostką organizacyjną i budżetową utworzoną do realizowania zadań własnych i zadań zleconych Gminy Miejskiej Lubań. Zadaniem Ośrodka jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie samodzielnie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości oraz zapobieganie powstawaniu takich sytuacji.

Kolejne zadania MOPS to wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokajania ich niezbędnych potrzeb życiowych i umożliwienia im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka oraz doprowadzenia do możliwie pełnego usamodzielnienia osób i rodzin oraz integracji ze środowiskiem. Ośrodek realizuje zadania w zakresie pomocy społecznej zlecone samorządowi gminnemu i zadania własne w trybie określonym przepisami ogólnie obowiązującymi. Realizując zadania pomocy społecznej Ośrodek współpracuje z organami administracji rządowej i samorządowej, organizacjami pozarządowymi, kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami prawnymi i fizycznymi.

Tabela nr 2 - Dane o korzystających z pomocy i wsparcia

Rok	2012	2013	2014	2015	2016
Osoby, którym udzielono wsparcia					
Liczba osób w rodzinach	1216	469	939	1056	928
Liczba rodzin					
Typ gospodarstwa domowego, w tym:	537	469	436	499	476
- jednoosobowe	252	249	231	238	261
- emerytów i rencistów	68	58	53	51	48
- rodziny z dziećmi	254	223	195	192	164
- rodziny niepełne	90	79	77	83	75

Źródło: Dane MOPS Lubań

Jak wynika z powyższych danych, liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej w przekroju lat 2012 - 2016 zmniejszyła się w każdym typie gospodarstw domowych oprócz jednoosobowych. W każdorazowo pomoc społeczna adresowana była przede wszystkim do osób prowadzących jednoosobowe gospodarstwo domowe oraz do rodzin z dziećmi. Najrzadziej z pomocy korzystali emeryci i renciści.

Pomoc społeczna udzielana jest ze względu na trudne sytuacje życiowe.

Tabela nr 3 - Powody przyznawania pomocy społecznej w latach 2012 - 2016

Rok	2012	2013	2014	2015	2016
Przyczyna trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin				
Ubóstwo	337	360	354	342	324
Bezdomność	14	17	16	15	20

Potrzeba ochrony macierzyństwa	32	21	21	18	26
Bezrobocie	294	294	269	253	208
Niepełnosprawność	212	227	233	227	214
Długotrwała lub ciężka choroba	147	147	145	148	140
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gosp. domowego	79	60	53	48	39
Narkomania	8	7	4	3	4
Alkoholizm	84	79	94	57	56
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	10	4	8	7	6

Źródło: Dane MOPS Lubań

Przedstawiona tabela obrazuje najczęstsze powody korzystania z pomocy społecznej, którymi były m.in.:

- ubóstwo,
- bezrobocie,
- niepełnosprawność,
- długotrwała lub ciężka choroba.

Jedną z form pomocy oferowaną przez MOPS jest praca socjalna świadczona na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Praca jest ukierunkowana na przywrócenie utraconej lub ograniczonej zdolności samodzielnego funkcjonowania osoby lub rodziny. Praca socjalna świadczona jest osobom i rodzinom bez względu na uzyskany dochód.

Ze świadczenia przyznanego w ramach realizacji programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” wsparciem w formie posiłku objęto 418 osób, w tym: 70 dzieci do czasu podjęcia nauki w szkole podstawowej, 115 uczniów do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej, 237 osób dorosłych. W sumie wydano: 57 108 posiłków, w tym: 23 696 – to pełen obiad, 33 412 – to jedno gorące danie (zupa). Poza w/w Programem z gorących posiłków skorzystały także jednostki, których dochód własny lub na osobę w rodzinie przekraczał 150% kryterium dochodowego. Łącznie dla 38 osób wydano 3 379 posiłków (stan na 31.12.2016 r.).

Ze świadczeń rodzinnych w 2016r. skorzystało ogółem 1 237 rodziny z terenu miasta Lubań.

Liczba świadczeniobiorców pobierających świadczenia rodzinne ogółem wyniosła 1 680 osób.

Tabela nr 4 - Liczba udzielonych świadczeń w latach 2012 - 2016.

Rok	2012	2013	2014	2015	2016
Zasiłki rodzinne	11 237	9 671	8 555	7 975	7 639
Dodatki do zasiłków rodzinnych, w tym z tytułu:	4 743	4 106	3 642	3 500	3 554
- urodzenia dziecka	48	43	39	45	54

- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	414	262	147	124	133
- samotnego wychowywania dziecka	853	710	619	533	473
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	959	1 017	1 006	1 042	1 131
- rozpoczęcia roku szkolnego	683	595	549	508	514
- podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	471	324	217	159	127
- wychowanie dziecka w rodzinie wielodzietnej	1 315	1 155	1 065	1 089	1 122
Razem zasiłki rodzinne z dodatkami:	15 980	13 777	12 197	11 475	11 875
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	140	113	123	115	121
Zasiłki pielęgnacyjne	7 934	7 953	7 851	7 811	7 999
Świadczenia pielęgnacyjne	1 342	1 038	647	727	805
Specjalny zasiłek opiekuńczy	-	2 979	79	168	343
Ogółem:	23 369	23 202	20 897	20 296	21 143

Źródło: Dane MOPS Lubań

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubaniu wykonuje również zdaniami wynikające z ustawy, skierowane do osób uprawnionych do alimentów.

Tabela nr 5 - Liczba osób korzystających z funduszu alimentacyjnego w latach 2012 - 2016

Rok	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba świadczeń z funduszu alimentacyjnego	3 255	3 329	3 173	3 029	2 887
Kwota wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego	1 129 749	1 195 424	1 178 513	1 149 971	1 106 334

Źródło: Dane MOPS Lubań

Realizowane były również inne zadania wynikające:

- o z ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, gdzie liczba udzielonych świadczeń kształtowała się następująco:
 - liczba rodzin mających ustalone prawo do świadczeń wychowawczych na dziecko/dzieci – 995 świadczeń;
 - liczba złożonych wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego - 1 189 wniosków, w tym 226 wniosków złożonych drogą elektroniczną o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego;
 - liczba wydanych decyzji w sprawie świadczenia wychowawczego - 1 129 decyzji, w tym 1 053 wydanych decyzji przyznających prawo do świadczenia wychowawczego;

- liczba świadczeń wychowawczych wypłaconych w formie pieniężnej na koniec roku - 12 229 świadczeń. Poniesione z budżetu państwa wydatki na świadczenia wychowawcze (bez środków na koszty obsługi i na wdrożenie) wyniosły 6 096 269 zł.
 - liczba świadczeń wychowawczych wypłaconych w formie rzeczowej lub opłacania usług - 2 świadczenia.
- z ustawy o dodatkach mieszkaniowych:
 - W roku 2016 z dodatków mieszkaniowych skorzystało ogółem 372 rodziny, u których przeprowadzono 365 wywiadów.
 - W sprawie dodatków mieszkaniowych wydano 668 decyzji, w tym między innymi 40 odmownych i 63 wstrzymujących wypłatę dodatku mieszkaniowego.
 - Dodatki mieszkaniowe były przekazywane do 94 zarządców.
 - z ustawy prawo energetyczne:
 - W 2016 roku z dodatków energetycznych skorzystało ogółem 264 rodzin.
 - W sprawie dodatków energetycznych wydano 502 decyzje.
 - Na wypłatę dodatków energetycznych w 2016 r. wydatkowano kwotę 28 991,10 zł.
 - z ustawy o systemie oświaty były prowadzone postępowania w sprawie stypendiów i zasiłków szkolnych.
 - W okresie od stycznia do czerwca 2016 roku realizowano decyzje przyznające stypendia szkolne na rok szkolny 2015/2016. Wypłacono łącznie 84 252,45 zł.
 - W okresie od września do grudnia 2016 roku, złożono wnioski o przyznanie stypendiów szkolnych na rok szkolny 2016/2017 dla 96 uczniów, z czego przyznano stypendium szkolne dla 93 uczniów na łączną kwotę 63 560,00 zł.
 - W ramach wydatków kwalifikowanych zwrócono wnioskodawcom 48 384,96 zł (o 15 175,04 zł mniej niż przyznano w decyzjach). 9 osób nie przedłożyło żadnych faktur, 23 osoby rozliczyły się z całego stypendium przyznanego za okres: wrzesień – grudzień 2016 r.
 - W roku 2016 nie złożono wniosków o przyznanie zasiłku szkolnego.
 - łącznie na dofinansowanie pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów w roku 2016 planowano kwotę 188 742,00 zł. Wydatkowano natomiast kwotę 132 637,41 zł.
 - Przez cały rok prowadzono pomoc w postaci poradnictwa specjalistycznego, w szczególności prawnego, z którego skorzystało 58 podopiecznych, którym udzielono 119 porad prawnych.
 - Dla podniesienia skuteczności działań w pracy z osobami i rodzinami znajdującymi się w trudnej sytuacji życiowej, pracownicy socjalni prowadzili pracę socjalną w oparciu o kontrakt socjalny, w którym opracowuje ocenę sytuacji rodziny, formułuje cele, które osoba czy rodzina ma osiągnąć dla przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej. Narzędzie to określa również uprawnienia i zobowiązania pracownika socjalnego i podopiecznego.
 - W 2016 roku pracownicy socjalni zawarli 87 kontraktów socjalnych.

- o W ramach rozeznania podległych pracownikom socjalnym rejonów opiekuńczych, przeprowadzono 486 diagnoz środowiskowych, tj. rozeznania sytuacji socjalno – bytowej osób, które nie korzystają ze świadczeń pomocy społecznej.
- o W 2016 roku zatrudnionych na umowę o pracę na czas określony w MOPS było dwóch asystentów rodziny, których głównym zadaniem była pomoc rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Asystenci objęli swoją pomocą 36 rodzin liczących 73 dzieci.
- o W 2016 roku przyjęto 18 wniosków o Kartę Dużej Rodziny. Wydano 79 kart w tym 54 dla dzieci i 25 dla dorosłych. 1 karta została przedłużona.

Opis przeprowadzonego badania

Zlecony do realizacji raport miał odpowiedzieć na następujące pytania badawcze:

Czy pomoc społeczna odpowiada na potrzeby osób z niej korzystających? Jak postrzegają dziedzinę problemów społecznych pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, a jak osoby korzystające z udzielanej w MOPS pomocy? Czy działania MOPS przyczyniają się do rozwiązywania problemów z uzależnieniami?

Zrealizowane badania miały charakter ilościowy i polegały na zastosowaniu techniki ankietowej w oparciu o standaryzowany kwestionariusz ankiety.

Ankiety zrealizowano w dwóch grupach respondentów:

- o pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubaniu (MOPS),
- o beneficjentów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubaniu (MOPS).

Zarówno pracownicy Ośrodków Pomocy Społecznej, jak i beneficjenci pomocy społecznej wypełniali samodzielnie ankiety przygotowane wcześniej przez zespół badawczy. Łącznie badaniu poddanych zostało 26 pracowników MOPS w Lubaniu oraz 100 klientów tej instytucji.

Podstawowym narzędziem pomiaru w omawianej diagnozie był kwestionariusz wywiadu złożony w przeważającej części z pytań zamkniętych, w których badany wskazywał odpowiedź z wcześniej opracowanego zestawu (tzw. kafeterii odpowiedzi).

Zgodnie z konceptualizacją badania, problematyka poruszana w ramach ankiet skierowanych do pracowników MOPS dotyczyła następujących tematów:

- o charakterystyka respondentów (staż zatrudnienia i stanowisko pracy),
- o postrzegana przez pracowników MOPS skala problemów społecznych: bezrobocie, ubóstwo, przemoc, zażywanie na terenie miasta alkoholu, narkotyków,
- o relacje pracowników z klientami MOPS,
- o bariery w udzielaniu pomocy przez MOPS.

Z kolei problematyka dotycząca klientów MOPS składała się z następujących zagadnień:

- o charakterystyka klientów pomocy społecznej (płeć, wiek, wykształcenie, sytuacja zawodowa i domowa),
- o diagnoza problemów społecznych w badanej grupie: bezrobocie, ubóstwo, przemoc, alkohol, narkotyki, uzależnienia behawioralne,
- o przyczyny korzystania z pomocy społecznej,
- o rola pracownika socjalnego w życiu klienta,
- o świadczenia pieniężne i niepieniężne,
- o opinie klientów o pracownikach socjalnych,
- o poziom zadowolenia z usług świadczonych przez pracowników socjalnych,
- o czynniki wpływające na efektywności działań pomocy społecznej.

Kluczowe wnioski i rekomendacje:

Pracownicy MOPS w Lubaniu

Charakterystyka badanych pracowników

- Na 26 respondentów, odnotowano 24 kobiety; większość badanych ma przeszło dwuletnie doświadczenie w pracy w MOPS.
- Niemal połowę próby badawczej stanowili pracownicy socjalni; pozostałe osoby zajmowały stanowiska kierownicze, referentów i pracowników biurowych, asystentów rodziny oraz inspektorów.

Lokalne problemy społeczne

- Głównym problemem społecznym w Lubaniu są niskie dochody pracujących osób – tzw. ubogich pracujących; na drugim miejscu wymieniono problem alkoholizmu; na trzecim – emigrację z miasta wykształconej młodzieży.
- Dynamika problemów społecznych: według badanych w ostatnich 2-3 latach najbardziej nasiliło się zjawisko alkoholizmu. Ważnym narastającym problemem są też niskie dochody osób pracujących oraz starzenie się ludności.
- Zdaniem pracowników MOPS w tym okresie nie urosły znacząco kwestie osamotnienia osób starszych, niepełnosprawnych, bezdomności, hazardu czy ubożenia ludności.
- Zagrożone grupy: najczęściej problemy społeczne dotyczą całych rodzin, stąd wniosek, że istotną kwestią jest problem dezintegracji społecznej, szczególnie widocznej na poziomie grup rodzinnych, gospodarstw domowych. Niskie płace, bezrobocie skutkują nie tylko emigracjami i rozbięciem rodzin, powodują także zachowania destrukcyjne, jak: alkoholizm, przemoc, narkomania.
- Należy podkreślić, że drugą najbardziej zagrożoną skutkami wskazywanych negatywnych zjawisk grupą są dzieci. Szczególnie zagrożone problemami społecznymi są osoby będące pod opieką rodziny (dzieci, osoby starsze). Zapewne dzieje się tak dlatego, że osłabione rodziny tracą wydolność w sprawowaniu pieczy nad ich członkami.

Relacje z klientami MOPS

- Przyczyny zgłaszania się klientów: według pracowników MOPS, beneficjenci poszukują wsparcia głównie z powodu ubóstwa i trudności materialnych, z powodu alkoholizmu w rodzinie oraz przyczyn wynikających z niepełnosprawności własnej lub członka rodziny.
- Główni beneficjenci: pomocy ze strony opieki społecznej w największym stopniu potrzebują osoby niepełnosprawne oraz starsze.
- Preferowane wsparcie: pracownicy MOPS stwierdzili, że ich klienci najbardziej preferują wsparcie finansowe a rzadziej materialną pomoc rzeczową (odzież, pożywienie).
- Odrzucane wsparcie: beneficjenci niechętnie biorą udział w pozafinansowych i pozamaterialnych ofertach: aktywizacji zawodowej, w kursach, pracach społecznych użyteczne, stażach, wsparciu przy poszukiwaniu zatrudnienia. Z uwagi na bardzo niepokojącą sytuację zawodową większości beneficjentów należy zwrócić szczególną uwagę na konieczność motywowania ich do uczestnictwa również w formach

wsparcia dających szansę na zmianę sytuacji życiowej i zwiększanie poziomu samodzielności aktualnych klientów opieki społecznej.

Ocena klientów MOPS

- Większość badanych pracowników MOPS ocenia średnio zaangażowanie klientów we współpracę z nimi.
- Pracownicy pozytywnie lub średnio zaopiniowali zaufanie klientów do kompetencji i fachowości pracowników swej instytucji.
- Pracownicy wysoko ocenili gotowość beneficjentów do korzystania ze świadczeń pieniężnych.
- Ponad połowa ankietowanych wyraziła pozytywne zdanie o gotowości klientów do korzystania z oferty niepieniężnej. Pozostali wystawili noty średnie lub negatywne.
- Najwięcej pejoratywnych opinii dotyczyło dyscypliny i terminowości klientów, choć większość pracowników oceniła średnio pod tym względem beneficjentów.
- Najczęściej „średnio” oceniono uczciwość oraz wywiązywanie się beneficjentów z ich zobowiązań.
- Większość badanych pracowników uznała, że klienci MOPS w Lubaniu nie są silnie zmotywowani do zmiany swej sytuacji życiowej, niezbyt chętnie współpracują i nie włączają się w proponowane formy wsparcia.
- Przeważało przekonanie o tym, że beneficjenci są najczęściej nieporadni życiowo i wymagają wsparcia instytucjonalnego, dlatego nie są oni dla pracowników socjalnych partnerami w poszukiwaniu rozwiązań ich sytuacji życiowej.
- Bariery wewnętrzne w udzielaniu wsparcia: zdaniem pracowników MOPS są to głównie przeszkody mentalne – bierne lub roszczeniowe postawy klientów, wyuczona bezradność, negatywne postawy wobec działań aktywizujących oraz brak chęci do zmiany sytuacji życiowej.
- Bariery zewnętrzne w udzielaniu wsparcia: najczęściej wskazywano na biurokrację, sztywność przepisów, a także deficyt dostatecznych środków finansowych na wsparcie.
- Z perspektywy pracowników, klienci MOPS wykazują postawy bierne, nastawione na wsparcie instytucjonalne. Jest to poważna bariera w świadczeniu wsparcia niepieniężnego, aktywizującego, a jej pokonanie wymagałoby stworzenie interdyscyplinarnego programu angażującego pracowników socjalnych, psychologów, terapeutów, trenerów kompetencji społecznych, socjologów. Program ten powinien mieć na celu włączanie klientów MOPS w życie zawodowe, społeczne, reintegrację ze środowiskiem społecznym, głównie w drodze wieloaspektowego wsparcia zatrudnienia tych osób.

Beneficjenci MOPS w Lubaniu

- **Charakterystyka społeczno-demograficzna badanych**
 - W próbie badawczej znalazło się nieco więcej kobiet niż mężczyzn, na 100 ankietowanych osób.
 - Ankietowani byli zróżnicowani pod względem wieku, przy czym co dziewiąta osoba była w wieku do 30 lat, zaś niemal dwie piąte badanych to osoby powyżej 50 roku życia.

- *Badani byli mało zróżnicowani pod względem poziomu wykształcenia. Co druga osoba ukończyła zaledwie szkołę podstawową lub gimnazjalną; co trzecia posiadała dyplom szkoły zasadniczej zawodowej. Nie odnotowano osób po szkołach pomaturalnych lub wyższych uczelniach.*
- *Badane kobiety były przeciętnie młodsze od mężczyzn. Dwa razy więcej kobiet niż mężczyzn ukończyło szkoły gimnazjalne, a dla tych drugich bardziej charakterystyczne było wykształcenie średnie zawodowe oraz ogólnokształcące.*
- *Należy podkreślić, że połowa ankietowanych nie posiada zawodu wyuczonego. Pozostali najczęściej należeli do grupy robotników przemysłowych i rzemieślników lub pracowników usług osobistych, sprzedawców.*
- **Sytuacja rodzinna beneficjentów MOPS**
 - *Co czwarty badany klient pomocy społecznej był osobą pozostająca w związku małżeńskim; w większości byli samotni, a połowę próby stanowili kawalerowie i panny. Niezależnie od kategorii wieku, osoby w stanie małżeńskim stanowiły mniejszość.*
 - *Oprócz samotności, kolejną cechą znaczącej części beneficjentów jest bezdzietność. Niekorzystna sytuacja materialna jest kluczową barierą zakładania rodzin w tej zbiorowości a następnie – przyczyną dalszej pauperyzacji i wykluczenia społecznego.*
 - *Około jedną czwartą próby stanowili rodzice wielodzietni, posiadający co najmniej troje potomstwa.*
 - *Większość badanych mężczyzn było bezdzietnych, natomiast dla kobiet najbardziej typowe było posiadanie co najmniej trójki potomstwa.*
 - *Dominująca część rodziców będących klientami MOPS opiekowała się niepełnoletnim dzieckiem; co trzeci z nich wychowywał dziecko w wieku do 3 lat.*
 - *W analizowanej zbiorowości przeważają małe, jednoosobowe lub dwuosobowe gospodarstwa domowe, co wynika ze stanu cywilnego oraz niskiego poziomu dzietności.*
 - *Wśród ankietowanych byli też członkowie bardzo dużych rodzin – mieszkający wspólnie nawet z siedmioma innymi osobami.*
 - *Co istotne, w około w co trzecim gospodarstwie domowym są obecne dzieci poniżej 6 roku życia nie uczęszczające do żłobka lub przedszkola, a także osoby niepełnosprawne lub inne wymagające opieki. Ponadto, w niemal co trzecim gospodarstwie domowym mieszkają osoby bezrobotne. Pokazuje to skalę nakładających się problemów w rodzinach klientów MOPS – niskie zarobki, niskie kompetencje zawodowe, edukacyjne, współzamieszkiwanie z innymi osobami wymagającymi opieki, wsparcia.*
- **Typowy klient MOPS**
 - *Typowy klient MOPS: to mężczyzna z wykształceniem średnim lub kobieta z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym; osoba w wieku powyżej 50 lat; bez zawodu wyuczonego lub z zawodem robotnika, sprzedawcy, pracownika usług (głównie kucharza); to osoba pozostająca w stanie panieństwa lub kawalerstwa; to bezdzietny mężczyzna lub matka co najmniej trójki potomstwa; członek niewielkiego gospodarstwa domowego.*

- **Sytuacja materialna klientów MOPS**
 - W większości badanych gospodarstw domowych dochody posiada tylko jedna osoba lub ewentualnie dwójka domowników.
 - Zwracają uwagę rodzaje głównych źródeł utrzymania: najczęściej były to zasiłki z pomocy społecznej, a w co czwartym przypadku rządowy program Rodzina 500 Plus.
 - Tylko mniejszość ankietowanych wskazywała na dochody z pracy: dorywczej, zatrudnienia na umowy cywilnoprawne oraz wyjątkowo – umowy o pracę.
 - Badani klienci MOPS znajdują się w obiektywnie niekorzystnym położeniu ekonomicznym; jak również zdecydowana większość klientów opieki społecznej negatywnie oceniła swoją kondycję ekonomiczną.
- **Sytuacja zawodowa beneficjentów**
 - Do MOPS w Lubaniu trafiają przede wszystkim osoby nie pracujące, a przeszło co czwarty z nich pozostaje na ukrytym, nierejestrowanym bezrobociu. Wśród klientów są również ubodzy pracujący, emeryci i renciści.
 - Największe odsetki osób pracujących odnotowano wśród badanych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym oraz gimnazjalnym. Zatrudniony nie był ani jeden respondent, który zakończył swoją edukację co najwyżej na szkole podstawowej.
 - Staż pracy: co ósmy badany nie posiada żadnego doświadczenia zawodowego, bez względu na formę i miejsce zatrudnienia.
 - Zawód wykonywany: beneficjenci MOPS najczęściej pracowali jako sprzedawcy, pomoce kuchenne, elektrycy i sprzątaczkę.
 - Przewaga zatrudnienia aktualnego lub w ostatnim miejscu pracy na najniższych i robotniczych stanowiskach wynikała z faktu, iż około połowa respondentów nie miała zawodu wyuczonego a w drugiej połowie przeważały zawody robotnicze i związane z pracą w handlu i usługach.
- **Problem niepełnosprawności**
 - **Co trzeci klient MOPS posiadał orzeczenie o niepełnosprawności.** Ich sytuacja życiowa, trudności z uzyskaniem i utrzymaniem zatrudnienia, w sposób znaczący wpływają na uszczuplenie rodzinnych budżetów i na konieczność ubiegania się o pomoc socjalną.
 - W badanej zbiorowości niepełnosprawność znacznie częściej dotyczy mężczyzn. Wyłączenie z rynku pracy mężczyzn z powodów zdrowotnych jest bardzo ważnym powodem ubiegania się przez nich o wsparcie socjalne.
 - Należy podkreślić, że około co czwarty klient MOPS w wieku do 30 lat lub od 41 do 50 lat jest osobą niepełnosprawną, choć jest to najbardziej typowe dla respondentów powyżej 60 roku życia. Warto niepełnosprawnych klientów w wieku produkcyjnym włączać w formy wsparcia aktywizujące zawodowo, a jeśli chodzi o osoby młodsze – należy je również motywować do aktywności edukacyjnej, szkoleń, warsztatów, dalszej edukacji zawodowej.
- **Formy pomocy ze strony MOPS**
 - Większość badanych jest klientami MOPS od ponad dwóch lat.
 - Główną przyczyną zwrócenia się o pomoc do MOPS był brak pracy, a także ubóstwo i problemy materialne rodziny oraz niski poziom dochodów w gospodarstwie

domowym. Były to zatem przede wszystkim przesłanki ekonomiczne, wynikające z ubóstwa. Dopiero na kolejnych miejscach rankingu powodów wskazano problemy zdrowotne.

- Wyjątkowo badani klienci zgłaszali się do MOPS po wyjściu z zakładu karnego, z powodu bezdomności, przemocy w rodzinie, narkomanii.
- Wsparcie pieniężne: większość ankietowanych korzystała z zasiłków okresowych, a niemal połowa z zasiłków celowych. Tylko jedna osoba nie uzyskała pomocy finansowej.
- Wsparcie niepieniężne: większość badanych klientów MOPS skorzystała z posiłków; co dziesiąty miał pokryte składki na ubezpieczenia zdrowotne i społeczne.
- Blisko połowa beneficjentów otrzymała wsparcie ze strony pracowników socjalnych; mniej popularne było korzystanie z usług asystenta rodziny.
- Warto zaznaczyć, że zdecydowana większość ankietowanych w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy nie korzystała z aktywizacji edukacyjnej, zawodowej; dwie piąte ankietowanych nie skorzystało z innych usług świadczonych przez tę instytucję; co czwarty beneficjent nie partycypował z oferty wsparcia niepieniężnego. W przeważającej części respondenci nie współpracowali z MOPS w ramach kontraktu socjalnego.
- Zapotrzebowanie na wsparcie: większość oczekuje wsparcia materialnego, a o połowę rzadziej liczy na pomoc materialną, rzeczową. Nieliczni klienci MOPS są gotowi skorzystać z aktywizacji zawodowej lub społecznej.
- **Opinie na temat pracy MOPS**
 - Należy podkreślić, że zdecydowana większość badanych klientów oceniła bardzo dobrze lub dobrze poziom usług świadczonych przez MOPS w Lubaniu.
 - Skuteczność świadczonych przez MOPS form pomocy zaopiniowano w większości pozytywnie.
 - Dominująca część beneficjentów pozytywnie zaopiniowała: kompetencje i fachowość pracowników socjalnych, ich zaangażowanie w sprawy beneficjentów, uprzejmość i chęć pomocy kadry, rzetelność i przydatność udzielanych informacji oraz terminowość i skuteczność w załatwianiu spraw.
 - Większość respondentów przypisała w większym lub mniejszym stopniu pozytywne role (doradcy, specjalisty i opiekuna) swoim pracownikom socjalnym.
 - Należy te pozytywne opinie i wyraźnie wysoki poziom zaufania beneficjentów do kadry MOPS uznać za istotny kapitał społeczny, który winno się spożytkować w ramach projektów, których celem będzie zwiększenie poziomu motywacji klientów do zmiany ich sytuacji życiowej, do zwiększenia poziomu i zakresu aktywności edukacyjnej, zawodowej, pozwalającej na usamodzielnianie się beneficjentów.

Działalność Ośrodka Wsparcia Dziennego

Ośrodek Wsparcia Dziennego w Lubaniu funkcjonuje zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ośrodek realizuje głównie zadania gminy w zakresie wspierania rodziny poprzez przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodziny, pomocy w integracji, pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

Do zadań formy opiekuńczej należy w szczególności: opieka i wychowanie, pomoc w nauce

w tym wyrównywanie braków edukacyjnych, organizacja czasu wolnego, organizacja zajęć sportowych gier i zabaw rozwojowych, rozwój zainteresowań.

Do zadań formy specjalistycznej należy w szczególności: przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodziny, wyrównywanie deficytów rozwojowych dzieci, zapewnienie poczucia bezpieczeństwa i przynależności społecznej. Pomoc w nauce w tym wyrównywanie braków edukacyjnych, organizacja zajęć i programów terapeutycznych, socjoterapeutycznych i kompensacyjnych. Wzmocnienie i doskonalenie umiejętności opiekuńczo- wychowawczych rodziców przejawiających problemy wychowawcze. Powołanie grupy wsparcia o charakterze terapeutycznym dla dzieci i osób dorosłych. Realizacja zadań, następuje poprzez zajęcia grupowe, indywidualne oraz konsultacje psychologiczne. W ramach zadań formy specjalistycznej powstał Stały Zespół do Spraw Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka, który dokonuje okresowej oceny sytuacji dziecka.

W formie ciągłej realizuje się zadania na podstawie rocznego i miesięcznego planu pracy z dziećmi i młodzieżą. Realizowane są działania o charakterze:

- opiekuńczo – wychowawczym,
- zajęć socjoterapeutycznych,
- terapii pedagogicznej,
- terapii zajęciowej,
- zajęć indywidualnych i grupowych z psychologiem,
- zajęć społeczno – kulturalnych,
- zajęć rozwijających motorykę małą i dużą,
- warsztatów teatralnych.

Poprzez realizację powyższych zajęć specjalistycznych i opiekuńczych uczestnicy mają możliwość, aby podnieść swój poziom intelektualny, relacje społeczne, uczą się działań przedsiębiorczych i gospodarności, odpowiedzialności za wspólne dobro. Praca wychowawcza z dziećmi uwzględnia zainteresowania, potrzeby i ich oczekiwania. Świetlica oferowała formy pracy z dziećmi w grupach zróżnicowanych pod względem wieku, temperamentu i zasobu doświadczeń.

Działania ukierunkowane są także na organizowanie różnorodnych form propagowania wiedzy, kultury i zdrowia oraz idei kształcenia przez całe życie w zakresie poprawy jakości życia osób starszych realizowanych poprzez „Akademię Seniora” ukierunkowaną na utrzymanie dobrej kondycji psychofizycznej osób starszych. Podtrzymywanie sprawności psychofizycznej osób starszych w ramach działalności Akademii umożliwienie im najdłuższego funkcjonowania w środowisku rodzinnym, sąsiedzkim oraz w miejscu zamieszkania. Dzięki takiej formie pomocy, osoby starsze mogą zaspokoić potrzebę kontaktu i integracji społecznej bez zerwania więzi z rodziną i środowiskiem lokalnym. Uczestnicy „Akademii Seniora” otrzymują wsparcie specjalistów, a przede wszystkim – rehabilitację społeczną i usprawniającą. Ośrodek świadczy osobom starszym określone usługi, pomoc, porady i zapewnia rozrywkę.

Przemiany w strukturze społeczno- demograficznej oraz stan zdrowotny seniorów skłonił Ośrodek do rozszerzenia prowadzonych działań na rzecz osób starszych, co pozwoliło na wprowadzenie nowych rozwiązań. Celem zainicjowanego działania pn. „Akademia Seniora” jest poprawa jakości życia osób powyżej 60 roku życia mieszkających na terenie miasta Lubania. Cele szczegółowe obejmują następujące zagadnienia:

- promowanie pozytywnego i aktywnego wizerunku seniora,
- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i izolacji społecznej seniorów poprzez wszechstronną aktywizację i organizację czasu wolnego,

- poprawa jakości życia osób starszych poprzez utrzymanie w dobrej kondycji psychofizycznej, kształtowanie postaw prozdrowotnych z zakresu profilaktyki gerontologicznej, zdrowia i uzależnień,
- rozwój sprawności intelektualnej, fizycznej, kulturalnej seniorów, oraz budowanie więzi międzyludzkich,
- organizacja zajęć ogólnospawnościowych, muzycznych, rękodzielniczych, komputerowych, teatralnych, turystycznych, rekreacyjnych itp., prowadzonych w ramach aktywnej i nowoczesnej terapii zajęciowej,
- rozwijanie idei wolontariatu oraz wspieranie liderów działających w lokalnych środowiskach wśród osób 60+,
- integracja międzypokoleniowa oraz międzypokoleniowy przepływ wartości.

Akademia jest w założeniu inicjatywą ciągłą i nie ma określonego terminu zakończenia. Uczestnicy zdobywają wiedzę na temat praw i obowiązków obywatela oraz sposobów radzenia sobie w codziennych sytuacjach. Ponadto otrzymują bieżące informacje o wydarzeniach i atrakcjach dla seniorów w mieście oraz propozycje współpracy od organizacji i instytucji. W ramach swojej działalności w roku 2016 Ośrodek zorganizował na rzecz seniorów następujące inicjatywy:

1. Integracyjne spotkanie seniorów z uczniami lubańskich szkół - każda impreza szkolna jest okazją do integrowania uczniów, przeżywania wzruszeń, kształtowania postawy współuczestnictwa i współdziałania w życiu. Szczególnie cenne są uroczystości pozwalające przeżywać chwile radości w gronie bliskich: rodziców, dziadków. Ważne jest przecież, by dzieci doceniły troskę i miłość, jaką darzą ich dziadkowie. Powinny przyzwyczajać się do okazywania swoich uczuć osobom starszym, nauczyć się doceniać wiedzę i tradycję, jaką przekazują im babcie i dziadkowie.
2. Jesteśmy sobie potrzebni - zimowa integracja międzypokoleniowa - warsztaty rękodzieła artystycznego ukierunkowane na aktywizację i integrację poprzez wspólne zajęcia seniorów z dziećmi. Zajęcia z zakresu komunikacji międzypokoleniowej miały na celu poznanie się nawzajem, jak również poznanie potrzeb i oczekiwań względem siebie. Wszyscy uczestnicy mogli wyrazić swoje pomysły a jednocześnie i oczekiwania. Wspólnie spędzony czas pozwolił na wymianę doświadczeń, a przede wszystkim na zdobycie nowych umiejętności i pożyteczne zagospodarowanie czasu wolnego w ramach zajęć rękodzielniczych (bibułkarstwa, haftu, dekoracji, decoupage) oraz zajęć instrumentalno – wokalnych.
3. Gimnastyka dla seniora oraz Joga, zostały stworzone z myślą o osobach starszych, które chcą utrzymać ciało w należytej kondycji fizycznej i psychicznej i jak najdłużej cieszyć się zdrowiem. Gimnastyka zapewnia nie tylko poprawę kondycji, wzmocnienie kręgosłupa czy poprawę krążenia, ale przede wszystkim uzyskanie lepszego samopoczucia, poprzez aktywne spędzenie czasu w miłym towarzystwie.
4. W ramach podejmowanych inicjatyw społeczno -kulturalnych odbyły się liczne przedstawienia teatralne w wykonaniu artystów Agencji Artystycznej ART- METANOIA z Krakowa na rzecz społeczności senioralnej.
5. II Turniej Bowlingowy Seniorów zorganizowany z inicjatywy Ośrodka na rzecz integracji społeczno - kulturalnej seniorów. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele Polskiego Stowarzyszenia Diabetyków Koło Terenowe w Lubaniu, Stowarzyszenia Łużyckie Amazonki w Lubaniu, Klubu Seniora przy Spółdzielni Mieszkaniowej w Lubaniu oraz Akademii Seniora.
6. W maju 2016r., po raz IX zorganizowano Przegląd Dorobku Artystycznego Seniorów

pod patronatem Marszałka Województwa Dolnośląskiego oraz Burmistrza Miasta Lubań. Cele i założenia inicjatywy ukierunkowane są na rozwijanie współpracy kulturalnej oraz wymianę doświadczeń artystycznych, rozwijanie wrażliwości artystycznej poprzez bezpośredni kontakt z piosenką, muzyką i tańcem. Powyższe założenia realizowane są poprzez występy artystyczne w kategoriach: grup tanecznych, zespołów wokально-instrumentalnych, chórów, kabaretów oraz twórców rękodzieła artystycznego. Łączna ilość organizacji, klubów, stowarzyszeń aktywnie biorących udział w inicjatywie wzrosła do 32 przedstawicieli z Dolnego Śląska, w rozbiu na uczestników jest to 500 osób.

7. Ośrodek Wsparcia Dziennego w Lubaniu wspólnie z uczestnikami Akademi Seniora dołożył wszelkich starań do wspólnego budowania integracji społecznej podczas niedzielnego Dnia Aktywnej Rodziny, który odbywał się na lubańskim rynku i organizowany był przez lubańskie organizacje oraz Stowarzyszenie Południowo-Zachodniego Forum Samorządu Terytorialnego "Pogranicze" w Lubaniu. Seniorzy przygotowali własne stanowisko, na którym można było zmierzyć się z łamiągówkami, krzyżówkami i rebusami o tematyce wakacyjnej.
8. Sekcja turystyczno - krajoznawcza cieszyła się największą popularnością ze względu na bogatą ofertę. Akademia Seniora w roku 2016 uczestniczyła w wyjazdach autokarowych m.in. do Wrocławia, Karpacza, Świeradowa Zdroju, Jeleniej Góry, Wambierzyc a także w ramach współpracy z Regionalnym Centrum Edukacji Ekologicznej w Lubaniu seniorzy skorzystali z warsztatów promujących edukację ekologiczną.
9. Spartakiada seniorów tzw. „Senioriada” – Był to miesiąc wydarzeń związanych z kulturą, aktywnością fizyczną, edukacją, zdrowiem oraz szeroko pojętym rozwojem osób starszych. Zajęcia miały na celu:
 - zachęcenie seniorów do aktywnego stylu życia i rozwijania pasji,
 - zorganizowanie czasu i przestrzeni dla seniorów oraz pobudzenie do działania,
 - promocję działań i inicjatyw proseniorskich.Do współorganizowania „Lubańskiej Senioriady” zaproszone zostały organizacje i instytucje, które działają na rzecz osób 60+. W organizacji udział wzięło podmiotów - organizacji pozarządowych i instytucji. Przygotowanych zostało wiele wydarzeń w tym wykłady, wycieczki, warsztaty, występy artystyczne, wystawy, zajęcia ruchowe, porady. Podsumowaniem wydarzeń dla seniorów była „Spartakiada”, która ukazała, że lubańscy seniorzy, są aktywni, żądni wiedzy i otwarci na nowe, ciekawe inicjatywy. Współpraca tak wielu instytucji, organizacji oraz osób prywatnych przy organizacji „Spartakiady” pozwoliła zaprezentować urozmaiconą ofertę w mieście dla osób 60+. „Senioriada” pokazała również, że poszerza się także grono seniorów biorących udział w przygotowanych przez Ośrodek Wsparcia Dziennego w Lubaniu wydarzeniach.
10. Organizowane były szkolenia komputerowe, podczas których seniorzy uczyli się podstaw obsługi komputera na poziomie podstawowym lub rozszerzonym. Zajęcia odbywają się w sali komputerowej Ośrodka. W zakresie „Senior w Sieci”, podczas zajęć seniorzy zapoznawali się z funkcjonowaniem wybranych stron oraz portali internetowych itp. możliwości internetu.
11. W roku 2016 odbyły się wernisaże, tego rodzaju działania ukazują potencjał tkwiący w emerytach, poprzez liczne akcje służące wielopłaszczyznowej aktywizacji osób starszych w ramach „Akademii Seniora” działającej przy Ośrodku Wsparcia Dziennego w Lubaniu. Seniorzy artyści zrzeszeni w akademii prezentowali swoją twórczość zarówno na terenie Ośrodka jak i miasta podczas Jarmarków Wielkanocnych, Dni Lubania, Jarmarków Bożonarodzeniowych, itp. lokalnych wernisaży.

12. Grupa Teatralna składająca się z 15 uczestników Akademii zaprezentowała na deskach sali Gminnego Ośrodka Kultury w Olszynie spektakl komediowy z dreszczykiem zatytułowany „51 Twarzy Gustawa”, którym rozbawiła zebraną publiczność i pokazała, że seniorzy mogą być znakomitymi aktorami, pomimo braku wcześniejszych doświadczeń. Publiczność bardzo żywiołowo reagowała i nagradzała aktorów gromkimi brawami. Wszyscy bardzo mile spędzili czas, a grupa była najlepszym dowodem na to, że aktywny senior, to szczęśliwy senior.
13. Działanie zatytułowane „Senior Wolontariusz” jest rodzajem wsparcia przekazywanego przez osoby starsze drugiemu człowiekowi. Warto podkreślić, że naprawdę niewiele potrzeba by sprawić radość innym. Wystarczy mieć dobre chęci i czas, którego nie brakuje seniorom zrzeszonym przy Ośrodku. Tegoroczny wolontariat seniorów zwrócony został w stronę oddziału Pielęgnacyjno-Opiekuńczego przy NZOZ Łużyckie Centrum Medyczne w Lubaniu.
14. Udział seniorów w konkursach i przeglądach na terenie miasta Lubań oraz Powiatu Lubańskiego m.in. w: Kolędowaniu u Bukowińczyków, Festynach Parafialnych, przeglądach muzycznych Folk Art, Dniach Lubania oraz Międzynarodowych Igrzyskach Sportowych Osób Niepełnosprawnych, itp.

Ponadto na co dzień w systemie ciągłym Ośrodek realizował zadania na podstawie rocznego i miesięcznego planu pracy z dziećmi i młodzieżą oraz grupą społeczności lokalnej. W ramach tych zajęć realizowane były działania wychowawcze, specjalistyczne i społeczno- kulturalne, co umacniało się we współpracy z: Przedszkolami Miejskimi, Szkołami Podstawowymi, Gimnazjami, Warsztatami Terapii Zajęciowej, Miejskim Ośrodkiem Sportu i Rekreacji, Miejsko Powiatową Biblioteką Publiczną, Regionalnym Centrum Edukacji Ekologicznej, Miejskim Domem Kultury, Łużyckim Centrum Rozwoju, Stowarzyszeniem Pogranicze oraz innymi organizacjami.

Zagrożenia w środowisku szkolnym

Wychowanie przedszkolne i opieka żłobkowa

W roku 2016 na terenie Miasta Lubań funkcjonowały 3 przedszkola publiczne oraz 3 przedszkola niepubliczne:

- o Przedszkole Miejskie Nr 1 - ul. Mickiewicza 1.
- o Przedszkole Miejskie Nr 3 - ul. Różana 1.
- o Przedszkole Miejskie Nr 5 im. Juliana Tuwima - ul. Mieszka II 1.
- o Przedszkole Niepubliczne Nr 1 - ul. Słoneczna 2.
- o Niepubliczne Przedszkole Językowe „Akademia Malucha” - ul. Armii Krajowej 9.
- o Prywatne Centrum Opieki nad Dziećmi „Bąbelkowo” – ul. Mickiewicza 1c.

W strukturze przedszkoli funkcjonowały oddziały rocznego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego.

W przedszkolach miejskich ogółem zatrudnionych było 40 nauczycieli oraz 45 pracowników administracyjno – obsługowych. Przedszkola niepubliczne zatrudniały 18 nauczycieli i 15 pracowników administracyjno-obługowych.

Liczbę dzieci w poszczególnych placówkach obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 6 – liczba dzieci w poszczególnych placówkach

Numer przedszkola	Przedszkole Miejskie nr 1	Przedszkole Miejskie nr 3	Przedszkole Miejskie nr 5	Przedszkole Niepubliczne nr 1	Akademia Malucha	Bąbelkowo	Razem
Ogółem dzieci	96	117	165	167	100	60	705
Ogółem oddziałów	4	5	7	7	4	3	30
Średnia liczba dzieci w oddziale	24	23	24	24	25	20	23
Liczba Oddziałów	0	0	1	2	1	1	5
Ilość 3 - latków	0	0	25	49	25	20	119
Liczba Oddziałów	1	1	1	0	1	0	4
Ilość 3-4- latków	25	25	25	0	25	0	100
Liczba Oddziałów	0	0	1	2	0	1	4
Ilość 4 - latków	0	0	25	42	0	20	87
Liczba Oddziałów	1	1	1	0	1	0	4
Ilość 4 -5 latków	24	25	25	0	25	0	99
Liczba Oddziałów	0	0	1	2	0	0	3
Ilość 5 latków	0	0	18	51	0	0	69
Liczba Oddziałów	1	2	0	0	1	1	5
Ilość 5 -6 - latków	22	42	0	0	25	20	109
Liczba Oddziałów	1	1	2	1	1	0	6
Ilość 6 latków	25	25	47	25	18	0	140

Źródło: UM Lubań

W Lubaniu funkcjonuje ponadto Żłobek Miejski, do którego uczęszcza 52 dzieci, w 2 oddziałach. Żłobek zatrudnia 8 opiekunek i 6 osób pracujących w administracji i obsłudze. Dochody - 144 776,70 zł, wydatki 661 358,91 zł. Żłobek nie realizował inwestycji i zakupów inwestycyjnych.

Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne.

W roku 2016 na terenie Miasta Lubań funkcjonowały następujące placówki:

4 szkoły podstawowe

- Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Tadeusza Kościuszki w Lubaniu ul. Mickiewicza 1,
- Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Europejskich Dróg św. Jakuba w Lubaniu, ul. Dolna 8,
- Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Papieża Jana Pawła II w Lubaniu ul. Górna 1,
- Szkoła Podstawowa Nr 4 im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Lubaniu, ul. Kopernika 15.

3 gimnazja

- Gimnazjum Nr 1 im. Stanisława Wyspiańskiego w Lubaniu ul. Skalnicza 3,
- Gimnazjum Nr 2 im. Mikołaja Kopernika w Lubaniu ul. Mickiewicza 1,
- Gimnazjum Nr 3 im. Euroregionu Nysa w Lubaniu ul. Rybacka 16.

Tabela nr 7 - Liczba uczniów i oddziałów w szkołach podstawowych i gimnazjalnych

Placówka	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Średnia liczba uczniów w oddziale
Szkoła Podstawowa nr 1	17	385	23
Szkoła Podstawowa nr 2	8	135	17
Szkoła Podstawowa nr 3	6	110	18
Szkoła Podstawowa nr 4	21	507	24
Razem Szkoły Podstawowe	52	1 137	22
Gimnazjum nr 1	5	92	18
Gimnazjum nr 2	11	250	23
Gimnazjum nr 3	12	336	28
Razem Gimnazja	28	678	24
Ogółem:	80	1 815	22,8

Źródło: UM Lubań

Tabela nr 8 Kadra w szkołach podstawowych i gimnazjalnych

Placówka	Nauczyciele		Nauczyciele według stopni awansu zawodowego				
	osoby	etaty	bez stopnia awansu	Stażysta	Kontraktowy	Mianowany	Dyplomowany
Szkoła Podstawowa nr 1	34	32,66	0	1	6	7	20
Szkoła Podstawowa nr 2	18	15,89	0	1	4	1	12
Szkoła Podstawowa nr 3	16	12,96	0	1	3	5	6
Szkoła Podstawowa nr 4	42	40,94	0	0	8	11	23
Razem Szkoły Podstawowe	110	102,45	0	3	21	24	61
Gimnazjum nr 1	19	17,62	0	0	2	10	7

Gimnazjum nr 2	27	25,07	1	0	2	5	19
Gimnazjum nr 3	35	30,23	0	0	6	16	13
Razem Gimnazja	81	72,92	1	0	10	31	39
Ogółem:	191	175,37	1	3	31	55	100

Źródło: UM Lubań

Tabela nr 9 - Baza lokalowa szkół kształcenia podstawowego i gimnazjalnego.

Wyszczególnienie	Placówki oświatowe							Ogółem
	SP 1	SP 2	SP 3	SP 4	GM 1	GM 2	GM 3	
sale lekcyjne	17	7	6	25	10	8	15	88
pracownie szkolne	3	1	1	2	1	9	4	21
w tym komputerowe	1	1	1	2	1	1	2	9
sale gimnastyczne	1	1	1	1	1	1	0	6
komputerów w szkole ogółem	47	38	20	62	22	38	41	268
w tym z dostępem do Internetu	42	34	20	62	18	38	41	255
komputerów przeznaczonych na użytek uczniów	24	21	15	22	13	20	32	147
w tym z dostępem do Internetu	24	21	15	22	9	20	32	143

Źródło: UM Lubań

Szkolnictwo ponadgimnazjalne.

Na terenie Miasta Lubania znajdują się trzy publiczne szkoły ponadgimnazjalne, których organem prowadzącym jest Starostwo Powiatowe w Lubaniu

- o Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Adama Mickiewicza Lubań

Kierunki kształcenia:

Liceum Ogólnokształcące 3 letnie o przedmiotach rozszerzonych:

matematyczno-fizyczno-politechniczna z algorytmiką i programowaniem,

matematyczno-fizyczne z różnymi rozszerzeniami, biologiczno-chemiczne z różnymi rozszerzeniami, sportowo-językowa, językowa, prawno-administracyjne z różnymi rozszerzeniami.

Technikum 4 letnie:

technik ekonomista o specjalności rachunkowość, technik ekonomista, technik informatyk.

o *Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Kombatantów Ziemi Lubańskiej w Lubaniu*

Kierunki kształcenia:

Liceum Ogólnokształcące 3 letnie: z rozszerzonym językiem angielskim i niemieckim,

z rozszerzonym językiem angielskim i niemieckim oraz geografią, z rozszerzonym językiem obcym, biologią i chemią.

Technikum 4 letnie: technik żywienia i gospodarstwa domowego, technik żywienia i usług gastronomicznych, technik hotelarstwa, technik organizacji reklamy, technik informatyk, Zasadnicza Szkoła Zawodowa – wielozawodowa.

o *Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Stefana Drzewieckiego w Lubaniu*

Liceum Ogólnokształcące z elementami prawoznawstwa i edukacji ogólnopolicyjnej - 3 letnie – (innowacja pedagogiczna)

Technikum na podbudowie gimnazjum - 4 letnie: technik mechanik, technik elektryk.

Zasadnicza Szkoła Zawodowa na podbudowie gimnazjum – 3 letnia: zawód elektryk, mechanik pojazdów samochodowych.

W roku 2016 w szkołach ponadgimnazjalnych o przyjęcie na jedno miejsce ubiegała się średnio 1 osoba. Nauka była bezpłatna. We wszystkich szkołach ponadgimnazjalnych nauka odbywała się na jedną zmianę. We wszystkich szkołach uczono języka angielskiego i niemieckiego, w jednej także rosyjskiego. We wszystkich szkołach funkcjonowały zajęcia pozalekcyjne, w jednej także firma uczniowska (ZSP im. A. Mickiewicza). We wszystkich szkołach dostępne było wsparcie pedagogiczno-psychologiczne.

W roku 2016 w szkołach ponadgimnazjalnych zajęcia prowadziło ogółem 150 nauczycieli (ZSP im. Kombatantów Ziemi Lubańskiej - 65, ZSP im. Adama Mickiewicza - 58, ZSP im. S. Drzewieckiego - 27). Z łącznej liczby nauczycieli we wszystkich szkołach 107 dyplomowanych, 24 mianowanych, 14 kontraktowych, 5 stażystów.

W szkołach ponadgimnazjalnych podejmowana była także współpraca międzynarodowa.

ZSP im. A. Mickiewicza prowadził wymianę szkolną z Christian – Weise - Gymnasium z Zittau, F.X: Saldy - Gymnazium z Liberca i ze szkołą partnerską - Landesschule Schulpforta. Ponadto uczniowie brali udział w wymianie szkolnej w Krzyżowej oraz otrzymali stypendia niemieckiego Ministerstwa Edukacji. Realizowano także współpracę z Saksońską Agencją Oświatową w ramach projektu "Regional Management. Kompetencje i perspektywy zawodowe w polsko - saksońskim regionie przygranicznym". Efektem było stworzenie w szkole Uczniowskiej Agencji Turystycznej. Zawarto także umowę partnerską z Wyższą Szkołą Zawodową Hochschule Zittau/ Görlitz w zakresie uczestnictwa w warsztatach oraz wykładach z języka angielskiego i niemieckiego oraz zajęciach informatycznych.

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. KZL proponował bogatą ofertę praktyk zawodowych za granicą dająca uczniom możliwość doskonalenia umiejętności zawodowych, w tym praktyki na promach pasażerskich Unity Line, jednej z największych firm armatorskich działających na rynku bałtyckich przewozów promowych, na trasach: Świnoujście – Ystad, praktyki zawodowe w rejonie Vorarlberg i Salzburg w Austrii, mające na celu uzyskanie doświadczenia zawodowego oraz doskonalenie języka niemieckiego; staże rzemieślnicze we Francji i Niemczech dla uczniów zasadniczej szkoły zawodowej oraz praktyki zagraniczne uczniów Czteroletniego Technikum we Włoszech i Wielkiej Brytanii.

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 nie współpracował w roku 2016 ze szkołami z innych państw.

Inne placówki oświatowe i edukacyjne

- o *Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy* – ośrodek jest placówką publiczną, której organem prowadzącym jest Powiat Lubański. Dyrektorem SOSW jest mgr Barbara Madejska.

Do Ośrodka uczęszczają dzieci i młodzież z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, znacznym i głębokim. W skład SOSW w Lubaniu wchodzi: szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoła przysposabiająca do pracy, zespoły rewalidacyjno - wychowawcze oraz internat. W roku szkolnym 2016/2017 utworzono 4 oddziały klasowe w Szkole Podstawowej, 3 oddziały klasowe w Gimnazjum, 3 oddziały w Szkole Przysposabiającej do Pracy oraz 2 zespoły Rewalidacyjno-Wychowawcze. Do Szkoły Podstawowej, Gimnazjum oraz Szkoły Przysposabiającej do Pracy uczęszczają uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, natomiast Zespoły Rewalidacyjno - Wychowawcze utworzone są dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim. W sumie w roku szkolnym 2016/2017 do SOSW w Lubaniu uczęszcza 76 uczniów. SOSW w Lubaniu ma ponad sześćdziesięcioletnią tradycję w wychowaniu i kształceniu uczniów ze specjalnymi potrzebami. Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy posiada wykwalifikowaną kadrę pedagogów, którzy służą wiedzą i wsparciem w zakresie edukacji, opieki oraz terapii. Uczniowie SOSW objęci są terapią pedagogiczną, logopedyczną, rewalidacją indywidualną oraz grupową, a także gimnastyką korekcyjną. Mają również możliwość korzystania z zajęć w Sali Doświadczenia Świata, Sali rehabilitacyjnej oraz na nowocześnie urządzonym placu zabaw.

- o *Szkoła Muzyczna I st. Im. Oskara Kolberga w Lubaniu* – W SM uczy się ogółem 115 uczniów. W cyklu 6-letnim kształcą się 84 uczniów, w tym w cyklu 4-letnim kształcą się 31 uczniów. Uczniowie kształcą się w systemie jednozmianowym, w klasach fortepianu, akordeonu, trąbki, fletu, gitary, skrzypiec i klarnetu. W szkole zatrudnionych jest ogółem 14 nauczycieli, w tym 3 nauczycieli kontraktowych, 5 mianowanych i 6 dyplomowanych. Liczba chętnych na jedno miejsce – 3 osoby. Szkoła współpracuje ze szkołą z Czech.

Instytucje wspierające edukację i wychowanie

Na terenie miasta Lubań działają dwie instytucje, których organem prowadzącym jest Starostwo Powiatowe w Lubaniu.

- o *Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Lubaniu* – instytucja zajmuje się diagnozą funkcjonowania dydaktycznego dzieci i młodzieży, pomocą w trudnościach szkolnych, dysleksji, doskonalenia warsztatu skutecznego uczenia się wychowawczych, związanych z wyborem szkoły i zawodu, rozwijaniem potencjału i pozytywnej samooceny. Prowadzona jest terapia psychologiczna, pedagogiczna, logopedyczna, oddziaływania profilaktyczne i doradztwo zawodowe. W ramach działania poradni funkcjonują pracownie: wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci, doradztwa i reorientacji zawodowej, psychoedukacji i terapii, edukacji specjalnej i optymalizacji

rozwoju dzieci i młodzieży, profilaktyki i rozwiązywania problemów wychowawczych oraz Punkt Konsultacyjny ds. Narkomanii finansowany z budżetu Miasta Lubań.

- o *Powiatowe Centrum Edukacyjne* – celem instytucji jest inicjowanie, wspomaganie, organizowanie i przeprowadzanie działań podnoszących poziom kompetencji zawodowych nauczycieli, służących poprawie jakości pracy szkół i placówek, ze szczególnym uwzględnieniem zadań w zakresie doradztwa metodycznego.

Celem zrealizowanego badania była odpowiedź na następujące pytania:

Jakie problemy pojawiają się wśród dzieci i młodzieży szkolnej w miejskich szkołach? Czy uczniowie, rodzice i nauczyciele postrzegają je podobnie? Czy istnieje wystarczający system wsparcia? Jakie formy pomocy są szczególnie preferowane przez uczniów i rodziców? Jakie uzależnienia są istotnym problemem w tym środowisku, które grupy uczniów są szczególnie narażone? Jakie potrzeby szkoleniowe mają nauczyciele i rodzice w zakresie profilaktyki uzależnień i rozwiązywania występujących problemów?

Wieloaspektowa diagnoza sytuacji problemowych w szkole. Raport powstał w oparciu o trzy badania ankietowe – uczniów lubańskich szkół, nauczycieli i rodziców.

Uczniowie lubańskich szkół (klasy IV - VI dwóch szkół podstawowych, klasy I - III dwóch gimnazjów)

Badanie przeprowadzone za pomocą ankiety internetowej. Łączna próba wyniosła 688 uczniów wymienionych klas, 211 osób ze szkół podstawowych oraz 477 gimnazjalistów.

Raport przedstawia zebrane i uporządkowane dane empiryczne z następujących zakresów: charakterystyka społeczno-demograficzna uczniów, relacje społeczne i atmosfera w środowisku szkolnym i rodzinnym, aktywność badanych uczniów, stosunek do używek, konflikty i przemoc w środowisku szkolnym, problemy związane ze zdrowiem psychicznym, problemy związane ze sferą seksualną. Badanie zrealizowane etapami – II etap służył pogłębieniu informacji pozyskanych w etapie I.

Kluczowe wnioski:

- o **Bezpieczeństwo i przemoc w szkole.**
- *Uczniowie w zdecydowanej większości uznali atmosferę panującą w szkole jako dobrą lub dość dobrą. Co piąty uczeń miał odczucia ambiwalentne, wskazując, że atmosfera w szkole jest czasem dobra a czasem zła, co częściej dostrzegali uczniowie szkół podstawowych. Natomiast w mniejszości byli ci, którzy ocenili atmosferę w szkole mniej lub bardziej pejoratywnie.*
- *Relatywnie najbardziej krytycznie atmosferę szkolną zaopiniowali uczniowie z klas III gimnazjów oraz IV klas placówek podstawowych. Jak wynika z badań obu etapów, spore znacznie mają tu konflikty między rówieśnikami i agresja szkolna, która doskwiera szczególnie dzieciom w placówkach podstawowych, ale również młodzieży gimnazjalnej.*

- Dość powszechnym problemem jest wagarowanie uczniów z lubańskich szkół. W II etapie badania częściej niż co czwarty ankietowany uczeń przyznał, że w ostatnim semestrze był na wagarach. Wśród ankietowanych gimnazjalistów jest to zjawisko dość powszechne, bo dotyczy co trzeciego z nich.
- Warto o tym problemie rozmawiać z uczniami np. na lekcjach wychowawczych oraz z rodzicami podczas posiedzeń rad rodziców lub zebrań, tym bardziej, że ucieczki ze szkół są częściej motywowane postawami hedonistycznymi, chęcią innego spędzenia czasu, aniżeli np. nieprzygotowaniem do lekcji. Co istotne, wagary mają charakter grupowy, uczniowie uciekają wraz z kolegami z klasy, szkoły. Ponadto widać, że wagarom towarzyszą różne ryzykowne zachowania, palenie papierosów, spożywanie alkoholu, a nawet udział w bójkach.
- Większość ankietowanych uczniów czuje się bezpiecznie w swoich szkołach. Co niezwykle istotne w badanych szkołach najpoważniejsze są zagrożenia nie zewnętrzne, ze strony osób dorosłych, ale wewnętrzne – ze strony środowiska rówieśniczego. Uczniowie odczuwają zagrożenie głównie z powodu swych rówieśników, których się obawiają, są to też uczniowie, którzy prześladują swych kolegów. Ankietowane dzieci i młodzież jako przyczynę utraty poczucia bezpieczeństwa wskazywali na akty zastraszania i pobicia – innych uczniów, bądź ich samych.
- Większa część badanych uczniów ze szkół podstawowych w Lubaniu (18,5%) niż z gimnazjów (11,9%) przyznała, że w ich szkole znajdują się osoby, których się obawiają.
- Jeśli chodzi o formy agresji, to najczęściej dochodzi do wzajemnego obrażania się uczniów (45,8%) oraz do rozpowszechniania o innych szkodliwych kłamstw (38,5%). Dwie piąte ankietowanych uczniów doznało tego rodzaju przemocy osobiście. Aż 22,5% uczniów było świadkami bicia innych uczniów przez kolegów lub koleżanki. Do przemocy w różnych formach najczęściej dochodzi podczas przerw na szkolnych korytarzach.
- To bardzo niepokojące doniesienia. Rekomenduje się zatem wdrożenie programów mających na celu podniesienie poczucia wewnętrznego bezpieczeństwa w szkołach, szczególnie podstawowych. Mogą być to specjalne lekcje, pogadanki, ale również zwiększona czujność ze strony kadry pedagogicznej.
- W projektowaniu programów mających na celu ograniczenie skali przemocy wewnętrznej w lubańskich szkołach warto wziąć pod uwagę zapotrzebowanie zgłoszone przez samych uczniów. Co trzeci z nich zgłosił potrzebę wprowadzenia zajęć z samoobrony, przeniesienia agresywnych uczniów do innych szkół lub zwiększenia uwagi nauczycieli i dyrekcji szkoły na takich uczniów. Badani wskazywali również na konieczność realizacji zajęć na temat agresji oraz wprowadzenia monitoringu w szkole. Zatem sami uczniowie wykazują zainteresowanie zajęciami, szkoleniami, które wesprą ich jako potencjalne ofiary agresji oraz zmniejszą poziom zagrożenia ze strony innych uczniów.
- **Aktywność uczniów**
- Uczniowie dość powszechnie preferują bierny sposób spędzenia wolnego czasu w dni powszednie. Dwie piąte z nich (42,4%) ogląda telewizję lub wideo co najmniej 2 godziny dziennie. Uczniowie spędzają jeszcze więcej czasu przed komputerem czy smartfonem (grając w gry, korzystając z Internetu, Facebooka). Ponad połowa

uczniów przyznała, że takie rodzaje rozrywki zajmują im co najmniej 2 godziny dziennie.

- Z drugiej strony uczniowie również spędzają aktywnie czas: zajmują się hobby, sportem, czytaniem książek dla przyjemności. Większość respondentów zadeklarowała taki typ rozrywki przez do najmniej 2 godziny w czasie typowego dnia powszedniego.
- Co ważne, uczniowie oglądający TV w większości nie planują, jaki program telewizyjny obejrzą, a włączając odbiornik w wolnym czasie i wówczas wybierają interesujący ich program. Dobór programów jest przypadkowy. W połowie przypadków są w jakiś sposób kontrolowani przez rodziców, jeśli chodzi o czas spędzany przed telewizorem. Rodzice najczęściej proponują im inny sposób spędzania wolnego czasu.
- Uczniowie, którzy oglądają ponadprzeciętnie często telewizję (więcej niż 3 godziny dziennie), to: nieco częściej chłopcy; uczniowie w wieku od 12 - 13 lat; ze średnią ocen na koniec roku poniżej 3,0; średnim lub niskim kapitałem kulturowym; najczęściej z klas IV i VI szkół podstawowych. Takich uczniów należy szczególnie motywować do aktywnego wypoczynku, na przykład do udziału w zajęciach pozalekcyjnych, kołach zainteresowań, klubach i świetlicach, aktywności rekreacyjnej.
- Zwraca uwagę fakt, iż uczniowie, którzy preferują rozrywki w Internecie, spędzają głównie czas na portalach społecznościowych (np. Facebook). Uczniowie rzadko w ten sposób rozwijają swoje zainteresowania, umiejętności (np. pisać blogi). Jest to raczej forma społecznego funkcjonowania w grupie rówieśników poza szkołą.
- Czas spędzany w Internecie podlega kontroli rodzicielskiej tylko w nieco ponad połowie przypadków. Rodzice przede wszystkim zachęcają uczniów do innych form spędzania czasu wolnego lub wydzielają ilość czasu spędzanego w Internecie. Większość uczniów zadeklarowała, że jest poza nadzorem rodzicielskim. Warto ten fakt zaakcentować, ze względu na potencjalne zagrożenia dla dzieci i młodzieży płynące z Internetu. Należy również odpowiednio często i skutecznie o takich zagrożeniach informować, jak również uczyć ich świadomego i pożytecznego używania Internetu w wolnym czasie, np. dla rozwijania pasji, poznawania świata, poszukiwania nowych zainteresowań, poszerzania wiedzy pozaszkolnej.
- Typowy uczeń, który ponadprzeciętnie często korzysta z komputera, smartfonu (powyżej 3 godzin dziennie), to: nieco częściej chłopcy niż dziewczęta; uczniowie w wieku 14 lat; ze średnią ocen na zakończenie roku poniżej 3,0; ze średnim kapitałem kulturowym; są to gimnazjaliści, głównie z II i III klas tych szkół. Tacy uczniowie w szczególności potrzebują różnych informacji na temat bezpiecznego i świadomego poruszania się po Internecie.
- **Stosunek uczniów do używek**
 - Jak wynika z diagnozy, stosowanie używek nie jest powszechne w badanych grupach rówieśniczych. Według większości uczniów, nikt, prawie nikt lub tylko mniejszość w danej szkole pali papierosy, spożywa alkohol lub upija się, spróbowała narkotyków, dopalaczy lub innych środków odurzających, albo regularnie je zażywa.
 - Uczniowie gimnazjów kilkakrotnie częściej niż ich koleżanki i koledzy ze szkół podstawowych ocenili, że ich rówieśnicy palą papierosy, piją alkohol, upijają się czy też spróbowała narkotyków. Wiąże się to z pewnością z większą skalą tych zjawisk wśród starszych uczniów, ale pytano o subiektywne obserwacje respondentów.

- *Osobiste doświadczenia uczniów wskazują na skalę problemu z używkami: uczniowie częściej spróbowali alkoholu (aż 34,3%), rzadziej palili papierosa (28,5%). Tylko nieliczni respondenci zadeklarowali, że regularnie palą papierosy (6,1%), piją alkohol (5,1%), próbowali różnych środków odurzających (5,7%) lub je regularnie zażywają (2,8%). Należy jednak podkreślić, że młode osoby z takimi problemami są obecne w badanych placówkach. Gimnazjaliści znacznie częściej mieli za sobą inicjację alkoholową oraz spróbowali papierosów.*
- *Na spożywanie alkoholu szczególny wpływ ma środowisko domowe. Warto zaznaczyć, że – wbrew potocznym przekonaniom – więcej uczniów miało okazję do spożywania alkoholu (i zapewne do inicjacji alkoholowej) na uroczystościach rodzinnych (41,9%) niż z rówieśnikami na imprezach, koncertach i dyskotekach (33,1%).*
- *Wyniki analizy statystycznej dowiodły, że im więcej i częściej pije się alkohol w domu ucznia, tym większa szansa, że doświadczył on już inicjacji alkoholowej. Z kolei na uzależnienie uczniów wpływa zaawansowany alkoholizm członka lub członków rodziny. W tym przypadku ogromne znaczenie ma uświadamianie również rodziców, których zachowania związane z piciem alkoholu mają bardzo istotny wpływ uczniów.*
- *W związku z dość powszechnym „testowaniem” alkoholu i papierosów wśród uczniów warto wziąć pod uwagę specjalne pogadanki, lekcje, na których będą omawiane te problemy. Mógłby to być cykl kursów z zakresu bezpieczeństwa wewnętrznego w szkole, na którym omawiano by i dyskutowano z uczniami m.in. o przemocy w szkole, o używkach, narkotykach. Takie zajęcia powinny być atrakcyjne dla uczniów, szczególnie szkół gimnazjalnych (zajęcia interaktywne, z użyciem filmów młodzieżowych, z wykorzystaniem materiałów dostępnych w Internecie).*
- *Typowy uczeń, który chociaż jeden raz w swoim życiu zapalił papierosa, to: nieco częściej dziewczyna niż chłopiec; w wieku od 15 lat; z przeciętnym kapitałem kulturowym; ze średnią ocen na koniec roku szkolnego poniżej 3,0; gimnazjalista uczęszczający do II lub I klasy. Do tej grupy uczniów należy kierować ofertę zajęć dotyczących tego problemu.*
- *Typowi uczniowie, którzy przynajmniej raz spożywali alkohol to: zarówno chłopcy, jak i dziewczęta; uczniowie w wieku powyżej 15 lat; osoby ze średnim lub wysokim kapitałem kulturowym; ze średnią ocen za rok szkolny poniżej 3,0 lub od 3,0 do 3,5; uczący się w gimnazjum, szczególnie w klasach III i II. Do nich należy przede wszystkim kierować lekcje, zajęcia związane z problemem picia alkoholu.*
- *W badaniach odnotowano niłą część uczniów, którzy próbowali kiedykolwiek narkotyków, środków odurzających, dopalaczy (5,7% próby badawczej). Zażywali oni głównie marihuanę lub haszysz. Warto zwrócić uwagę, że zażywali oni również tzw. twarde narkotyki, a także dopalacze. Poza tym osoby takie zazwyczaj próbują kilku różnych rodzajów środków odurzających. Dochodzi zatem do „eksperymentowania” z narkotykami.*
- *Ankietowani uczniowie zażywali środki odurzające w takich miejscach jak: parki, ulice, osiedla. W używaniu narkotyków lub dopalaczy najczęściej towarzyszyli im rówieśnicy.*
- *Typowy uczeń z doświadczeniem ze środkami odurzającymi to: zarówno dziewczyna jak i chłopiec; głównie w wieku 15 lat i więcej; osoba z niskim i średnim kapitałem kulturowym; ze średnią oceną na koniec roku szkolnego do poziomu 3,5;*

gimnazjalista uczęszczający do III klasy. Tacy uczniowie są potencjalnie bardziej narażeni na zażywanie narkotyków.

- *Motywy korzystania z używek: badani uczniowie sięgają po papierosy, alkohol oraz środki odurzające z tych samych powodów – najczęściej jest to chęć spróbowania czegoś nowego, ciekawość oraz postawy hedonistyczne.*
- **Problemy ze zdrowiem psychicznym**
- *Warto zaznaczyć, że spora część ankietowanych uczniów wskazała na różne niepokojące dla zdrowia psychicznego syndromy. Co trzeci z nich z różną częstością czuł się samotny, przygnębiony lub bliski płaczu.*
- *Uczucie samotności, przygnębienia w ciągu ostatnich 7 dni (od momentu uczestniczenia w nadaniach) częściej deklarowali badani gimnazjaliści; natomiast w mniejszym stopniu przyznawali się oni do lęków, niepokojów lub napięć niż biorące udział w ankiecie dzieci ze szkół podstawowych. Powodem obniżenia nastrojów najczęściej były problemy z nauką, niespełnioną miłością, problemy w kontaktach z rówieśnikami oraz konflikty w domu.*
- *Co szósty badany uczeń miał kiedykolwiek myśli samobójcze. Dwukrotnie częściej ujawniali je gimnazjaliści aniżeli uczniowie szkół podstawowych. Statystyki te opierają się na autoocenach i deklaracjach, ale są dość niepokojące, bo ukazują alarmujący stan psychiczny nawet co piątego gimnazjalisty i co dziesiątego ucznia szkoły podstawowej.*
- *Należy zaakcentować, że co trzeci uczeń ze wskazanymi problemami, nie zwracał się do nikogo o pomoc. Podobna część szukała wsparcia u matek, a z mniejszą częstością pomoc pochodziła od rówieśników, kolegów i koleżanek z klasy oraz ojców. Pozostaje otwartym pytanie czy uczniowie nie mają dostępu do zaufanej pomocy psychologicznej, czy też z niej nie korzystają, na przykład z poczucia wstydu, nieśmiałości.*
- *Typowy uczeń, który często lub cały czas odczuwa trudne stany emocjonalne to: częściej dziewczyna; osoba w wieku powyżej 15 lat; dysponująca średnim lub wysokim kapitałem kulturowym; gimnazjalista z klasy III lub uczeń z klasy IV szkoły podstawowej.*
- *Z kolei typowy uczeń, który ma skłonności do autoagresji to: najczęściej dziewczyna; w wieku powyżej 15 lat; osoba ze średnim kapitałem kulturowym; gimnazjalista uczęszczający do klasy III lub II. Uczniowie z różnymi problemami natury psychologicznej mogą potencjalnie potrzebować wsparcia zarówno ze strony rodziców, wychowawców, jak i specjalistów.*
- **Problemy gimnazjalistów związane ze sferą seksualną**
- *Wśród gimnazjalistów korzystanie z pornografii jest znacznie powszechniejsze w badanej zbiorowości niż inicjacja seksualna „w rzeczywistości”. Blisko połowa ankietowanych gimnazjalistów zna co najmniej jedną osobę z klasy, która korzysta z pornografii w odniesieniu do 5,5% takich odpowiedzi dla rzeczywistej inicjacji seksualnej. Jest to ważna informacja dla pedagogów, rodziców, podmiotów odpowiedzialnych za edukację seksualną młodzieży. Wydaje się, że znaczącym źródłem wiedzy i wzorców zachowań gimnazjalistów w tym zakresie jest ogólnodostępna (w Internecie) pornografia.*

- *Okolo połowa ankietowanych gimnazjalistów uważa, że posiada wystarczającą wiedzę na tematy związane z seksualnością oraz pozytywnie oceniła zajęcia z wychowania w rodzinie w swojej szkole.*
- *Większość gimnazjalistów nie wyraża zainteresowania ewentualnymi zajęciami w omawianym zakresie tematycznym. Trudno określić, na ile przedstawiona, dość optymistyczna, autoocena wiedzy uczniów jest trafna, a stąd też – na ile – rzeczywiście potrzebują oni dodatkowych zajęć na temat sfery seksualnej. Warto jednak w tym miejscu odnotować, że zainteresowanie młodzieży takimi zajęciami jest na niskim poziomie, zatem ich wdrażanie wymagałoby odpowiedniego zmotywowania młodzieży.*

Nauczyciele lubańskich szkół

Badanie przeprowadzone za pomocą ankiety internetowej, w sumie w badaniach uczestniczyło 65 nauczycieli z lubańskich szkół podstawowych i gimnazjalnych.

Zagadnienia poddane analizie:

- Konflikt, agresja i przemoc w szkole,
- Postrzegana przez nauczycieli skala używania przez młodzież tytoniu oraz substancji psychoaktywnych,
- Problemy wychowawcze w szkole,
- Relacje z uczniami, wśród grona pedagogicznego oraz z rodzicami.

Kluczowe wyniki i wnioski z badań:

- **Atmosfera w szkole**
- *Zdecydowana większość badanych nauczycieli uznała, że atmosfera panująca w ich szkołach jest dobra lub umiarkowanie dobra. Wyjątkowo wyrażano negatywne opinie.*
- *Większość badanych nauczycieli wyraziła umiarkowanie pozytywne przekonania, iż uczniowie ich lubią. Co czwarty respondent był pewien tej sympatii. Przeważają zatem pozytywne relacje nauczyciele-uczniowie.*
- *Wychowawcy klas częściej wskazywali na to, że uczniowie ich na pewno darzą sympatią, ale też tylko oni przyznawali, że nie są zbyt lubiani. Być może wynika to z bliższych relacji z uczniami, które pozwalają zweryfikować przekonania na ten temat. Rola wychowawcy wiąże się też z nakładaniem dodatkowych obowiązków na uczniów, rozliczaniem ich z zachowania, stąd też wychowawcy mogą wydawać się mniej sympatyczni niż nauczyciele, którzy kierują wyłącznie wymaganiami dotyczące danego przedmiotu.*
- *Zaufanie do nauczycieli: badani twierdzą, że uczniowie w pierwszej kolejności zwracają się ze swoimi problemami do matek, w dalszej - do wychowawców klasy, a dopiero potem do rówieśników. Badania wśród uczniów potwierdziły szczególną rolę matek, do których zgłaszają się oni z poważnymi problemami (psychologicznymi). Uczniowie jednak dość często pozostają sami ze swoimi kłopotami, zaś do nauczycieli, pedagogów zwraca się tylko mniejszość z nich. Warto uwzględnić to zjawisko w pracy wychowawczej, bo poziom zaufania uczniów do nauczycieli jest przez tych drugich przeceniany. Potwierdzają to dane wskazujące, że w porównaniu do wskazanej liczby klas, w których uczą badani nauczyciele, proporcja uczniów, którzy zwracają*

się do nich ze swymi troskami jest dość niska. Najczęściej chodzi o wsparcie w konfliktach z rówieśnikami w szkole oraz o trudności w nauce. Z innymi problemami wychowankowie zwracają się relatywnie rzadko.

- Zdecydowana większość nauczycieli pozytywnie oceniła zaangażowanie rodziców w życie danej szkoły. Oceny dla gimnazjów były nieco mniej korzystne niż w szkołach podstawowych. Rodzice szukają wsparcia u nauczycieli głównie w przypadku trudności w nauce, a także braku dyscypliny uczniów.
- **Bezpieczeństwo i przemoc w szkole**
- W dominującej części szkół jest zainstalowany monitoring.
- Niemal wszyscy badani nauczyciele zaopiniowali pozytywnie poziom bezpieczeństwa w ich placówkach. Warto jednak zaznaczyć, że z punktu widzenia nauczycieli szkoły są bezpieczniejsze niż wynika to z badania wśród uczniów. Wszyscy respondenci ze szkół podstawowych byli mniej lub bardziej przekonani o braku zagrożenia w ich szkołach, a to właśnie uczniowie tych placówek czuli się mniej bezpiecznie niż gimnazjaliści. Zatem nauczyciele z placówek podstawowych być może nie dostrzegają w dostatecznym stopniu głównych źródeł poczucia zagrożenia – ze strony rówieśników.
- Z perspektywy badanych nauczycieli, w gimnazjach częściej dochodzi do konfliktów między rówieśnikami ze szkoły, jak również pomiędzy uczniami a nauczycielami. Są to jednak zdarzenia postrzegane jako marginalne dla obu typów szkół.
- W porównaniu do wyników dla uczniów, kadra nauczycielska nie doszacowuje również liczby wagarowiczów w swych szkołach. Co trzeci badany nauczyciel nie zaobserwował żadnej takiej osoby w swojej szkole.
- Co istotne, aż co trzeci ankietowany nauczyciel nie potrafił określić, czy w ich szkole są uczniowie, którzy wzbudzają strach w rówieśnikach. Przeważało przekonanie, zgodnie, z którym takich wychowanków w ogóle nie ma w danej placówce edukacyjnej.
- Z drugiej strony, tylko 3 respondentów nie wskazało żadnej formy przemocy wobec uczniów, a więc dane te są sprzeczne z wyżej omówionym obrazem szkół jako miejsc w większości bezpiecznych dla uczniów. Wydaje się, że nauczyciele pytani o bezpieczeństwo, swoje oceny opierali na dostrzeganiu ewentualnych zagrożeń zewnętrznych, a nie wewnętrznych, mających źródło wśród rówieśników ze szkoły. Tymczasem to właśnie takie formy przemocy jak cyber - przemoc ze strony kolegów i koleżanek oraz rozpowszechnianie szkodzących kłamstw, plotek różnymi kanałami komunikacyjnymi są źródłem poczucia zagrożenia w społecznościach uczniowskich.
- Z perspektywy nauczycieli, uczniowie, którzy są świadkami przemocy szukają wsparcia przede wszystkim u szkolnych wychowawców, pedagogów, a dopiero później u rodziców. Jest to po części zgodne z tym, jak odpowiadali na ten temat sami uczniowie – najczęściej zgłaszają się do nauczycieli, ale również często pozostają bez wsparcia i próbują bronić się samodzielnie. To bardzo istotne informacje, gdyż – wbrew temu co myślą szkolni wychowawcy – znacząca część uczniów pozostaje bez pomocy ze strony dorosłych w przypadku doznania przemocy szkolnej. Być może warto uruchomić w lubańskich szkołach punkty anonimowego zgłaszania takich niepokojących sytuacji, na przykład do pedagoga szkolnego lub nauczycieli cieszących się szczególnym zaufaniem uczniów.

- *W reakcji na obserwowane akty agresji szkolnej dopiero w trzeciej kolejności rozmawiano z samym uczniem, który padł ofiarą przemocy. Zdecydowana większość nauczycieli, którzy mieli styczność z przemocą między uczniami zadeklarowała, iż ich reakcją była rozmowa z agresorem, a następnie poinformowanie wychowawcy klasy o problematycznym uczniu. Wydaje się, że ofiary przemocy powinny znaleźć się w centrum zainteresowania nauczycieli, którzy interweniują w konfliktowych sytuacjach.*
- **Stosunek uczniów do używek**
- *Zdecydowana większość badanych nauczycieli stwierdziła, że nikt lub prawie nikt z ich uczniów nie pije alkoholu, ani nie upija się, nie spróbował, ani regularnie nie zażywa narkotyków lub dopalaczy.*
- *Wszyscy nauczyciele ze szkół podstawowych uznali, że ich uczniowie nie piją alkoholu, nie upijają się, nie używają regularnie narkotyków i dopalaczy. Jednocześnie dostrzegli oni, że mniejszość uczniów miała styczność z papierosami, narkotykami i spróbowało dopalaczy. Widać ponownie, że obraz szkół podstawowych z punktu widzenia nauczycieli odbiega od obrazu przedstawionego przez uczniów.*
- *Jednakże aż około połowa ankietowanych „złapała” swoich uczniów na paleniu papierosów. Nieliczni widzieli swoich wychowanków, gdy ci używali narkotyków, pili alkohol, upijali się lub byli podczas zażywania dopalaczy. W takich sytuacjach nauczyciele najczęściej rozmawiali z uczniem, ale też poinformowali wychowawcę klasy, szkolnego pedagoga oraz wezwali rodziców.*
- *Warto zaakcentować, iż choć większość badanych nauczycieli oceniła pozytywnie swoją wiedzę odnośnie narkotyków i dopalaczy, to niemal co trzeci z nich odniósł się krytycznie i widzi deficyty informacyjne. Są to potencjalni zainteresowani kursami, szkoleniami w tymże temacie. Należałoby takie kursy wdrożyć, na przykład jako cykl „Bezpieczeństwo wewnętrzne w szkole”. Warto w tematyce uwzględnić zapotrzebowanie zgłoszone przez badanych nauczycieli. Połowa z nich wzięłaby udział w szkoleniach z zakresu uzależnienia od komputera, Internetu; co trzeci wskazał na warsztaty dotyczące agresji młodzieży i współpracy z rodzicami.*
- *Co zaskakujące, mniejszym zainteresowaniem cieszyłoby się szkolenie na temat cyber-przemocy, chociaż jest to jedno z głównych zagrożeń szkolnych wskazywanych wśród nauczycieli lubańskich szkół. Warto nauczycieli informować o tym, że jest to zjawisko o znaczącej skali w lubańskich szkołach. Powinno ich to odpowiednio zmotywować do udziału w szkoleniach tematycznych. Program takiego kursu powinien zawierać wszelkie informacje na temat rozpoznawania zagrożenia oraz skutecznego reagowania zarówno w stosunku do sprawców, ale i ofiar szkolnej przemocy. Warto również włączyć w te programy uczniów, którzy mogliby zapoznać się z różnymi sposobami rozwiązywania konfliktów z rówieśnikami bez użycia przemocy – werbalnej, psychicznej czy fizycznej.*

Rodzice uczniów uczęszczających do lubańskich szkół

Badanie przeprowadzone za pomocą ankiety internetowej, w sumie w badaniach uczestniczyło 50 rodziców dzieci uczęszczających do szkół podstawowych (klasy IV - VI) oraz szkół gimnazjalnych (klasy I - III) na terenie miasta Lubań.

Problematyka badań:

Charakterystyka badanych rodzin; używanie alkoholu i narkotyków

- Analiza sytuacji bytowo – materialnej;
- Występowanie sytuacji problemowych w rodzinach: bezrobocie, ubóstwo, przemoc;
- Relacje rodziców z kadrami i opinie o lubańskich szkołach;
- Problem bezpieczeństwa i przemocy w szkole;
- Aktywność uczniów z perspektywy rodziców;
- Wiedza rodziców na temat używek.

Kluczowe wyniki i wnioski z badań:

- **Atmosfera w środowisku domowym i szkolnym**
- *Zdecydowana większość ankietowanych rodziców uznała swoje więzi z dzieckiem (uczniem danej szkoły) za bardzo dobre, a co trzeci za satysfakcjonujące. Żaden z rodziców nie wskazał na odpowiedzi: „średnie”, „złe”, „bardzo złe”, „trudno powiedzieć”. Zdecydowana większość respondentów zadeklarowała, że codziennie rozmawia ze swoim dzieckiem o sytuacji w szkole. Ten optymistyczny obraz relacji rodzic - dziecko może wynikać z faktu, iż ankietę wypełnili tylko ci rodzice, którzy mają faktycznie dobry kontakt z dziećmi.*
- *Zaufanie: podobnie jak w badaniach wśród uczniów i nauczycieli, na pierwszym miejscu dzieci szkolne darzą zaufaniem swoją matkę, a znacznie rzadziej ojca. Mniejszość rodziców stwierdziła, że ich dzieci zwracają się z problemami do wychowawcy klasy, a najrzadziej do rodzeństwa, kolegów, pedagoga szkolnego lub sami sobie radzą z kłopotami. W porównaniu do wyników dla uczniów okazuje się, że zarówno nauczyciele, jak i rodzice nie dostrzegają tych sytuacji, gdy wychowankowie próbują sobie poradzić samodzielnie ze swoimi kłopotami.*
- *Niemal co czwarty rodzic ujawnił mniejszy lub większy brak zainteresowania sprawami szkoły; około połowa respondentów przyznała, że ich zaangażowanie w życie szkoły jest umiarkowane. Więcej rodziców zaangażowanych w życie szkolne zaobserwowano w placówkach podstawowych.*
- *Podobnie jak nauczyciele i uczniowie, większość rodziców przychylnie zaopiniowała atmosferę panującą w szkołach objętych diagnozą. Rodzice gimnazjalistów okazali się mniej krytyczni.*
- *Rodzice dzieci ze szkół podstawowych częściej przyznawali, że ci uczniowie wchodzili w konflikty z kolegami. Może to wynikać z faktu, że młodsze dzieci chętniej dzielą się problemami szkolnymi, szukają wsparcia ze strony rodziców. Stąd zapewne większa wiedza rodzicielska w tym zakresie.*
- *Co trzeci rodzic postrzega daną placówkę szkolną jako zdecydowanie bezpieczną; ponad połowa wyraziła umiarkowanie pozytywne opinie. Dla szkół podstawowych oceny były nieco przychylniejsze. Znow widać rozbieżność pomiędzy danymi dla uczniów i dla rodziców.*
- *Co dziesiąty rodzic potwierdził, że do danej szkoły uczęszczają uczniowie, których obawia się ich dziecko; co czwarty nie miał wiedzy w tym zakresie, co wynika ze zbyt niskiego poziomu zainteresowania funkcjonowania dziecka w środowisku szkolnym.*

- *Formy szkolnej agresji: według rodziców najczęściej dochodzi do wzajemnego obrażania się uczniów, obelg, do rozpowszechniania o innych szkodliwych kłamstw. Są to informacje w wysokim stopniu odpowiadające tym, które uzyskano w wyniku diagnozy przeprowadzonej wśród uczniów i dla nauczycieli. Co więcej, w szkołach podstawowych rodzice częściej niż w gimnazjach dostrzegali problem rozpowszechniania kłamstw, przemocy werbalnej i fizycznej wobec innych uczniów – a więc najbardziej rozpowszechnionych form agresji szkolnej.*
- *Rodzice gimnazjalistów byli przekonani o mniejszej skali różnych form agresji między uczniami. Co ciekawe, jest to wynik odwrotny do tego, który uzyskano pytając o te problemy nauczycieli – kadra gimnazjów dostrzegała więcej aktów agresji w różnych formach niż pedagodzy z placówek podstawowych. Można zatem wywnioskować, że gimnazjaliści rzadziej informują o zagrażającym im szkolnych sytuacjach swoich rodziców i z mniejszą częstotliwością zwracają się do nich o wsparcie.*
- *O sporym w zakresie niewiedzy rodziców na temat szkolnej agresji świadczy fakt, iż nieco ponad połowa respondentów uznała, że problem szkolnej agresji nie dotyczył ich dzieci. W analogicznie sformułowanym pytaniu tylko co czwarty z ankietowanych uczniów stwierdziło, że nigdy nie padł ofiarą szkolnej agresji. Warto zatem uczulić rodziców na ten szkolny problem. Należy również i do tej grupy skierować odpowiednią akcję informacyjną na temat form i sposobów reagowania na przemoc w szkole (na przykład przez rady rodziców lub na tzw. „wywiadówkach”).*
- *Rodzice mogą być ponadto niedoinformowani na temat skali wagarów. Zdecydowana większość badanych rodziców była przekonana, że w ostatnim semestrze ich dzieci nie wagarowały (88,0%). Jednakże w tejże diagnozie co czwarty badany uczeń ujawnił, że uchylił się chociaż raz od tego obowiązku.*
- **Aktywność uczniów**
- *Dominująca część rodziców deklarowała, że ich dzieci-uczniowie przynajmniej raz w tygodniu lub częściej realizują swoje hobby (np. grę na instrumencie, malowanie, pisanie) lub też aktywnie uprawiają sport. Obserwacje rodziców są w dużej mierze zgodne z deklaracjami zebranymi wśród uczniów w I etapie badania.*
- *Rodzice potwierdzili powszechność biernego spędzania czasu wolnego. Tylko 6,0% z nich zaobserwowało, że ich dzieci nie oglądają w ogóle telewizji w czasie typowego dnia powszedniego; większość wskazała, że oglądanie programów telewizyjnych trwa co najwyżej godzinę.*
- *Ponadto nieliczni rodzice twierdzili, że ich dzieci w dniu powszednim w ogóle nie spędzają czasu przed komputerem, smartfonem w celach rozrywkowych (4,0%). Dominowały odpowiedzi, zgodnie z którymi ich wychowankowie taką aktywność przejawiają co najwyżej do dwóch godzin. Widać zatem, że bierne i zindywidualizowane spędzanie czasu jest powszechnie praktykowane wśród uczniów lubańskich szkół. Trudno ocenić, na ile wynika to z konsumpcyjnego stylu życia, a na ile – z braku odpowiedniej oferty aktywnego spędzania czasu skierowanej do dzieci i młodzieży.*
- *Badani w dominującej części twierdzili, że w jakiś sposób kontrolują swoje dzieci, jeśli chodzi o czas spędzany przed telewizorem, komputerem, Internetem. Są to odsetki wyższe niż uzyskane dla uczniów, którzy w znaczącej części uznali, że są poza nadzorem rodzicielskim w tym zakresie.*

○ **Wiedza na temat używek**

- Według większości badanych rodziców, nikt, prawie nikt lub tylko mniejszość w danej szkole pali papierosy, spożywa alkohol lub upija się, spróbował narkotyków, dopalaczy i innych środków odurzających lub regularnie je zażywa. Problemy te dotyczą tylko mniejszości uczniów z placówek objętych diagnozą, co jest zgodne z danymi z I i II etapu badania wśród uczniów.
- Zdaniem rodziców gimnazjalistów, ich dzieci kilkakrotnie częściej niż ich koleżanki i koledzy ze szkół podstawowych: palą papierosy, piją alkohol, upijają się czy też spróbowały różnych środków odurzających. Są to wyniki potwierdzające deklaracje zebrane wśród uczniów lubańskich szkół.
- Dominująca część rodziców kiedykolwiek słyszała o marihuanie, haszyszu, heroinie, „kompocie”, dopalaczach, LSD, amfetaminie, kokainie, ecstazy, „kleju”, sterydach i anaboliach, lekach nasennych o właściwościach odurzających. Połowa badanych słyszała o cracku. Co dziesiąty rodzic przyznał się do braku wiedzy tym zakresie.
- Prawie jedna piąta badanych rodziców z obu typów szkół odniosła się krytycznie na temat swojej wiedzy o narkotykach, środkach odurzających. Można założyć, że są to rodzice potencjalnie zainteresowani kursami, szkoleniami w tymże temacie. Ewentualne kursy, akcje informacyjne we wskazanym zakresie warto kierować do matek i ojców zarówno ze szkół podstawowych, jak i z gimnazjów. Warto również zmotywować tych rodziców, którzy uważają swoją aktualną wiedzę za wystarczającą. Można na przykład ująć takie zajęcia jako element szerszej kampanii informacyjno-szkoleniowej nt. bezpieczeństwa wewnętrznego w szkole, w której podjęto by również temat agresji szkolnej, czy też sposobów radzenia sobie przez uczniów (i ich rodziców) w przypadku złego samopoczucia psychicznego.

Bezpieczeństwo w mieście

Kluczową rolę dla bezpieczeństwa Lubania odgrywa działalność służb mundurowych – policji i Straży Miejskiej. Kluczowe dla działania policji cele strategiczne związane z bezpieczeństwem sformułowane zostały w *Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016 - 2025*. Z punktu widzenia adekwatności formułowania celów i zadań do możliwości prawnych i finansowych samorządu Gminy Miejskiej Lubań istotne jest dokładne przeanalizowanie zasobów miejskiej jednostki zajmującej się bezpieczeństwem – Straży Miejskiej.

Straż Miejska

Straż Miejska została powołana do życia dnia 2.03.1992 roku, natomiast od dnia 1.01.1998 roku ma status jednostki organizacyjnej. Zatrudnia 13 osób, w tym komendanta, 11 strażników (6 starszych inspektorów, 1 inspektora, 3 specjalistów, 1 strażnika) oraz dwie osoby na stanowiskach urzędniczych. Wśród osób zatrudnionych 6 z nich posiada wykształcenie wyższe a 7 średnie.

Działania podejmowane przez Straż Miejską

W 2016 roku w Straży Miejskiej służbę pełniło 11 strażników. Bezpośrednio do służby patrolowo – interwencyjnej w terenie oraz do służby na stanowisku obsługi monitoringu i dyżurnego, zaangażowanych było 9 strażników.

Straż Miejska w roku 2016 wystawiła łącznie 1 371 służb patrolowych (wzrost o 5,47% w porównaniu do roku 2015) w tym 601 służb patrolowo - interwencyjnych (wzrost o 3,26% w odniesieniu do 2015 r.), 285 służb patrolowych pieszych (wzrost o 3,26% w stosunku do 2015 roku), 485 służb przy obsłudze monitoringu miejskiego – dyżurnego (wzrost o 3,19% wg wykonania w 2015 r.).

W ramach realizowanych zadań przeprowadzono i wykonano 5 644 interwencji oraz innych czynności służbowych (wzrost o 1,3% w stosunku do 2015 r.), z tego:

- o 1 067 (18,91 %) dot. przestrzegania przepisów ruchu drogowego (76,32% wykonania z 2015 r.),
- o 4 577 (81,09 %) dot. przestrzegania przepisów administracyjno - porządkowych (wzrost o 7,37% w porównaniu z 2015 r.), w tym w szczególności:
 - spożywanie alkoholu w miejscach zabronionych lub osób będących pod jego wpływem – 840,
 - naruszenie porządku i spokoju publicznego – 623,
 - naruszenia przepisów dot. bezpieczeństwa osób i mienia – 79,
 - naruszenie przepisów przeciwko niszczeniu urządzeń pożytku publicznego – 101,
 - naruszenia przepisów ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach – 112,
 - bezdomnych, rannych lub padłych zwierząt – 57,
 - przeciwko obyczajności publicznej – 142,
 - drobne zaśmiecanie miejsc publicznych i niszczenie zieleni - 101,
 - dotyczących osób bezdomnych – 157.

Najczęściej interwencje i czynności służbowe podejmowane były w rejonach:

- o Rynek – 504,
- o ul. Spółdzielcza – 274,
- o Pl. Strażacki – 259,
- o ul. Kopernika – 212,
- o ul. Bracka – 76,
- o ul. Wrocławska – 112.

Łącznie stanowiły one 25,46 % wszystkich interwencji i czynności zrealizowanych przez Straż Miejską na terenie całego miasta.

Tabela nr 11 - Ewidencja wyników działań Straży wg kategorii ujawnionych wykroczeń - 2016 rok

L.p.	Rodzaje wykroczeń zawartych w:	Pouczenia, zwrócenie uwagi, ostrzeżenie lub zastosowa- nie innego środka	Mandaty		Wnioski do sądu	Sprawy przekazane innym instytucjom i organom	Razem
			Liczba	Kwota (zł)			
1	Ustawie – Kodeks wykroczeń	1 063	216	21 770,00	126	12	1 417
	a Porządkowi i spokojowi publicznemu	70	5	1 100,00	19	1	95
	b Instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym	2	0	0,00	1	0	3
	c Bezpieczeństwu osób i mienia	66	2	100,00	7	1	76
	d Bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji	757	179	18 150,00	59	7	1 002
	e Zdrowiu	9	1	100,00	0	1	11
	f Mieniu	0	0	0,00	0	2	2
	g Interesom konsumentów	0	0	0,00	0	0	0
	h Obyczajności publicznej	90	7	800,00	38	0	135
	i Urządzeniom użytku publicznego	68	22	1 520,00	2	0	92
	j Szkodnictwo leśne, polne i ogrodowe	0	0	0,00	0	0	0
2	Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi	335	30	2 500,00	124	0	489
3	Ustawa o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych	0	0	0,00	0	0	0

4	Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach	55	1	500,00	7	13	76
5	Ustawa o ochronie zwierząt	0	0	0,00	0	1	1
6	Ustawa o odpadach	3	10	2 250,00	1	2	16
7	Ustawa o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób	0	0	0,00	0	0	0
8	Ustawie o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji	1	0	0,00	0	0	1
9	Ustawie o zużytym sprzęcie elektronicznym	0	0	0,00	0	0	0
10	Akty prawa miejscowego (przepisy porządkowe)	1	0	0,00	0	1	1
11	Inne	0	0	0,00	1	76	76
	OGÓŁEM:	1 458	257	27 020,00	258	105	2 078

Źródło: SM Luban

Z powyższego zestawienia wynika, iż ogółem ujawniono 2 078 wykroczenia. Wobec sprawców zastosowano następujące sankcje:

- W 1 458 przypadkach strażnicy miejscy poprzestali na pouczeniach i innych środkach oddziaływania poza karnego;
- Mandatem karnym ukarano 257 osób na łączną kwotę 27.020,00 zł;
- Skierowano do Sądu Rejonowego 258 wniosków o ukaranie;
- Przekazano innym organom lub instytucjom zgodnie z właściwością rzeczową 105 spraw.

W porównaniu do danych statystycznych z działalności Straży Miejskiej za 2015 rok, w 2016 roku odnotowano spadek dotyczący:

- ilości osób ukaranych 77,80 % wykonania z 2015 roku,
- ilości nałożonych mandatów karnych 71,39 % wykonania z 2015 roku,
- ilości skierowanych do Sądu wniosków o ukaranie 94,37 % wykonania z 2015 roku,
- ilości udzielonych pouczeń 82,61 % wykonania z 2015 roku.

Ewidencja pozostałych wyników działań Straży Miejskiej w Lubaniu

Działania na rzecz zwiększenia poziomu porządku i bezpieczeństwa publicznego znajdują odzwierciedlenie także w innych interwencjach i przeprowadzanych przez straż czynnościach.

W ramach wykonywania obowiązków służbowych strażnicy doprowadzali do Komendy Powiatowej Policji w Lubaniu, miejsc zamieszkania lub ośrodków zdrowia 7 osób. Straż Miejska - względem osób pozostających w okolicznościach zagrażających własnemu życiu i zdrowiu - przeprowadziła w ten sposób działania opiekuńcze, zapewniając tym osobom bezpieczeństwo. Jednocześnie przeprowadzone czynności odciążyły funkcjonariuszy Policji. W ramach pełnionej służby patrolowej ujawniono 4 przestępstwa.

Tabela nr 12 - pozostałe wyniki pracy Straży Miejskiej

Lp.	Rodzaj przeprowadzonej czynności	Ilość
1.	Pojazdy unieruchomione przez zastosowanie urządzenia do blokowanie kół	2
2.	Osoby doprowadzone do izby wytrzeźwień, miejsca zamieszkania, placówek służby zdrowia	7
3.	Interwencje dot. bezpańskich zwierząt	40
4.	Inne interwencje dot. zwierząt	20
5.	Ujawnione awarie urządzeń użyteczności publicznej i innych	34
6.	Kontrole miejsc zgłoszonych przez mieszkańców jako niebezpieczne	302
7.	Kontrole miejsc zagrożonych w zakresie porządku publicznego	1 402
8.	Ujawnione przestępstwa	4
9.	Osoby ujęte, przekazane Policji	6
10.	W tym - ujętych sprawców przestępstw - ujęty sprawca wykroczenia	5 1
11.	Zabezpieczone miejsca przestępstwa, katastrofy lub innego podobnego zdarzenia albo miejsca zagrożone takim zdarzeniem	61
12.	Pobrano opłaty za handel poza targowiskiem miejskim na kwotę	1 189 szt. 17 835,00 zł
13.	Przekazano do załatwienia w ramach posiadanych kompetencji innym jednostkom, służbom i instytucjom, w tym: <ul style="list-style-type: none"> ○ Policji ○ Pogotowie Ratunkowe ○ PSP ○ pozostałe instytucje i urzędy 	426 spraw 29 5 13 390
14.	Udzielono pomocy prawnej w ramach posiadanych kompetencji innym jednostką, służbom i instytucjom, w tym: <ul style="list-style-type: none"> ○ Strażom miejskim/gminnym ○ Pozostałe instytucje i urzędy 	14 spraw 5 9
15.	Ilość wezwań wystawionych przez kontrolerów w strefie płatnego parkowania	332
16.	Ilość rozpatrzonych skarg dot. strefy płatnego parkowania	9
17.	Przyjęte zgłoszenie od mieszkańców dotyczące:	

- zakłócanie porządku publicznego	166
- zagrożenia w ruchu drogowym	340
- ochrony środowiska i gospodarki	84
- zagrożenie życia i zdrowia	2
- zagrożenie pożarowe	2
- awarii technicznych	20
- zwierząt	84
- pozostałe zgłoszenia	449

Źródło: SM Lubań

Współpraca z Policją

Wykonano 60 patroli z funkcjonariuszami Policji, 14 działań w ramach zabezpieczania imprez, uroczystości państwowych i kościelnych. Zabezpieczano 8 miejsc wypadków i kolizji drogowych, 12 miejsc pożarów, wycieków oleju. Ponadto w trakcie realizacji połączonych służb przeprowadzono 6 wspólnych interwencji dot. naruszenia porządku publicznego.

Stałą formą współpracy jest bieżące przekazywanie spraw i osób popełniających przestępstwo lub wykroczenie w odniesieniu do których kompetencje posiada Policja.

Tabela nr 13 - wyniki współpracy z Policją-

Lp.	Wyszczególnienie		Ilość Spraw	Ilość Sprawców
1.	Ujęcie	• dwóch mężczyzn z metaamfetaminą	1	2
		• sprawcy kradzieży laptopa	1	1
		• złodzieja w sklepie CCC	1	1
		• sprawcy zdarzenia drogowego w miejscowości Olszyna, który uciekł z ŁCM	1	1
2.	Znalezienie rzeczy z kradzieży	1	1	
3.	Zabezpieczenie kolizji drogowej	8	8	
4.	Zabezpieczenie miejsca wykopania niewybuchu	1	-	
5.	Zabezpieczenie instytucji z powodu alarmu bombowego	6	-	
6.	Porzucenie psa przywiązanego do drzewa	1	1	
Ogółem:			21	15

Źródło: SM Lubań

Tabela nr 13 - Zbiorcza statystyka działań – zagadnienia wybrane

Lp.	Rodzaj podjętego działania		Ilość
1.	Zabezpieczenie imprez i uroczystości		43
2.	Asysty przy czynnościach administracyjnych		56
3.	Zabezpieczono miejsc niebezpiecznych	- studzienki, szamba, awarie, wycieki, prace remontowe, budowy, prace ziemne,	41
		wzniesienie ognia, pożary	17

		- będących pod wpływem alkoholu itp. środka	528
4.	Interwencje podjęte wobec osób w miejscach publicznych:	- żebrzących	52
		- prowadzących handel w miejscu zabronionym	0
		- zakłócających spokój, nieobyczajne zachowanie	174
		- chorych, potrzebujących pomocy bezdomnych	66
5.	Przyczyniono się do usunięcia z terenu miasta:	- wraków samochodów,	0
		- wysypisk, drobnych wystawek śmieci, nieczystości	37
		- padłych, zabitych zwierząt,	15
6.	Stosowanie zasad dot. trzymania zwierząt		77
7.	Drobne zaśmiecanie miejsc publicznych i niszczenie zieleni		100
8.	Osoby doprowadzone, dowieszone do miejsca zamieszkania, Policji, – cel opiekuńczy		7

Źródło: SM Lubań

Monitoring wizyjny miasta

Wykonano 485 służb, stwierdzono 256 zdarzeń – wykroczeń, w tym 252 z zakresu ruchu drogowego, 4 z zakresu spraw porządkowych innych. Ukarano mandatem karnym 74 osoby, pouczone 153 osoby, sąd - 17 osób.

Wybrane działania Straży Miejskiej

Poza stałymi zadaniami:

1. Kontrolowano m.in.:

- o w ramach patroli samodzielnych kontrolowano rejony przebywania młodzieży w zakresie uczniów uchylających się od obowiązku szkolnego,
- o udzielono asysty pracownikom MOPS, AMK podczas wykonywania czynności służbowych,
- o zachowanie obywateli w miejscach publicznych - nieobyczajne zachowanie m.in. oddawanie moczu, drobne śmiecenie, niszczenie roślinności,
- o miejsca przebywania bezdomnych patrole samodzielne i z pracownikami MOPS,
- o spalanie w piecach CO,
- o realizację uzgodnień – parkowanie (plac Spółdzielcza/Bracka; Wąska/Tkacka, rejon Tretu), rejonu ul. Spółdzielczej (restauracja Tęczowa),
- o kontrola parkowania ul. Mikołaja, ul. Mickiewicza,
- o spożywania alkoholu w miejscach publicznych,
- o rejony rzek – stan wód w związku z zagrożeniem powodziowym (informowanie mieszkańców),
- o rejony szkół, stadion kartingowy – bezpieczeństwo i zachowanie młodzieży,

- o rejony placówek oświatowych, prawidłowość parkowania (w tym: w miejscach przeznaczonych dla niepełnosprawnych) place zabaw, miejsca zabaw dzieci,
- o drogi i ich oznakowanie, parki, rejony marketów,
- o rejony tworzenia dzikich wysypisk,
- o zebrania na terenie miasta – sankcjonowano MK i wnioski do sądu,
- o parkowanie ul. Spółdzielcza D-40,
- o parkowanie na terenie zielonym ul. Kopernika – podkowa,
- o parkowanie pl. 3-go Maja i ul. Piramowicza,
- o spożywanie alkoholu w parkach.

2. Zabezpieczano:

- o imprezy i uroczystości na terenie miasta,
- o przemarsze dzieci (szkoły, przedszkola),
- o miejsca pożaru,
- o wspólnie z Policją miejsce wypadku ul. Jeleniogórska,
- o miejsca kolizji drogowej,
- o wycinki drzew,
- o miejsca pożaru drzewa przy ul. Rybackiej,
- o dróg, na których był wyciek oleju,
- o 5 x udzielano pierwszej pomocy i wezwano Pogotowie Ratunkowe.

3. Wysypisko:

- o ul. Działkowa, ul. Młynarska, ul. Mickiewicza.

Realizowane programy

- o Kampania parkingowa „Koperta” - w ramach akcji kontrolowano miejsca parkingowe przeznaczone do parkowania pojazdów osób niepełnosprawnych posiadających kartę parkingową. Wykonano 23 kontrole;
- o „Bezpieczna droga do szkoły – podjęto 441 działań w rejonie Szkół;
- o „Bezdomni” – przeprowadzono 63 kontrole miejsc przebywania osób bezdomnych;
- o Przeprowadzono 8 kontroli spalania w piecach CO.

Zrealizowane badanie

Badanie miało odpowiedzieć na następujące pytania:

Jakie są główne zagrożenia na terenie Lubania według przedstawicieli służb mundurowych pracujących „w terenie”? Jakie są źródła przestępczości, jakie wykroczenia i przestępstwa są najczęściej popełniane? Czy występują środowiska wysokiego ryzyka? Kto najczęściej pada ofiarą przestępstw i wykroczeń? Jakie są zagrożenia dla młodzieży w dziedzinie uzależnień i przestępczości?

W raporcie przedstawiono wyniki badań przeprowadzonych wśród policjantów oraz strażników miejskich działających na terenie miasta Lubania. Sondaż zrealizowano

na zlecenie Urzędu Miasta Lubań we wrześniu i październiku 2016 roku. Badaniem objęto 18 funkcjonariuszy policji oraz straży miejskiej.

Problematyka badawcza zawiera następujące zagadnienia:

- charakterystyka głównych zagrożeń na terenie miasta Lubania;
- analiza źródeł przestępczości;
- opis najczęściej występujących wykroczeń i przestępstw;
- charakterystyka społeczności lokalnej z punktu widzenia pracy dzielnicowego: środowiska wysokiego ryzyka, analiza wiktymologiczna (identyfikacja najczęstszych kategorii ofiar);
- zagrożenia dla młodzieży (narkotyki, alkohol, drobna przestępczość).

Badanie opierało się na technice ankiety ilościowej, w której kwestionariusz wypełniali samodzielnie respondenci – policjanci dzielnicowi, a także dzielnicowi strażnicy miejscy. Zastosowano narzędzie pomiaru o średnim stopniu standaryzacji, ponieważ ankieta zawierała zarówno wysoko standaryzowane pytania zamknięte (respondenci dokonywali wyboru odpowiedzi z podanej kafeterii), jak i pytania otwarte, wymagające samodzielnego wpisania odpowiedzi przez uczestników badania.

Kluczowe wyniki i wnioski

- **Zaufanie społeczne do dzielnicowego**
 - *W sumie 15 na 18 badanych funkcjonariuszy potwierdziło, że mieszkańcy poszukują wsparcia dzielnicowych. Z punktu widzenia respondentów, cieszą się oni zaufaniem społecznym.*
 - *Główną barierą ewentualnej niechęci do współpracy z policją dzielnicową i strażnikami dzielnicowymi okazały się obawy przed odwetem ze strony sprawców wykroczeń lub przestępstw. Mniejsze znaczenie mają: wstyd ofiar przemocy, oszustw; niski poziom zaufania społeczności lokalnej do policji i Straży Miejskiej; brak wiedzy na temat tego, kto jest dzielnicowym i jaki jest zakres jego obowiązków.*
 - *Wszyscy respondenci potwierdzili, że mieszkańcy Lubania zgłaszają nieoficjalnie, anonimowo problemy, zagrożenia lub przestępstwa, które mają miejsce na terenie miasta. Lubanianie zgłaszają głównie fakt spożywania alkoholu w miejscu publicznym i akty zakłócania porządku publicznego. Warto podkreślić, że mieszkańcy w ten sposób wyrażają swoje zaufanie do skuteczności działania lokalnych funkcjonariuszy.*
 - *Strażnicy dzielnicowi najczęściej otrzymują anonimowe zgłoszenia dotyczące spożywania alkoholu w miejscach publicznych. Ze względu na kompetencje, większa liczba różnych spraw jest kierowana nieoficjalnie do funkcjonariuszy policji. Jest to najczęściej: zakłócanie porządku publicznego, kradzieże i spożywanie alkoholu w miejscu publicznym. To pierwsze z danych, które wyraźnie sygnalizują jeden z najistotniejszych problemów społecznych, jakim jest spożywanie alkoholu przez część lubanian.*
- **Problemy i zagrożenia społeczne**
 - *Według ankietowanych najważniejszym problemem społeczności lokalnej jest właśnie alkoholizm części mieszkańców. Inne negatywne lokalne zjawiska to przestępczość*

- w społeczności lokalnej (rozboje, kradzieże, włamania), narkomania, problem niskich dochodów osób pracujących i patologie zachowań w społeczności lokalnej.
- W ciągu ostatnich 2-3 lat w Lubaniu nasilił się przede wszystkim problem alkoholizmu, narkomanii oraz zwiększył się poziom przestępczości. Należy zatem silnie zaakcentować konieczność wdrożenia różnych programów miejskich, które by zahamowały, a następnie – zmniejszały poziom i zakres problemów społecznych.
 - Szczególnym adresatem tych programów powinna być młodzież lubańska, ponieważ typowymi dla niej problemami są: picie alkoholu, używanie narkotyków, środków odurzających oraz dopalaczy, a także palenie papierosów. Wydaje się, że należałoby wdrożyć lokalne programy edukacyjne mające na celu uświadomienie młodzieży krótkofalowych (kłopoty z nauką, znalezieniem pracy) i długofalowych (bezrobocie, ubóstwo, marginalizacja społeczna) skutków nadmiernego picia alkoholu oraz używania środków odurzających. Sugeruje się, by takowe projekty były atrakcyjne dla młodzieży, a także trafiały do młodych ludzi już zmarginalizowanych społecznie (np. poprzez miejskich street workerów).
 - Co więcej, w opinii większości badanych, w ostatnich 2-3 latach nasiliły się picie alkoholu, używanie narkotyków, środków odurzających lub dopalaczy wśród młodzieży. Niemal co drugi z funkcjonariuszy akcentował nasilenie się przestępczości wśród młodzieży, rozbojów, włamań, kradzieży, aktów wandalizmu i udziału młodych lubanian w handlu narkotykami, używkami.
 - Połowa badanych zaakcentowała trudności młodzieży wynikające z wychowywania się w środowiskach patologicznych. To kolejna niezwykle istotna informacja, pokazująca negatywny wpływ części środowisk rodzinnych na lokalną młodzież oraz – w szerszym kontekście – na zwiększenie zagrożeń i problemów społecznych miasta. Wydaje się zatem celowe angażowanie rodziców (np. poprzez rady rodziców) w szkolne programy edukacyjne mające na celu ograniczenie zjawiska picia alkoholu, używania środków odurzających oraz narkomanii w środowiskach rówieśniczych lokalnej młodzieży. Warto przemyśleć sposoby dotarcia do środowisk patologicznych, na przykład poprzez instytucje opieki społecznej, szkoły, lokalne organizacje pozarządowe działające w obszarze problemów społecznych (bezrobocia, bezdomności, ubóstwa, wsparcia społecznego).
 - W raporcie zaprezentowano również dane dotyczące zagrożeń dla ogółu ludności i młodzieży w poszczególnych częściach miasta: centrum Lubania; ulic Gajowej, Parkowej, Leśnej, Różanej i Kolejowej, Kamienne Góry i Księginek oraz Osiedla Piastów. Z danych tych wynika, że w każdej z tych dzielnic zagrożeniem dla wszystkich mieszkańców jest ubóstwo i różne patologie społeczne. Z kolei dla młodzieży z każdej dzielnic typowe zagrożenia to: picie alkoholu, zażywanie środków odurzających oraz palenie papierosów. Stąd też wniossek, że programy mające na celu zwiększenie bezpieczeństwa życia w poszczególnych dzielnicach powinny być elementem szerszego projektu miejskiego, w którym – z jednej strony funkcjonariusze, młodzież, edukatorzy mogliby dzielić się swoimi doświadczeniami, jeśli chodzi o wspólne zagrożenia, problemy, z drugiej zaś – poszczególne dzielnice mogłyby wdrażać własne działania, które by odnosiły się do specyficznych problemów danej części miasta. W ten drugi, dzielnicowy element programów, należałoby włączyć różne dzielnicowe podmioty: dzielnicowych, szkoły, organizacje pozarządowe, lokalnych liderów.
- **Wykroczenia i przestępstwa**

- Według informacji respondentów, na terenie Lubania dochodzi głównie do następujących wykroczeń: spożywanie alkoholu w miejscach niedozwolonych, zaśmiecania, zakłócania porządku publicznego; kradzieży; nieobyczajnych wybryków w miejscu publicznym. Dzielnicy najczęściej odnotowywali spożywanie alkoholu w miejscach niedozwolonych. Policjanci dzielnicowi również najczęściej reagowali na spożywanie alkoholu w miejscach publicznych. To kolejne dane wskazujące wyraźnie, że problem spożywania alkoholu jest istotnym lokalnym zagrożeniem.
- Ankietowani funkcjonariusze źródła problemów z prawem w zakresie wykroczeń upatrują w: bezrobociu, w alkoholizmie sprawców, wychowaniu się (młodzieży) w środowiskach patologicznych, pauperyzacji ludności Lubania.
- W Lubaniu najczęściej dochodzi do takich przestępstw jak: kradzieże, kradzieże z włamaniem, niszczenie cudzego mienia, wandalizm.
- Ze względu na szersze kompetencje, większą ilością zgłaszanych różnych przestępstw zajmują się badani policjanci dzielnicowi. Są to głównie: kradzieże oraz kradzieże z włamaniem. Są to zatem najbardziej typowe przestępstwa popełniane na terenie miasta. Z analizy głównych powodów przestępczości wynika, że są one analogiczne, jak te w przypadku wykroczeń. Głównie chodzi o bezrobocie, pauperyzację społeczności lokalnej, a w mniejszym stopniu powodem jest alkoholizm i narkomania sprawców. To bardzo ważne informacje pokazujące, iż nie jest możliwe skuteczne zmniejszenie skali wykroczeń i przestępstw bez zmian w lokalnej gospodarce, a szczególnie na lokalnym rynku pracy.
- Typowy przestępca w Lubaniu ma problem z alkoholizmem lub z narkomanią, wywodzi się ze środowiska patologicznego lub jest osobą bezrobotną.
- Z kolei typowymi ofiarami są osoby starsze, nieporadne, samotne, a także mające problem z alkoholem. W projektach skierowanych do społeczności lokalnej należy uwzględnić przede wszystkim te grupy ryzyka, by skutecznie informować o typowych grożących im przestępstwach, sposobach przeciwdziałania oraz reagowania, gdy staną się ofiarą czynu zabronionego.

Aktywizacja mieszkańców jako podstawowe działanie profilaktyczne

Do podstawowych działań profilaktycznych należy aktywizacja mieszkańców, zachęcanie ich do angażowania się w życie społeczne i kulturalne miasta. Należy do niej zarówno promowanie aktywności kulturalnej i sportowej jak i zachęcanie do aktywności społecznej.

Podstawowe zasoby Gminy Miejskiej Lubań w zakresie kulturalnych i sportowych działań profilaktycznych oraz animacji aktywności społecznej to kadry, sprzęt i obiekty miejskich instytucji kultury i sportu.

W Lubaniu funkcjonują następujące miejskie instytucje kultury i sportu:

- o Miejski Dom Kultury w Lubaniu;
- o Muzeum Regionalne w Lubaniu;
- o Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Marii Konopnickiej;
- o Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Lubaniu.

Wspieraniem działań aktywizujących mieszkańców zajmują się także:

- o Ośrodek Wsparcia Dziennego w Lubaniu;
- o Łużyckie Centrum Rozwoju w Lubaniu.

Miejskie instytucje realizując swoje zadania statutowe współpracują ze środowiskiem lokalnym i instytucjami partnerskimi. Są to przede wszystkim:

- o organizacje pozarządowe i społecznicy,
- o lokalni artyści i pasjonaci, osoby tworzące rękodzieło,
- o kluby sportowe,
- o miejskie szkoły podstawowe i gimnazjalne,
- o miejskie, niepubliczne i prywatne przedszkola i żłobki,
- o powiatowe placówki edukacyjne działające na terenie miasta i w regionie.

Kluczowe dla opracowania dalszych działań w dziedzinie aktywizacji mieszkańców jest zdiagnozowanie zasobów miejskich instytucji kultury i sportu. W tym celu zaprezentowane zostaną poniżej skrócone dane pochodzące z „Raportu o stanie miasta za rok 2016”

Miejski Dom Kultury

Misją Miejskiego Domu Kultury jest pozyskiwanie i przygotowywanie społeczeństwa do aktywnego uczestnictwa w kulturze, utrwalenie współtworzenia oraz propagowania jej wartości, a w szczególności prowadzenia działalności w zakresie upowszechniania kultury. Do podstawowych zadań MDK należy m.in.: rozpoznawanie, rozbudzanie zainteresowań i potrzeb kulturalnych społeczności lokalnej, przygotowanie do odbioru i tworzenia wartości kulturalnych, kształtowania wzorów i nawyków aktywnego uczestnictwa w kulturze, zaspokajanie lokalnych potrzeb kulturalnych różnych grup społeczeństwa. Zadania te placówka realizuje przede wszystkim poprzez organizowanie form zespołowego i indywidualnego uczestnictwa w kulturze.

Działalność bieżąca

Przy Miejskim Domu Kultury działa wiele grup zainteresowań kierujących oferty zajęć zarówno do dzieci i młodzieży jak też do osób dorosłych. Swoje pasje można realizować uczestnicząc w zajęciach zespołów wokalnych, muzycznych, grupach teatralnych, grupach tańca nowoczesnego i towarzyskiego, Dolnośląskiej Grupie Literackiej „Nurt”.

Zespoły MDK występują podczas imprez plenerowych, muzyczno – literackich, festiwalowych, okolicznościowych i rozrywkowych, zarówno w placówce jak i na terenie miasta. W MDK odbywają regularne próby zespołów rockowych i wokalnie – instrumentalnych: Bazalt, Pinokio Alternative i Largo. Zespoły te chętnie i często prezentują swoją twórczość na imprezach miejskich oraz w regionie.

Przy MDK działa Klub Tańca Towarzyskiego „Ametyst” skupiający pary taneczne o zaawansowanym charakterze swoich umiejętności jak też rozpoczynające przygodę z tańcem towarzyskim. Pary taneczne uczestniczą w różnego rodzaju turniejach na terenie całego kraju zdobywając liczne nagrody, a tym samym promując nasze miasto. Zajęcia odbywają się trzy razy w tygodniu w godzinach popołudniowych.

Pod patronatem Miejskiego Domu Kultury działa chór „Echo Bukowiny”, który może się poszczycić wieloma sukcesami, m.in. zajęciem trzeciego miejsca na Ogólnopolskim Festiwalu w Żarach, występami na Międzynarodowym Festiwalu „Bukowińskie Spotkania” w Jastrowiu oraz nagraniem dwóch płyt z kolędami i pieśniami patriotycznymi. W lipcu 2016 roku Echo Bukowiny prezentowało się na Międzynarodowym Festiwalu Folklorystycznym w Czerniowcach na Ukrainie. Zespół wspólnie z MDK jest pomysłodawcą i organizatorem cyklicznej imprezy pod nazwą „Kolędowanie u Bukowińczyków”, której w 2016 roku odbyła się VII edycja. Jesienią 2016 roku pojawił się także pomysł comiesięcznych spotkań z muzyką ludową pn. „Muzyczna niedziela”, na które zapraszane są zaprzyjaźnione zespoły ludowe. Inicjatywa spotkała się z dużym zainteresowaniem miłośników folkloru i będzie z pewnością kontynuowana.

W placówce odbywają się zajęcia grup Tańca Nowoczesnego (break dance, hip - hop, disco) skupiające dzieci i młodzież ze szkół podstawowych i gimnazjalnych a także grupa taneczna dla dorosłych pod nazwą „Lejdis”. Grupy dziecięce i młodzieżowe odbywają próby dwa razy w tygodniu a grupa dorosłych raz w tygodniu.

Do miesiąca czerwca 2016 roku prowadzone były zajęcia teatralne dla dzieci. Po przerwie wakacyjnej pracownia nie podjęła działalności z uwagi na nikłe zainteresowanie. Nieprzerwanie zaś działa Grupa Teatralna „Okular”. W kwietniu odbyła się premiera najnowszej sztuki teatralnej pt. „Człowiek z gór”.

Od dziesięciu lat przy MDK działa Dolnośląska Grupa Literacka NURT, skupiająca ludzi, których łączy wspólna pasja tworzenia - pisanie. Spotkania członków Nurtu mające charakter forum dyskusyjnego, odbywają się raz w miesiącu i poświęcone są prezentacji własnych utworów, które powstały pomiędzy spotkaniami. Innym dodatkowym efektem działalności jest inspirowanie lokalnych poetów i pisarzy do wydawania indywidualnych, autorskich tomików autorskich. W 2016 roku został wydany kalendarz na rok 2017 z wierszami członków Nurtu.

Trzeci już rok odbywały się spotkania Dyskusyjnego Klubu Muzycznego podczas, których miłośnicy szeroko rozumianej muzyki rockowej mieli okazję zapoznawać się z twórczością i omawiać koncerty takich wykonawców jak: Depeche Mode, Emerson, Lake and Palmer, Riverside, Porcupine Tree.

W 2016 roku kontynuowana była współpraca z lokalnymi twórcami i artystami. Wystawy i prelekcje lokalnych twórców odbywały się w zaadaptowanej części sali widowiskowej pn. Galeria „Foyer”. Można było oglądać m.in. wystawy i wysłuchać prelekcji: „Bitwa o Lubań na ziemi i w powietrzu” oraz spotkanie z Piotrem Kucznikiem promującym najnowszą książkę „Tajny zamek Czocho”.

Rok 2016 obfitował w imprezy charytatywne. Odbyły się koncerty na rzecz Olusia Szymańskiego, koncert ukraińskiego chóru Echo Prutu z Czerniowiec, spektakl „Lalka też człowiek” na rzecz Szymona ucznia gimnazjum nr 3, koncert na rzecz Kamila Nowosielskiego.

Działalność kulturalna i rozrywkowa

Dni Lubania LAWA 2016

MDK organizuje obchody święta miasta, znane powszechnie pod nazwą LAWA, które należą do największych wydarzeń kulturalnych naszego miasta. Wysoki poziom organizacyjno - artystyczny imprezy przyciąga, co roku tysiące mieszkańców miasta.

Inne wydarzenia kulturalne

Przedsięwzięciami o charakterze ponadlokalnym były m.in.: VII Przegląd Kolęd i Pastorałek „Kolędowanie u Bukowińczyków”, 61. Powiatowy Konkurs Recytatorski, XIII Lubański Festiwal Folklorystyczny „FolkArt 2016”, I Regionalny Konkurs Piosenki Agnieszki Osieckiej. MDK jest organizatorem wielu festynów, imprez i koncertów plenerowych na terenie miasta oraz na terenie placówki w sali widowiskowej i sali lustrzanej kawiarenki. W 2016 r. były to m.in.:

- o Koncert XXIV Finału WOŚP;
- o Karnawałowa Gala Operowo – Operetkowa;
- o Występ kabaretu HRABI;
- o Rockowy Koncert Palmowy;
- o Koncert Pawła Orkisz z piosenkami Leonarda Cohena;
- o Koncert Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk”;
- o Festyn Rodzinny z okazji Dnia Matki i Dnia Dziecka;
- o Spotkanie z podróżnikiem i pisarzem Romanem Pankiewiczem;
- o Wakacyjne Festyny Rodzinne;
- o Występ kabaretu „Paranienormalni”;
- o Koncert ukraińskich zespołów „Zbrucz” i „Tango” z Tarnopola;
- o Koncert zespołu IRA;
- o Koncert zespołu „Tulinki”;
- o Mikołajkowy koncert Piwnicy pod Baranami.

Współpraca z agencjami

Współpracując z agencjami artystycznymi w kraju bądź bezpośrednio z wykonawcami, MDK organizuje koncerty i widowiska adresowane do dzieci, młodzieży i dorosłych.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi i społecznymi

MDK współpracuje z takimi organizacjami społecznymi jak:

Polski Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów, Lubańskie Stowarzyszenie Abstynentów „Odnowa”, Fundacja Bukowińska „Bratnia Pomoc”, Ognisko Wychowawcze dla Dziewcząt im. Jadwigi Śląskiej, Łużyckie Stowarzyszenie Miłośników Modelarstwa „Pasjonat”, Polski Komitet Pomocy Społecznej, Stowarzyszenie „Wyloguj się”. Wiele z nich organizuje cykliczne spotkania swoich członków MDK, co wiąże się z ich pełną obsługą pod względem technicznym (przygotowanie sali, użyczenie zastawy stołowej, obrusów,

wystrój, itp.) bądź artystycznym (użyczenie sceny, nagłośnienia, zapewnienie występów artystycznych).

Dwutygodnik „Ziemia Lubańska”

Miejski Dom Kultury jest wydawcą przez dwutygodnika „Ziemia Lubańska”. Gazeta ukazuje się od 1993 roku i znakomicie radzi sobie na trudnym, komercyjnym rynku prasowym. Ma stałych czytelników, którzy utrzymują z redakcją żywy kontakt. Do końca 2016 roku ukazało się 551 numerów.

Promocja

Zarówno Miejski Dom Kultury jak i dwutygodnik „Ziemia Lubańska” posiadają w pełni profesjonalne strony internetowe, które w szerokim zakresie promują działalność i zapewniają żywy kontakt z odbiorcami usług. Oprócz tego zainteresowaniem, potwierdzonym dużą ilością odsłon cieszy się także strona MDK na Facebook’u.

Działalność gospodarcza i usługowa

Działalność gospodarcza i usługowa prowadzona jest na bazie posiadanego sprzętu nagłośnieniowego, oświetleniowego, sceny plenerowej, ławek, stołów, namiotów ekspresowych, barierek ochronnych oraz pomieszczeń w budynku MDK. Głównym przychodem placówki jest wynajem sal - widowiskowej na przedstawienia teatralne i edukacyjne dla wszystkich rodzajów szkół oraz sala lustrzana na pokazy, spotkania i konferencje. Dodatkowe przychody MDK pozyskuje z tzw. sceno-techniki. Ze sprzętu plenerowego i jego obsługi za odpłatnością korzystały w 2016 roku m.in. uzdrowisko Świeradów Zdrój oraz Stowarzyszenia: Leśna – Marklissa i LSA Odnowa. Kolejnym źródłem finansowania działalności są przychody z reklam i ogłoszeń zamieszczanych w dwutygodniku „Ziemia Lubańska”. Z odpłatnej obsługi medialnej w gazecie korzystają okoliczne samorządy. Powyższa działalność prowadzona jest na podstawie cenników, które zamieszczone są na stronie internetowej MDK i BIP.

Stan zatrudnienia

Na dzień 31 grudnia 2016 r. MDK zatrudniał 8 pracowników w tym: 1 pracownika merytorycznego, 2 dziennikarzy, 2 pracowników administracyjnych, 3 pracowników obsługi technicznej oraz 3 instruktorów zatrudnionych na podstawie umów cywilnoprawnych.

Muzeum Regionalne

Ruch muzealiów:

Pozyskano 691 muzealiów, w tym 538 o charakterze historycznym, 141 o charakterze geologicznym, 2 z dziedziny sztuki. Poza Muzeum wypożyczono na potrzeby ekspozycyjne 18 zabytków.

Zwiedzający:

3583 osoby, w tym 621 w zorganizowanych grupach, w tym młodzież szkolna w liczbie 240 osób. 2193 osób odwiedziło Muzeum bezpłatnie, w tym 401 w Noc Muzeów, a 583 z okazji innych imprez okolicznościowych.

Działalność ekspozycyjna:

Zaprezentowano 4 własne wystawy.

Działalność wydawnicza:

1 tytuł w formie drukowanej w nakładzie 1 000 egz.

Inne formy działalności:

10 odczytów – 583 uczestników, 2 imprezy plenerowe – 450 uczestników, 10 lekcji muzealnych – 252 uczestników.

Imprezy cykliczne:

Dzień Historii – 150 uczestników.

Wyposażenie:

Muzeum zostało wyposażone w nowy sprzęt ekspozycyjny: 3 gabloty poziome, 6 gablot w formie słupków ekspozycyjnych, 12 gablot pionowych.

Muzeum nabyło oprogramowanie MS Office. Muzeum nabyło sprzęt służący obsłudze medialnej wydarzeń kulturalnych i digitalizacji zbiorów w postaci profesjonalnego aparatu fotograficznego oraz odpowiedniego do takich zadań oprogramowania. Ponadto nabyto dwa zestawy komputerowe, drukarkę i domofon.

Współpraca z zagranicą:

Muzeum podjęło aktywną współpracę z Muzeum Śląskim w Goerlitz i Muzeum we Frydlancie.

Projekty realizowane poza murami muzeum:

- Organizacja od maja do października przemarszy historycznej Straży Miejskiej,
- Współorganizacja corocznego rajdu pojazdów historycznych „Łużyce 1945”,
- Organizacja grupy odtwarzającej Platerówki,
- Budowanie na ul. Brackiej promenadę znanych ludzi, którzy odwiedzili Lubań na przestrzeni wieków,
- Regularna organizacja inscenizacji historycznych odnoszących się do historii miasta.

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Marii Konopnickiej

W 2016 roku na terenie miasta Lubań funkcjonowały łącznie cztery placówki biblioteczne – Biblioteka Główna w Ratuszu (Czytelnia i Dział Informacyjno - Bibliograficzny z czytelnią internetową, Wypożyczalnia Ogólna dla Dorosłych, Dział Gromadzenia i Opracowania Zbiorów, Oddział dla Dzieci – wypożyczalnia i czytelnia, Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej, Oddział Zbiorów Obcojęzycznych) oraz Filia Nr 2 (w szpitalu), Filia Nr 3 (na osiedlu Piast) oraz Filia Nr 4 (na Księginkach).

W strukturze biblioteki funkcjonuje również Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej, realizujące warsztaty dla uczniów a także będące organizatorem i współorganizatorem licznych imprez ekologicznych w mieście i o charakterze regionalnym, np.: Lubańska Wiosna Ekologiczna, konkursy przyrodnicze i z wiedzy o regionie, Kampania Europejskiego Dnia bez Samochodu i Europejskiego Tygodnia Zrównoważonego Transportu, warsztaty edukacyjne, rajdy i potyczki, projekty transgraniczne (spacery wiosenne polsko-niemieckie).

Stan księgozbioru na dzień 31.12.2016 r. – 76 848 wol., w tym: 76 105 wol. książek, 743 czasopisma oprawne, pozostałe zbiory niefizyczne 4 513, w tym 381 dokumentów kartograficznych, 1 581 materiałów audiowizualnych (w tym 202 audiobooki). Zbiory elektroniczne zainwentaryzowane 132, materiały zdigitalizowane przez Bibliotekę – 121.

W 2016 roku Bibliotekę odwiedziło 39 013 osób, zarejestrowano 3 150 czytelników, wypożyczono ogółem 65 530 wol., w tym 59 983 książek, 292 czasopism oprawnych, 5 018 czasopism nieoprawnych oraz 237 dokumentów audiowizualnych. Udzielono 23 488 informacji, a z internetu skorzystało 1 250 osób.

W roku 2016 liczba czytelników na 100 mieszkańców wynosiła 15,2, liczba zakupionych książek na 100 mieszkańców - 5,81, liczba wypożyczeń i udostępnień ogółem na 100 mieszkańców 316,86, liczba zakupionych tytułów czasopism – 11. W stosunku do roku poprzedniego podniosły się wskaźniki wypożyczeń i czytelnictwa.

Oprócz udostępniania zbiorów książek, czasopism oraz dokumentów regionalnych, Biblioteka oferowała przez cały rok mieszkańcom miasta i całego powiatu atrakcyjną ofertę kulturalną.

Łącznie odbyło się 327 imprez, w których udział wzięło 4 407 osób. W ramach działalności jednostki odbywały się imprezy kulturalno-oświatowe oraz edukacyjno-rozrywkowe, w tym spotkania z autorami książek i publikacji dla dorosłych, spotkania z autorami książek dla dzieci, wystawy malarskie i fotograficzne, spotkania z podróżnikami, spotkania z pasjami dla młodzieży, wieczory poezji, Noc Bibliotek, Drużynowy Turniej Układania Puzzli, Gra miejska Magiczne Drzewo, prelekcje, spotkania z regionalistami, Rajd Rowerowy Odjazdowy Bibliotekarz, współorganizacja Dni Lubania (Baśniowa Noc w Bibliotece), Narodowe Czytanie, konkursy dla czytelników, Bożonarodzeniowe Spotkanie z Twórcami Regionalnymi. Wśród działań na rzecz najmłodszych dzieci były: lekcje biblioteczne dla przedszkoli i szkół z miasta Lubań oraz powiatu lubańskiego, pasowanie na czytelników, akcja Cały Lubań Czyta Dzieciom, Korowód Postaci z Bajek z okazji Światowego Dnia Książki, zajęcia plastyczne, zajęcia z animatorem zabaw (codziennie, popołudniami), odwiedziny grup przedszkolnych i wczesnoszkolnych w Oddziale dla Dzieci, (odwiedziny bibliotekarzy w przedszkolach) oraz młodzieży szkolnej, obchody Światowego Dnia Pluszowego Misia, zorganizowanie ferii oraz wakacji dla dzieci od lat 6, warsztaty z robotyki kodowania zorganizowane przez Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informatycznego „Link do przyszłości”,

Realizowano również cotygodniowe wydarzenia cykliczne: zajęcia biblioterapeutyczne w Oddziale dla Dzieci „Podróże w dziecięcy świat”, spotkania terapeutyczne - czytanie bajek połączone z zabawą i „Biblioteka – lecznica duszy” (zajęcia plastyczne), kursy komputerowe dla seniorów, Grupę Młodych Twórców „Szuflada”, Grupę RPG oraz comiesięczne Klub Miłośników Książki (raz w miesiącu), oraz przez dwa miesiące 8 warsztatów Lokalnego Klubu Kodowania Robotów Finch (przez dwa miesiące odbyło się 8 warsztatów).

Oferta usług dla seniorów:

Udostępniano książki z dużą czcionką, a także książki mówionej. Prowadzono przez informatyka dla zainteresowanych seniorów kursu podstaw pracy z komputerem.

Oferta usług dla niepełnosprawnych:

Z racji umiejscowienia w szpitalu do obsługi niepełnosprawnych przystosowana jest jedynie Filia Nr 2. Bibliotekarz z tej placówki współpracuje z Warsztatami Terapii Zajęciowej, gdzie się spotykają osoby z różnym stopniem niepełnosprawności i prowadzi z nimi specjalne zajęcia czytelnicze.

Książka z dużą czcionką – w ilości 53 wol. znajduje się w Wypożyczalni dla Dorosłych i jest chętnie wypożyczana przez czytelników z wadami wzroku.

Oferta usług dla obłożnie chorych, nieopuszczających domów:

W Łużyckim Centrum Medycznym raz w tygodniu Kierownik Filii Nr 2 organizuje głośne czytanie chętnym pacjentom z Oddziału Opiekuńczego oraz chętne osoby z wolontariatu odwiedzają obłożnie chorych oferując wspólne spędzanie czasu na pogadankach i głośnym czytaniu.

Oferta usług dla innych grup

Bibliotekarz Filii Nr 2 odwiedza oddziały szpitalne z ofertą - czas spędzony z pacjentami to m.in. zajęcia z dziećmi na oddziale dziecięcym (czytanie i zajęcia plastyczne), laryngologicznym i opiekuńczym - czytanie książek i bajek na głos, roznoszenie książek i prasy dla pacjentów. W Oddziale dla Dzieci wydzielono specjalną biblioteczkę z literaturą terapeutyczną, w tym o tematyce dla osób z różnymi uzależnieniami. Oddział prowadzi zajęcia terapeutyczno-edukacyjne pod nazwą „Biblioteka - Lecznica Duszy”.

Biblioteka ze środków własnych i zewnętrznych poszerza również udostępniane zbiory audiobooków (książek mówionych), płyt DVD (głównie bajek i adaptacji filmowych). Na podstawie zawieranych porozumień poszerzana jest też oferta e-booków.

W kwietniu 2016 r. Biblioteka przystąpiła do konsorcjum IBUK LIBRA, który umożliwia dostęp do elektronicznych publikacji z oferty Wydawnictwa Naukowego PWN, PWN/MIKOM, WNT i WKiŁ. Użytkownicy Lubańskiej Książnicy otrzymali dzięki temu dostęp do ponad 3 000 tytułów książek, głównie naukowych.

Tabela nr 14 - Wypożyczenia w MiPBP w Lubaniu w 2016 r

Wypożyczenia w MiPBP w Lubaniu w 2016 r.				
Ogółem	Książki	Czasopisma oprawne	Czasopisma nieoprawne	Dokumenty audiowizualne
65 530	59 983	292	5 018	237

Źródło: MiPBP w Lubaniu

Łużyckie Centrum Rozwoju

Misją Łużyckiego Centrum Rozwoju jest rozwój społeczeństwa obywatelskiego poprzez podnoszenie jakości komunikacji społecznej między mieszkańcami Gminy Miejskiej Lubań a samorządem, niesienie pomocy jednostkom gminnym w pozyskiwaniu środków zewnętrznych oraz tworzenie warunków rozwoju i współpracy przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, mediów i samorządu.

Misja realizowana jest corocznie poprzez wykonanie zadań z zakresu promocji, informacji i szkoleń oraz administrowanie dwoma nieruchomościami stanowiącymi własność Gminy Miejskiej Lubań. Zadania te realizowane są przez dwa wyodrębnione w strukturze jednostki zespoły rezydujące w biurach w dwóch obiektach - Galerii Łużyckiej oraz budynku przy ul. Brackiej 12.

Od maja 2016 roku obiekt przy ul. Brackiej 12 wraz z Wieżą Bracką przejęło w zarząd Muzeum Regionalne, które zagospodarowało pomieszczenia Lubańskiego Centrum Historycznego i udostępniła do zwiedzania Wieżę Bracką. Zadania z zakresu promocji miasta Lubań w roku 2016 realizował pięcioosobowy zespół, z czego 2 pracownicy obsługiwały także Punkt Informacji Turystycznej. 2 pracownicy wzięły udział w kursie przewodników miejskich, zdały egzamin i uzyskały stosowne certyfikaty. Aktualnie świadczą nieodpłatnie usługi oprowadzania zaproszonych przez samorząd gości oraz grup z jednostek miejskich. Jedna osoba prowadzi szkolenia i współpracę z organizacjami pozarządowymi.

W całym Łużyckim Centrum Rozwoju jest 12 etatowych pracowników, z których 4 – sprzątaczką, konserwator, dwie pracownice biurowe zajmują się zarządzaniem budynkami przekazanymi ŁCR w zarząd w roku 2004 - tret i w roku 1995 budynek przy ul. Armii Krajowej 20. Należy przez to rozumieć utrzymanie budynków, naprawy i remonty oraz sprzątanie, wynajmowanie pomieszczeń, umowy na media, ochronę, konserwację wind etc. W budynku Galerii Łużyckiej (tret) ktoś musi być stale obecny w godzinach otwarcia. Pozostałe osoby zatrudnione w ŁCR to dyrektor i księgowa (w niepełnym wymiarze).

Zadania z zakresu promocji, informacji i szkoleń:

- Prowadzenie komunikacji w internecie, dokumentowanie życia społecznego i kulturalnego:
 - Oficjalna strona miasta Lubań www.luban.pl - w 2016 roku pracownicy ŁCR wprowadzili łącznie 760 artykułów i 625 aktualizacji kalendarium. Przez cały rok trwały prace nad dostosowaniem do potrzeb odbiorców wdrożonej z końcem 2015 roku nowej strony miasta Lubań. Testowano funkcjonalności strony i poprawiano jej użyteczność i dostępność.
 - Portale społecznościowe - od roku 2012 pracownicy ŁCR prowadzą oficjalny fanpage miasta Lubań, początkowo pod nazwą „Miasto Lubań – czas na przygodę” a obecnie „Lubię Lubań”. Współcześnie prowadzenie takiej strony stało się standardem w instytucjach publicznych, ponieważ umożliwia szybką i dwukierunkową komunikację z grupami docelowymi (m.in. mieszkańcy, odbiorcy usług miejskich, osoby zainteresowane ofertą kulturalną i historią miasta). Dwa lata temu fanpage miasta miał około 500 fanów. Obecnie ma ich 4 652 i jest drugą co do liczebności fanów i pierwszą pod względem osiąganego zaangażowania stroną o tematyce miejskiej w Lubaniu. W roku 2016 na stronie zamieszczano około 30 postów miesięcznie, zasięg około 10-20 tys. (w zależności od typów udostępnianych treści).
 - Serwis YouTube - pracownicy ŁCR od roku 2011 prowadzą także kanał YouTube miasta Lubań. Łącznie zamieszczono na nim 221 filmów, mających łącznie 165 809 wyświetleń. Kanał subskrybuje 163 widzów. W roku 2016 wydano, a następnie udostępniono na stronie miasta, portalu luban24.pl, fanpage’u miasta i na antenie TV Łużyce 24 wideoinformatory, ponadto wydano 4 inne materiały filmowe. Zasięg jednego wideoinformatora to około 200 – 1 100 wyświetleń, jest to wynik porównywalny z dostępnymi w internecie filmami lokalnych telewizji. Tematy: bieżące wydarzenia kulturalne, sportowe, oświatowe i społeczne (dokumentowanie - rodzaj kroniki miasta), skrótowa dokumentacja działań samorządu.
 - Weekendowe podróże w czasie - w ramach edukacji historycznej produkowano i publikowano na lubańskim fanpage’u filmy z cyklu „Weekendowa podróż w czasie”, zestawiające stare fotografie jakiegoś miejsca w Lubaniu z obecnym wyglądem tego samego miejsca w podobnej perspektywie. Łącznie w roku 2016 wyprodukowano i wyemitowano 18 filmów, w sumie miały one ponad 35 tys. wyświetleń.
 - Obsługa serwisu „Zapytaj Burmistrza”, umożliwiającego uzyskanie on - line odpowiedzi od Burmistrza Lubania.
- Współpraca z mediami
 - przekazywanie materiałów, udzielanie informacji,
 - udostępnianie informacji prasowych,
 - opracowywanie tekstów na strony „Miasto” w dwutygodniku „Ziemia Lubańska”,
 - współpraca ze zróżnicowanymi mediami w celu dotarcia do różnych grup osób,
 - organizacja konferencji prasowych i obsługa medialna eventów.
- Promocja miasta wśród turystów i rozwijanie produktu turystycznego
 - Powołanie instytucji miejskich przewodników turystycznych - w roku 2016 zgodnie z założeniami Strategii Rozwoju Miasta Lubań na lata 2015 - 2025, powołano do życia instytucję miejskich przewodników. Idea przyświecająca projektowi

zakładała, by w jak najbardziej profesjonalny, a przy tym niezwykle ciekawy sposób opowiadać o mieście zarówno turystom, jak i samym mieszkańcom. Łużyckie Centrum Rozwoju zrealizowało we współpracy z Muzeum Regionalnym bezpłatny kurs zakończony egzaminem, wydaniem certyfikatów i promocją usługi. Program kursu obejmował wykłady poświęcone historii Lubania i poszczególnym zabytkom oraz wycieczki terenowe, a także krótkie moduły z praktycznych aspektów pracy przewodnika. Na koniec uczestników czekał egzamin teoretyczny i praktyczny, których zdanie było warunkiem otrzymania certyfikatów. Adresatami usług przewodników będą zarówno turyści jak i mieszkańcy Lubania i regionu. Po odbytych kursie kwalifikacje przewodnika turystycznego po Lubaniu, potwierdzone zdaniem egzaminem, uzyskało 16 osób. Do zadań jednostki należały: nabór uczestników kursu, opracowanie zakresu szkolenia, podpisanie umów z wykładowcami, przeprowadzenie kursu, przygotowanie i wydanie certyfikatów, promowanie usługi.

- Nowe materiały promocyjne i sposoby promocji w roku 2016 - wytworzono ponad 66 tys. sztuk różnych materiałów promocyjnych. Zadaniem pracowników ŁCR jest opracowanie koncepcji materiału, wyłonienie wykonawcy, współpraca z wykonawcami przy tworzeniu projektów (przekazanie materiałów foto i tekstu, a bardzo często również współtworzenie projektów):
 - nowe gadzety, długopisy i ołówki z zabawną główką, breloczki - misie dla dzieci,
 - we współpracy z wydawnictwem turystycznym „Plan” z Jeleniej Góry wydano uaktualnioną mapę miasta Lubań z opisami atrakcji,
 - prowadzono dystrybucję „Przewodnika mineralogicznego po powiecie lubańskim i lwóweckim” autorstwa Roberta Girulskiego, Piotra Rachwała i Łukasza Tekieli, wydanego w ramach dofinansowanego z Funduszu Inicjatyw Obywatelskich projektu „Historia zakłeta w kamieniu”, którego partnerem był ŁCR,
 - promowano film o Lubaniu, zrealizowany w ramach projektu „Polska z drona” dzięki głosom zaangażowanych lubańskich internautów,
 - zrealizowano film promocyjny miasta Lubań do prezentacji na eventach, w ramach tego przedsięwzięcia zakupiono także zdjęcia i materiał wideo przedstawiające miasto widziane z drona,
 - wydano ulotki związane z patronatem Świętej Marii Magdaleny,
 - wydano kalendarz związany z patronatem Świętej Marii Magdaleny,
 - opracowano, wydano i rozprowadzono przez Zamek Czocho 2 rodzaje ulotek „Lubisz Lubań” w 2 wersjach językowych,
 - nawiązanie współpracy z Referatem Promocji Miasta i Gminy Świeradów-Zdrój, przekazanie informacji o Lubaniu do rozpowszechniania wśród turystów,
 - szeroka promocja usługi przewodnickiej,
 - publikacja w prasie lokalnej i w internecie publikacji promocyjnych „5 powodów, dla których nie warto odwiedzać Lubania” i „ABC Lubania”,
 - opracowanie i wdrażanie nowego układu zakładki Turystyka na stronie internetowej miasta,
 - opracowanie, wdrożenie i promocja trasy spacerowej w Google Maps z opisami atrakcji,
 - współpraca z portalami i wydawnictwami o tematyce regionalnej (Nasze Izery, Przystanek Dolny Śląsk, portale lokalne Lwówka Śląskiego i Świeradowa-Zdroju) w zakresie publikacji oferty kulturalnej i turystycznej Lubania,
 - współpraca z LGD Partnerstwo Izerskie w zakresie publikacji oferty kulturalnej i turystycznej w aplikacji mobilnej „Izery,

- w odpowiedzi na sugestie turystów:
- udział w ogólnoeuropejskiej akcji kolekcjonerskiej - wprowadzenie do obrotu znaczków turystycznych Wieży Brackiej,
- współpraca z geokeszarami, pomoc w organizacji wydarzenia środowiskowego Leap Day.

o Event marketing

Pracownicy jednostki brali udział w zorganizowaniu 21 wydarzeń zgodnie z planem pracy oraz 13 zrealizowanych w odpowiedzi na potrzeby lokalnej społeczności, organizacji i animatorów życia kulturalnego i społecznego z miejskich instytucji. W ostatnich latach większość wydarzeń kulturalnych jest współorganizowana przez kilka jednostek miejskich, bardzo często w partnerstwie z organizacjami pozarządowymi i sponsorami. Jest to wielki sukces samorządu i duża korzyść dla społeczności, ponieważ miejskie instytucje kultury mają uzupełniające się zasoby kadrowe, sprzętowe, kontakty, etc. Wydarzenia organizowane i współorganizowane przez Łużyckie Centrum Rozwoju:

- Wydarzenia zorganizowane w roku 2016 zgodnie z planem pracy:
 - Dni Lubania 2016 - w kolejnej edycji święta miasta wzięło udział tysiące lubanian i przyjezdnych. Dni Lubania – LAWA 2016 trwały 3 dni w pierwszy weekend wakacji, od 25 do 27 czerwca. Zadaniem ŁCR było przeprowadzenie kampanii informacyjnej - wydruk i kolportaż plakatów A1 z programem oraz 4 tys. ulotek informacyjnych, przygotowanie plansz do emisji na banerze LED, opracowanie spotu, dokumentacja imprezy, foto i wideo relacje, współpraca z mediami.
 - Dzień Aktywnej Rodziny w ramach Dni Lubania - DAR – Dzień Aktywnej Rodziny 2016, festyn rekreacyjny dla rodzin współorganizowany z 15 organizacjami pozarządowymi z terenu Lubania i 2 z terenu powiatu lubańskiego. Główny cel imprezy to promocja postawy aktywnej i integracja społeczności lokalnej. Podczas DAR-u prezentowana była oferta 17 lubańskich organizacji pozarządowych (w aktywnej, zabawowej formie). Jest to propozycja twórczego sposobu spędzania czasu dla rodzin. Podczas 3 edycji wydarzenia wypracowano formułę stoisk z propozycją interakcji dla uczestników festynu. Wszystkie stoiska łączy gra „w zbieranie pieczętek” z nagrodami. W czasie imprezy realizowane są także akcje wspólne o charakterze happeningu i trwa program sceniczny, w którym udział biorą dzieci z przedszkoli i żłobków oraz lokalni artyści związani z lubańskimi NGO’sami. Muzyczny finał imprezy zorganizował Miejski Dom Kultury Lubań – występy grup tańca nowoczesnego z MDK Lubań i gwiazda wieczoru – Leszcze z Kacprem Kuszewskim.
 - Targi Kolekcjonerskie – 12 edycji - organizowane są w Lubaniu od kilku lat w każdą trzecią sobotę miesiąca.
 - 3 wystawy w Galerii Łużyckiej - PTSM, Gimnazjum nr 1, Gimnazjum nr 2.
 - VII Międzynarodowy Łużycki Konkurs Plastikowych i Kartonowych Modeli Redukcyjnych. Do konkursu zgłoszono 231 modeli, w zawodach uczestniczyli modelarze z Czech i Polski.
 - V Jarmark Wielkanocny.
 - V Jarmark Bożonarodzeniowy.
 - Płatne szkolenie z czasu pracy pracowników samorządowych, w którym wzięło udział 23. pracowników z powiatu lubańskiego, bolesławieckiego i zgorzeleckiego.
- W odpowiedzi na potrzeby lokalnej społeczności i miejskich instytucji:
 - 24. finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy,

- Lubańska Gala Sportu z wręczeniem nagród „Sportowcowi Roku Miasta Lubań 2015” i Gwiazdzie Sportu Miasta Lubań 2015”,
- pomoc geokeszerom w organizacji Leap Day 2016,
- koordynacja prezentacji Lubania w ramach 20. regionalnego wtorku w Europejskiej Stolicy Kultury,
- współorganizacja IV etapu Wyścigu Kolarskiego "Bałtyk-Karkonosze Tour" (Kozuchów - Lubań),
- Rajd Pojazdów Historycznych Łużyce 1945,
- wsparcie organizacji Festiwalu Folklorystycznego Folkart,
- wystawa poplenerowa Związku Artystów Plastyków,
- udział w akcji „Nigdy więcej wojny!” w 77. Rocznicę wybuchu II wojny światowej,
- współorganizacja Biegu Ulicznego – Lubańskie Biegowisko,
- współorganizacja lubańskiego „Wietrzenia szaf” w Galerii Łużyckiej,
- współorganizacja spotkania „Odkryj Lubań z przewodnikiem”,
- organizacja Plebiscytu Gwiazda Sportu Miasta Lubań 2016 i Konkursu Sportowiec Roku Miasta Lubań 2016.

o Współpraca międzynarodowa

Zadania z tego zakresu były realizowane w roku 2016 głównie przez pracownika Urzędu Miasta, niektóre zadania zrealizowali pracownicy ŁCR. Decyzją Rady Miasta Lubań zadania związane z promocją zagraniczną w marcu 2017 roku zostały przeniesione do ŁCR.

Już w 2016 pracownicy ŁCR realizowali jednak część zadań związanych ze współpracą polsko - czeską, polsko niemiecką i polsko-litewską.

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji ma swoją siedzibę w Lubaniu przy ul. Różanej nr 2. Terenem swojego działania obejmuje miasto Lubań. Do realizacji zadań statutowych MOSiR zatrudnia 18 osób.

Podstawowym zadaniem Ośrodka jest popularyzowanie kultury fizycznej i sportu oraz rekreacji ruchowej wśród mieszkańców miasta a także zarządzanie terenami i obiektami sportowymi oraz rekreacyjnymi, do których należą:

- Hala sportowa o wymiarach 45 x 25 m z pełnowymiarowym boiskiem do gry w piłkę ręczną, koszykową, siatkową, tenis ziemny. Wyposażona w trybuny na 350 osób - w godzinach przedpołudniowych wykorzystywana do celów dydaktycznych przez uczniów Gimnazjum nr 3. W pozostałych godzinach i w dniach wolnych od nauki hala sportowa jest do dyspozycji mieszkańców miasta za odpłatnością. Na hali odbywają się turnieje w piłkę nożną, w piłkę siatkową, piłkę ręczną i inne dyscypliny sportowe. Z hali korzystają osoby indywidualne oraz kluby sportowe. W okresie ferii zimowych i wakacji hala udostępniana jest nieodpłatnie młodzieży szkolnej w celu spędzania wolnego czasu. Na hali organizowane są zajęcia sportowo - rekreacyjne. Jako jedyna pełnowymiarowa hala w powiecie lubańskim daje możliwości przeprowadzania różnorodnych imprez sportowych na szczeblu miejskim, powiatowym oraz regionalnym. Przy MOSiR w Lubaniu funkcjonują kluby sportowe tj. KS „Łużyce” oraz Uczniowski Klub Sportowy „ORKA”, a także lubańskie towarzystwo tenisowe „RETUN”.

- Kryta pływalnia „LAGUNA” - czynna jest od poniedziałku do piątku w godzinach rannych dla dzieci i młodzieży lubańskich szkół podstawowych, gimnazjalnych. W ramach obowiązkowych zajęć dydaktycznych prowadzona jest nauka pływania, natomiast

w określonych godzinach popołudniowych prowadzone są zajęcia Uczniowskiego Klubu Sportowego "Orka" dla dzieci i młodzieży. Od poniedziałku do niedzieli z krytej pływalni "Laguna" korzystają mieszkańcy miasta i z innych ościennych gmin. Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Lubaniu świadczy usługi w zakresie zajęć z aqua aerobiku dla mieszkańców miasta. Na krytej pływalni znajduje się również sauna fińska i infrared, które są dostępne dla użytkowników obiektu.

- Boisko sportowe przy ul. Działkowej (tzw. Kartingi), na których prowadzone są treningi i rozgrywki piłki nożnej. Na obiekcie odbywają się także festyny i imprezy masowe dla mieszkańców miasta Lubania.

- Korty tenisowe w parku na „Kamiennej Górze”. Obiekt utrzymywany ze składek Towarzystwa Tenisowego i wykorzystywany przez jego członków. Członkowie klubu partycypują w kosztach utrzymania obiektu przez MOSiR.

- Stadion sportowy przy ul. Ludowej wraz z obiektami towarzyszącymi, garażami, szatniami, boiskiem bocznym posiada trybuny wyposażone w siedzenia na 800 miejsc. W okresie od marca do listopada z obiektu korzystała głównie młodzież lubańskich szkół. Kluby sportowe UKS „Łużyce” prowadzą zajęcia szkoleniowo-treningowe w piłkę nożną dla grup młodzieżowych i seniorów.

Zrealizowane badanie

Celem zrealizowanego badania była odpowiedź na następujące pytania:

Jakie są potrzeby mieszkańców miasta w zakresie kultury, sportu i możliwości zaangażowania społecznego? Czy miejska oferta w tym zakresie odpowiada potrzebom lubanian? Które wydarzenia, sposoby spędzania wolnego czasu, zaangażowania się są najchętniej wybierane? Jakie są bariery do udziału w życiu kulturalnym i społecznym?

Badanie dotyczące sportowej i społecznej aktywności przeprowadzone wśród mieszkańców miasta Lubania, korzystających z niektórych elementów oferty kulturalnej, jak bezpłatne koncerty gwiazd, festyny.

Na poziomie konceptualizacji ustalono następujące cele badania:

- o *analiza dostosowania oferty kulturalnej i sportowej do potrzeb mieszkańców miasta;*
- o *przyczyny nieobecności w życiu społecznym „klasy średniej”;*
- o *analiza przyczyn niskiego zaangażowania młodzieży, osób pracujących, dorosłych w życie społeczne i kulturalne;*
- o *przyczyny niekorzystania przez mieszkańców z oferty kulturalnej i sportowej;*
- o *postawa dystansu, obojętności lub kontry do działań samorządu.*

Badania miały charakter ilościowy i zostały przeprowadzone w oparciu o technikę wywiadu osobistego (PAPI). W ankiecie wykorzystano zatwierdzony przez Urząd Miasta Lubania standaryzowany kwestionariusz wywiadu. Ankiety zrealizowała grupa doświadczonych ankietów, którzy dodatkowo zostali przeszkoleni z zakresu tematyki badania i specyfiki społeczności, podstawowym narzędziem pomiaru był zatem kwestionariusz wywiadu złożony w przeważającej części z pytań zamkniętych, w których badany wskazywał odpowiedź z wcześniej opracowanego zestawu (tzw. kafeterii odpowiedzi).

Jak wcześniej wskazano, badania przeprowadzono wśród mieszkańców Miasta Lubania korzystających z niektórych elementów oferty miasta, jak bezpłatne koncerty gwiazd, festyny. Dobór próby nastąpił metodą random walking. Jest to metoda doboru respondentów, która opiera się na marszrucie ankietera. Losowany jest punkt startu (ulica

i numer domu), a następnie ankieter, idąc ulicą, realizuje wywiady zgodnie z algorytmem doboru uczestników badania. Wielkość próby wyniosła w sumie 100 mieszkańców Lubania.

Kluczowe wnioski i wyniki:

- **Charakterystyka społeczno-demograficzna badanych mieszkańców Lubania**
 - W próbie badawczej odnotowano niemal tyle samo mężczyzn co kobiet. Były to osoby w różnym wieku, najczęściej liczące od 51 do 65 lat oraz starsze.
 - Próba była zróżnicowana ze względu na poziom wykształcenia. Stosunkowo liczne były osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub niższym. Kobiety okazały się znacznie lepiej wyedukowane niż mężczyźni.
 - Kapitał kulturowy: w co trzecim przypadku wykształcenie zawodowe (średnie lub zasadnicze) jest typowe zarówno dla matek, jak i ojców respondentów; co czwarty respondent dysponował niskim kapitałem kulturowym (wykształcenie co najwyżej podstawowe rodziców).
 - Połowę respondentów stanowiły osoby zamężne lub żonate. Kobiety były znacznie częściej w stanie małżeńskim lub wdowieństwa niż mężczyźni.
 - Większość ankietowanych mieszka w niewielkich gospodarstwach domowych liczących do trzech osób; co jedenasty badany żyje samotnie.
- **Sytuacja materialna i zawodowa**
 - Istotnym czynnikiem warunkującym uczestnictwo w życiu kulturalno-społecznym jest sytuacja materialna. Około dwie piąte badanych określa swoją sytuację materialną jako przeciętną, a po jednej czwartej za względnie dobrą lub niekorzystną.
 - Najwyżej oceniły swoją kondycję materialną osoby z rodzin co najmniej czteroosobowych, z wykształceniem policealnym lub wyższym, w wieku do 35 lat. Najniżej: osoby samotne, które ukończyły szkoły podstawowe lub gimnazjalne, w wieku powyżej 65 lat.
 - Sytuacja zawodowa badanych była zróżnicowana. Najczęściej są to osoby pracujące, co czwarty respondent jest emerytem lub rencistą, co szósty jest osobą bezrobotną.
 - Według grup wielkich KZiS, dominują robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy, pracownicy usług osobistych i sprzedawcy oraz technicy i inny średni personel. W grupach elementarnych najliczniejsi byli nauczyciele, sprzedawcy i pielęgniarki.
- **Przynależność klasowa**
 - Zgodnie z poczynionymi analizami, ważnym czynnikiem warunkującym poziom uczestnictwa w kulturze i w innych formach aktywności pozazawodowej jest przynależność do klasy społecznej.
 - W badaniu przyjęto, że kluczowe zmienne wyznaczające miejsce w strukturze klasowej to poziom wykształcenia, sytuacja zawodowa, wykonywany zawód oraz subiektywna ocena sytuacji materialnej.
 - Wśród badanych odnotowano: klasę średnią właściwą, klasę średnią niższą i najliczniejszą klasę niższą. Łącznie klasa średnia objęła jedną trzecią respondentów, zaś dwie trzecie – klasa niższa.
- **Znaczenie i rola kultury**

- *Znaczenie kultury: ta sfera kojarzy się badanym głównie z edukacją i wychowaniem rodzinnym; definiowana jest jako styl życia, obowiązujące obyczaje; wymieniono skojarzenia z instytucjami kultury (muzea, zabytki) oraz z takimi dziedzinami jak: tradycja, języki, obyczaje i wspólnoty społeczne i kulturowe.*
- *Rola kultury: ponad połowa respondentów uznała, że kultura jest dla nich ważna. Dla mniejszości ta dziedzina życia okazuje się nieznacząca. Na poziomie deklaracyjnym kultura zatem stanowi istotną sferę życia dla ankietowanych mieszkańców Lubania.*
- *Przypisywana rola kultury wiąże się z przynależnością do klasy społecznej, poziomem wykształcenia, wiekiem i płcią badanych.*
- *Typowa osoba, dla której kultura jest ważna: to kobieta; należy do klasy niższej średniej lub średniej właściwej; posiada dyplom szkoły wyższej oraz pomaturalnej, średniej lub zasadniczej zawodowej; jest w wieku od 36 do 45 lat.*
- *Typowa osoba, która nie przywiązuje wagi do kultury: to mężczyzna; należy do klasy niższej, z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym; jest w wieku od 51 do 65 lat.*
- *Osoby należące do klasy średniej niższej nadają szczególne znaczenie kulturze. Zapewne jest to jeden z kluczowych czynników odróżniających ją od klasy niższej. W tych klasach dochody mogą być na zbliżonym poziomie, a różnice klasowe dotyczą na przykład form spędzania czasu wolnego, rozrywek, zainteresowań, hobby.*
- *Osoby z wykształceniem średnim i zasadniczym zawodowym przypisujące duże znaczenie kulturze zapewne aspirują do klasy średniej właściwej lub średniej niższej, w zależności od aktualnego położenia społecznego (średnia niższa i klasa niższa).*
- *Badani z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym (klasa niższa), ale i zasadniczym zawodowym wykazali największy dystans do kultury na poziomie deklaracyjnym. Dla tej części badanych kultura, wiązana głównie z tzw. kulturą wysoką, zapewne jest odrzucana jako „kultura obca”, typowa dla wyżej sytuowanych klas społecznych.*
- **Uczestnictwo w kulturze**
 - *Badani mieszkańcy Lubania w większości uczestniczą tylko w kilku formach aktywności, nie związanych z kulturą instytucjonalną, „wysoką”. Większość badanych w ostatnim roku udała się na spacer do parku lasu lub wybrała się do kawiarni, restauracji. Około co druga osoba wzięła udział w festynie, udała się do kina, wyjechała na weekend poza miejsce zamieszkania lub wybrała się do centrum handlowego.*
 - *Tylko wyjścia do centrów handlowych zdarzały się częściej niż kilka razy do roku. Dla innych praktyk ta częstotliwość była znacznie niższa.*
 - *Nieliczni ankietowani udali się w ostatnim roku na wystawę plastyczną, do galerii sztuki lub wzięli udział w spotkaniu z twórcą. Mniejszość była w teatrze, na koncercie czy na imprezie towarzyskiej.*
 - *Klasa średnia właściwa uczestniczy przeciętnie częściej niż inne klasy w większości wymienionych formach aktywności, za wyjątkiem: wyjść do opery, filharmonii, do muzeum, na wykłady, konferencje czy też na wystawy plastyczne. W tej klasie widoczne jest najmniej zdystansowane podejście do kultury. Badani z tej klasy łączyli różne elementy aktywności w kulturze wyższej i niższej, co może wskazywać na to,*

- że uczestnictwo w kulturze traktują jako rozrywkę, zwykłą formę spędzania czasu wolnego, a nie sytuację „odświętną”.
- Wyjścia do opery, filharmonii i na wykłady konferencje zdarzały się niemal wyłącznie w klasie średniej niższej. Widać zatem, że dla tej części badanych kultura jest sposobem odróżniania się od klasy niższej, ale jest traktowana w sposób zdystansowany, „odświętny”, nie jako element codzienności.
 - W klasie niższej osoby aktywne przeważają nad biernymi jedynie w przypadku spacerów po parku, lesie. Przy każdej z pozostałych z form aktywności osoby nieuczestniczące stanowią większość.
 - Klasę średnią w ogóle od niższej odróżnia nie tylko poziom uczestnictwa w kulturze wysokiej, ale głównie w zakresie spędzania czasu wolnego w centrach handlowych, na zajęciach sportowych i fitness, na wyjazdach poza miastem. Wynika to ze statusu ekonomicznego i ograniczonych możliwości finansowych klasy niższej.
 - Miejsce w strukturze społecznej wyraźnie warunkuje zatem uczestnictwo w kulturze nie tylko z powodów ekonomicznych (dostęp do płatnej oferty), ale przede wszystkim mentalnych, gdyż wynika z pojmowania i poczucia inkluzji (klasa średnia)/ ekskluzji (klasa niższa) w sferę kultury. Warto pamiętać o tych istotnych czynnikach, które pokazują, dlaczego osoby o niższym statusie mniej chętnie uczestniczą nawet w nieodpłatnych formach aktywności kulturalnej.
 - Znaczenie ma poziom wykształcenia jako istotny wyznacznik położenia klasowego. Osoby z wykształceniem wyższym chętniej korzystały z oferty bibliotek, domów kultury, teatru czy kina, ale też chodzą do kawiarni i restauracji, wyjeżdżają na weekendy, wychodzą do klubów muzycznych i biorą udział w festynach. Natomiast osoby z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym znacznie rzadziej (niż osoby lepiej wyedukowane) partycypowały we wszystkich z analizowanych form praktyk.
 - Niezależnie od klasy i poziomu wykształcenia, dominująca część respondentów ogląda telewizję lub słucha w wolnym czasie radia, najczęściej codziennie. Większość badanych zadeklarowała, że dość regularnie czyta książki i prasę. Dwie trzecie badanych korzysta z Internetu w celach rozrywkowych i to z mniejszą regularnością niż dla czytania książek lub gazet. Na poziomie deklaratywnym te formy aktywności są zatem dość popularne.
 - W podziale na klasy: regularne czytanie książek i prasy odróżnia respondentów z klasy średniej właściwej od pozostałych dwóch klas. Z kolei częste korzystanie z Internetu w celach rozrywkowych odróżnia klasę średnią w ogóle od klasy niższej.
 - Ze względu na poziom wykształcenia badanych największa polaryzacja dotyczyła czytania książek dla przyjemności. Ta aktywność była typowa dla osób z wykształceniem co najmniej pomaturalnym, większości z wykształceniem średnim i zawodowym i tylko nielicznych osób, które ukończyły co najwyżej szkoły gimnazjalne.
 - Warto zaznaczyć, że ponad połowa ankietowanych nie posiada własnych zainteresowań. Wśród pozostałych najczęściej wymieniano majsterkowanie, kolekcjonerstwo, taniec i fotografię amatorską lub inne hobby. Takie formy aktywności mogą się spotkać z zainteresowaniem mieszkańców, co jest ważną informacją dla osób, instytucji opracowujących różne oferty kulturalne. Warto również aktywizować, zachęcać do uczestnictwa w kulturze osoby aktualnie bierne, nie posiadające własnych zainteresowań.

- **Korzystanie z oferty miasta Luban**
 - *Po około dwie piąte respondentów pozytywnie zaopiniowało ofertę kulturalną lub uznało ją za średnio atrakcyjną. Mniejszość wyraziła negatywne opinie.*
 - *Odnotowano dość niski poziom i zakres wiedzy o miejskiej ofercie. Dwóch na pięciu badanych w ogóle nie zna ofert miejskich instytucji. Ponad połowa zadeklarowała znajomość repertuaru Kina „Wawel”, dwie piąte z nich wykazało się wiedzą na temat programu Miejskiego Domu Kultury.*
 - *Jeszcze niższy jest poziom uczestnictwa. Większość ankietowanych osób nie uczęszcza do miejskich placówek kulturalnych. Wśród tych, co korzystają z miejskiej oferty najwięcej było bywalców Kina Wawel. Do pozostałych instytucji uczęszcza niktą część ankietowanych.*
 - *Powody nieuczestniczenia: głównie nie odczuwano takiej potrzeby lub przeznaczano ten czas na inną aktywność. Znacznie częściej barierą uczestnictwa był deficyt czasu wolnego niż brak odpowiednich funduszy. Należy zatem wziąć pod uwagę nie tylko poprawę jakości i skuteczności informacji o miejskiej ofercie, ale uwydatnianie jej atrakcyjności dla poszczególnych grup mieszkańców Lubania.*
 - *Zapotrzebowanie na ofertę: najczęściej wymieniano atrakcyjne koncerty, festyny, spotkania ze znanymi ludźmi, imprezy charytatywne. Jest to przede wszystkim rozrywka oraz imprezy łączące funkcje społeczne i kulturowe, wydarzenia integracyjne (festyny, akcje charytatywne). Warto jednak pamiętać o niskich liczebnościach poszczególnych wskazań. Zebrane dane pokazują tylko pewien kierunek zainteresowań mieszkańców.*
 - *Korzystanie lub niekorzystanie z oferty kulturalno-społecznej miasta wiąże się z takimi cechami badanych jak: płeć, wiek, poziom wykształcenia i przynależność do klasy społecznej. Czynniki te należy wziąć pod uwagę przy opracowywaniu oferty miejskiej skierowanej do obu grup mieszkańców – już korzystających (rozszerzenie oferty) oraz niekorzystających (działania promocyjne, opracowanie nowych elementów oferty).*
 - *Typowa osoba korzystająca z oferty miejskiej: to mężczyzna; w wieku od 46 do 50 lat lub od 36 do 45 lat; posiadająca wykształcenie średnie ogólnokształcące, wyższe i pomaturalne; z klasy średniej niższej.*
 - *Typowa osoba niekorzystająca z oferty miejskiej: to kobieta; po 50 roku życia; z wykształceniem co najwyżej zasadniczym zawodowym; z klasy średniej właściwej i niższej.*
 - *Należy zaakcentować, że w ofercie miejskiej w podobnie niskim stopniu partycypuje klasa średnia właściwa i klasa niższa, a są to formy najbardziej atrakcyjne dla klasy średniej niższej. Klasa właściwa zapewne wybiera inną ofertę, w tym związaną z dużymi nakładami finansowymi, z wyjazdami poza miejsce zamieszkania. W klasie niższej zapewne dochodzi do wykluczenia ze sfery aktywności kulturalnej – bierność w omawianym zakresie nie wynika z innych form uczestnictwa w kulturze a ze zjawiska ekskluzji.*
- **Aktywność sportowa**
 - *Co czwarta badana osoba otwarcie przyznała, że nie preferuje tej dziedziny spędzania czasu wolnego. Około co trzeci badany potwierdził, że lubi sport. Prawie połowa badanych nie potrafiła jednoznacznie określić swoich preferencji odnośnie aktywności fizycznej.*

- *Ponad połowa badanych przyznała, że w ogóle nie uprawia sportu. Dwie piąte osób zadeklarowało aktywność w tym zakresie.*
- *Aktywność/bierność sportowa wiąże się z takimi zmiennymi jak: płeć, wiek, poziom wykształcenia i przynależność klasowa. Są to istotne czynniki warunkujące tę formę uczestnictwa ankietowanych.*
- *Typowa osoba aktywna fizycznie: to kobieta; w wieku od 36 do 45 lat lub młodsza; z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, pomaturalnym, ewentualnie wyższym; z klasy średniej (właściwej i niższej).*
- *Typowa osoba bierna fizycznie: to mężczyzna; w wieku powyżej 65 lat; z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym, ale także po szkołach średnich i zasadniczych zawodowych; z klasy niższej.*
- *Najczęstsze przyczyny bierności podane przez badanych: brak zainteresowania, brak chęci do aktywnego odpoczynku, preferowanie biernego spędzania wolnego czasu, zbyt zaawansowany wiek, zły stan zdrowia i przeciwwskazania lekarza, brak odpowiedniej ilości wolnego czasu i zmęczenie.*
- *Z drugiej strony, najważniejszą motywacją do uprawiania sportów była osobista przyjemność i satysfakcja. Znacznie rzadziej wskazywano na aspekty zdrowotne lub chęć poprawy samopoczucia, zachowania dobrej formy, sylwetki.*
- *W programach mających na celu aktywizację mieszkańców w zakresie kultury fizycznej należy uwzględnić zarówno bariery strukturalne (jak poziom wykształcenia, klasa społeczna), jak i świadomościowe (brak chęci, motywacji). Wiele można także zrobić w zakresie poprawy stanu wiedzy na temat na przykład zdrowych i bezpiecznych form aktywności fizycznej dla osób starszych, mniej sprawnych fizycznie czy też o atrakcyjnej (np. nieodpłatnej) ofercie dla osób najmłodszych, które najchętniej podejmują się tej aktywności.*
- *Ankietowani aktywnie fizycznie mieszkańcy Lubania najchętniej uprawiają jazdę na rowerze oraz pływają na basenie. Mniej popularny okazał się nornic walking, spacer, rolki czy bieganie. W tej grupie dominuje uprawianie ćwiczeń samodzielnie, bez pomocy instruktora. Aktywni fizycznie preferują uprawianie sportu poza infrastrukturą sportową, czyli w parkach, w lasach, do mniejszości należą osoby, które ćwiczą w obiektach sportowych. Niewykluczone, że to zjawisko wynika z niskiego poziomu dostępności publicznych obiektów sportowych, na przykład – szkolnych boisk, bieżni dla mieszkańców.*
- *Około co trzeci badany uznał ofertę sportową za zadowalającą w różnym stopniu, a blisko połowa osób wystawiła średnie oceny. Mniejszość respondentów wyraziło umiarkowanie negatywne opinie na temat tej oferty. Najbardziej krytyczne okazały się osoby nieuprawiające sportów. Trudno stwierdzić czy niższe oceny to przyczyna, czy skutek nieuprawiania sportu – czy też deficyt odpowiedniej oferty zniechęca do aktywności fizycznej lub też bierność i niski poziom zainteresowania mieszkańców powoduje, że nie są oni w pełni zaznajomieni z ofertą sportową.*
- *Niezależnie od przyjętej interpretacji warto wzmacniać zainteresowania mieszkańców (np. budowanie ścieżek rowerowych, do biegania, zwiększanie ilości pływalni), jak i zachęcać do tych form, które nie wiążą się z wielkimi nakładami, jak popularne przecież spacer. Respondenci najczęściej akcentowali konieczność zwiększenia liczby boisk, budowy nowych obiektów sportowych, remontu basenu, budowę ścieżek rowerowych.*

o Aktywność społeczna

- *Problemy Lubania: najczęściej akcentowano problem bezrobocia i deficytu miejsc pracy, niezadowolającą komunikację miejską, brak odpowiednich funduszy na inwestycje, niedostateczną dbałość o czystość i zielen w mieście, emigrację młodych mieszkańców oraz niewielką ilość turystów.*
- *Poczucie podmiotowości: warto zaakcentować niski poziom poczucia wpływu mieszkańców miasta. Tylko mniejszość ankietowanych uważała, że razem z innymi mieszkańcami może zmieniać swoje otoczenie. Co szósty badany nie widział takiej możliwości, a przeważająca część nie potrafiła udzielić jednoznacznej odpowiedzi.*
- *Mniejszość badanych angażowała się w wolontaryjną pomoc różnym osobom i grupom, najczęściej – członkom rodziny nie zamieszkującym z nimi, przyjaciołom, znajomym. Im dalszy krąg społeczny, tym rzadziej udzielane było wsparcie. Najczęściej była to aktywność podejmowana z własnej inicjatywy.*
- *Indeks aktywności społecznej: wśród badanych przeważały osoby o niskiej aktywności. Co czwarta wykazała średnie zaangażowanie, co piąta wyróżniała się umiarkowanie wysokim poziomem aktywizmu.*
- *Niska aktywność: zazwyczaj ograniczała się do udziału w wyborach samorządowych. Średnia oraz wysoka aktywność dotyczyła głównie zainteresowania sprawami lokalnymi i uczestnictwa w wyborach władz samorządowych. Umiarkowanie wysoka aktywność oznaczała ponadto monitoring prac samorządu miasta, uczestnictwo w konsultacjach społecznych, członkostwo w organizacjach pozarządowych lub przynależność do partii politycznych.*
- *Poziom aktywności społecznej jest zróżnicowany ze względu na płeć, wiek, poziom wykształcenia, klasę społeczną i sytuację zawodową.*
- *Typowa osoba aktywna społecznie: to kobieta; w wieku od 46 do 65 lat; z wykształceniem pomaturalnym lub wyższym; z klasy średniej właściwej i średniej niższej; jest uczniem lub studentem.*
- *Typowa osoba nieaktywna społecznie: to mężczyzna; od 36 do 45 lat oraz powyżej 65 lat; z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym lub zasadniczym zawodowym; z klasy niższej; jest bezrobotna.*
- *Gotowość do aktywności społecznej: tylko nieliczni badani są gotowi do podjęcia działań na rzecz swojej społeczności. Dominująca część nie zamierza się angażować w taką aktywność.*
- *Najważniejsze bariery gotowości do aktywizmu to: deficyt wiedzy, umiejętności pozwalających na skuteczność, uznanie tej działalności za domenę władz lokalnych (20,7%), a więc profesjonalistów, osób pełniących odpowiednie funkcje publiczne. Wskazywano na brak czasu na aktywność lub brak wiary w efektywność takich działań. Poziom poczucia podmiotowości, wpływu na sprawy najbliższego otoczenia może zatem w znaczący sposób blokować aktualne i przyszłe działania mieszkańców na rzecz miasta, społeczności lokalnej.*
- *Co czwarty respondent ocenił pozytywnie działania obecnych władz Miasta, najczęściej wystawiano oceny średnie. Co trzeci badany wystawił negatywną notę, ale przeważała umiarkowana krytyka.*
- *Na poziom oceny samorządu miała wpływ aktywność opiniujących mieszkańców.*

Komentarz [b1]: czy to jest dobre słowo?
TAK

- *Na wzrost odsetka opinii pozytywnych i jednoczesny spadek liczby ocen negatywnych na temat władz miasta Lubania miało wpływ ogólne zainteresowanie sprawami społeczności lokalnej oraz uczestnictwo mieszkańców w takich wymiarach życia publicznego jak: udział w wyborach samorządowych, bieżące monitorowanie działań władz, a także udział w sesjach rady miasta i w konsultacjach społecznych organizowanych przez lokalny samorząd.*
- *Partycypowanie mieszkańców we wszystkich wymiarach życia społeczno-publicznego zwiększa ich poczucie podmiotowości, wpływu na najbliższe otoczenie społeczne oraz przyczynia się do wzrostu zaufania społecznego do władz lokalnych. Dlatego w interesie zarówno samorządu, jak i społeczności lokalnej jest zachęcanie mieszkańców do aktywności, do większego zainteresowania zarówno problemami miasta, jak działaniami samorządowców. Na przykład może to być uczestnictwo w spotkaniach z samorządowcami, w konsultacjach społecznych, które włączają mieszkańców w procesy decyzyjne dotyczące miasta. Warto również dbać o sferę informacji i skutecznie docierać do mieszkańców z wiadomościami na temat bieżących spraw miasta.*

Ubogie osoby pracujące – nowe wyzwanie pomocy

Obserwacja danych dotyczących zatrudnienia i gospodarki miasta pozwala przewidywać, że coraz większe znaczenie będzie miała dla działań pomocowych grupa ubogich osób pracujących, do tej pory schodząca na nieco dalszy plan w stosunku do bardzo licznej grupy osób pozostających bez pracy.

Gospodarka gminy

Miasto Lubań znajduje się w granicach Województwa Dolnośląskiego i jest miastem powiatowym. Zajmuje 16,12 km² w tym użytki rolne stanowią 48% a użytki leśne 3% powierzchni gminy i liczy 21.580 mieszkańców (na koniec roku 2015 wg GUS). Miasto zapewnia dogodnie połączenie drogowe we wszystkich kierunkach oraz kolejowe w kierunkach: wschodnim, zachodnim i północnym. W hierarchii osadniczej i administracyjnej powiatu lubańskiego Lubań zajmuje kapitalne miejsce, co znajduje swoje odzwierciedlenie w lokalnym systemie gospodarczym i społecznym. Na jego terenie koncentruje się najwięcej podmiotów gospodarczych oraz funkcjonuje podstrefa Kamiennogórskiej Strefy Ekonomicznej Średniej Przedsiębiorczości o powierzchni 15,24 ha. Dzięki rozbudowanemu systemowi szkolnictwa na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym, dużej liczbie uczniów oraz ponadprzeciętnym wynikom egzaminów, należy wysoko oszacować miejskie zasoby kapitału ludzkiego. Potencjał gospodarczy miasta determinuje kapitał społeczny, którego podstawowym elementem jest aktywność społeczna i obywatelska. Na obniżenie potencjału gospodarczego miasta wpływa poważnie niewielka powierzchnia terenów nadających się pod duże inwestycje oraz niska dostępność komunikacyjna i atrakcyjność¹.

Przedsiębiorczość

W mieście funkcjonuje łącznie 641 firm i przedsiębiorstw - 259 jednoosobowych, 255 zatrudniających od 2 do 9 osób, 69 zatrudniających 10-20 osób, 38 zatrudniających 20-50 osób, 16 zatrudniających 50-100 pracowników oraz 4, które zatrudniają od 100 do 500 osób. Do największych przedsiębiorstw w mieście zaliczają się przede wszystkim: Imka Sp. z o.o., Imakom Sp. z o.o., Automatec Sp. z o.o., Agromet ZEHS i HS – Lubań. Do największych pracodawców sfery budżetowej należą: Ośrodek Szkoleń Specjalistycznych Straży Granicznej, Łużyckie Centrum Medyczne, Urząd Miasta Lubań, Urząd Gminy Lubań, Starostwo Powiatowe w Lubaniu, Powiatowy Urząd Pracy, Policja, Straż Pożarna, placówki edukacyjne oraz spółki miejskie, których 100 % udziałowcem jest Miasto Lubań, czyli: Zakład Gospodarki i Usług Komunalnych, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej oraz Lubańskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji.

W mieście dominują firmy i przedsiębiorstwa zatrudniające od 1 do 9 osób oraz od 10 do 50. Kondycja wymienionych podmiotów gospodarczych, pomimo trudności związanych z kryzysem gospodarczym, jest silna. Świadczą o tym, m.in. wysokie nakłady na inwestycje w ciągu 3 ostatnich lat (ZGiUK rozbudowuje Regionalną Instalację Przetwarzania Odpadów Komunalnych; Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej zainwestowało w przebudowę sieci ciepłej i nowe przyłącza; Lubańskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji wykonało i planuje w kolejnych 2 latach skanalizowanie kolejnych obszarów Miasta, w których mieszkańcy nie mają jeszcze dostępu do wody i możliwości odprowadzenia ścieków do kanalizacji miejskiej). „Imka” Sp. z o.o. (obecnie Dr Schumacher) pomimo ogromnych strat spowodowanych pożarem zakładu i hal zbudowała nowe obiekty i planuje zwiększenie

¹ Źródło: Strategia Rozwoju Miasta Lubań na lata 2015 - 2025.

produkcji oraz zatrudnienia. Na większą skalę zainwestował w Lubaniu również „Automatec” Sp. z o.o., uruchamiając tereny inwestycyjne w zachodniej części Miasta.

Tabela nr 15 Liczba złożonych i prawidłowo przetworzonych wniosków CEIDG w roku 2016

Rodzaj wniosku	Liczba wniosków
zawieszenie	192
założenie	194
zmiana ze wznowieniem	14
zmiana	516
zmiana z zakończeniem	1
zmiana z zawieszeniem	13
zakończenie	119
wznowienie	99

Źródło: UM Lubań

Tabela nr 16 - Przedsiębiorcy działający w Lubaniu pod względem płci – 2016r.

Płeć przedsiębiorcy	Liczba przedsiębiorców
Kobiety	917
Mężczyźni	1 449

Źródło: UM Lubań

Bezrobocie w mieście

Zgodnie z danymi Powiatowego Urzędu Pracy w Lubaniu w roku 2016 w stosunku do roku 2015 w powiecie lubańskim nastąpił spadek stopy bezrobocia o 21 procent. Obecnie wskaźnik ten wynosi 11,1%. Tendencja do spadku stopy bezrobocia utrzymuje się we wszystkich powiatach województwa dolnośląskiego i byłego województwa jeleniogórskiego. Powiat lubański wykazuje jeden z najbardziej dynamicznych spadków.

W roku 2016 PUP wydał na zasiłki dla osób bezrobotnych blisko 4 mln zł, a na programy przeciwdziałania bezrobociu prawie 8,2 mln zł, jest to kwota najwyższa od 2011 roku.

Miernikiem poziomu bezrobocia w gminie może być wskaźnik określający liczbę bezrobotnych w stosunku do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym (kobiety 18 - 60 mężczyzn 18 - 65 lat).

Jeśli chodzi o Lubań, wskaźnik poziomu bezrobocia w Lubaniu maleje z roku na rok, podobnie jak w całym powiecie. Jest także od lat najniższy w całym powiecie lubańskim, pod koniec roku 2016 wynosił on 4,2%. Z końcem roku 2016 jako bezrobotne zarejestrowane było w Powiatowym Urzędzie Pracy w Lubaniu 555 osób mieszkających w Lubaniu.

Na 457 absolwentów szkół ponadgimnazjalnych powiatu lubańskiego z roku 2016, w urzędzie zarejestrowało się 95 osób, udzielono im 120 różnych form pomocy, 31 grudnia 2016 roku zarejestrowane spośród nich było 41 osób.

Zrealizowane badanie

Celem realizacji badania było uzyskanie odpowiedzi na następujące pytania:

Jaka jest sytuacja bytowa ludzi pracujących o niskich dochodach? Czy korzystają oni z dostępnych form pomocy i aktywnej nieodpłatnej oferty? Jakie są bariery do korzystania z pomocy i nieodpłatnych ofert? Jakie są potrzeby w tej grupie w zakresie wsparcia?

Ponadto przeprowadzono również badania ilościowe wśród pracujących mieszkańców o niskich dochodach.

Dzięki diagnozie zrealizowano poniższe cele badawcze:

- diagnozę skali i specyfiki zjawiska ubóstwa wśród osób pracujących;
- identyfikację czynników odpowiadających za zagrożenie ubóstwem wśród osób pracujących;
- analizę skutków społeczno-ekonomicznych zjawiska working poor (biednych pracujących);
- analizę warunków życia gospodarstw domowych ubogich pracujących;
- określenie instytucji pomocy, z których korzystają pracujący biedni oraz identyfikację barier w korzystaniu z pomocy;
- określenie dostępu do bezpłatnej oferty edukacyjnej, kulturalnej i społecznej, z której korzystają pracujący o niskich dochodach oraz barier w jej wykorzystywaniu.

Zrealizowane badania miały charakter ilościowy i polegały na zastosowaniu techniki wywiadu osobistego (PAPI), w oparciu o standaryzowany kwestionariusz wywiadu. Wywiady zostały przeprowadzone przez doświadczonych ankieterów, których przeszkolono z zakresu tematyki badania. Badania przeprowadzono wśród pracujących mieszkańców Miasta Lubań, których dochód netto na osobę w gospodarstwie domowym sytuuje się poniżej 60% dochodów całej populacji (definicja za EUROSTAT). W zrealizowanej ankiecie był to dochód określony na poziomie poniżej 800 zł netto na osobę.

Zgodnie z wcześniejszymi założeniami, dobór próby nastąpił metodą random walking. Jest to metoda doboru respondentów, która opiera się na tzw. marszrucie ankietera. Losowany jest punkt startu (ulica i numer domu). Następnie ankieter, idąc ulicą, realizuje wywiady zgodnie z algorytmem doboru respondentów. Taka metoda dotarcia do respondentów pozwoliła również na oszacowanie skali zjawiska ubóstwa wśród osób biednych pracujących. Zgodnie z uzyskanymi danymi empirycznymi, tzw. working poor stanowią 30,7% ogółu pracujących mieszkańców Lubania. Należy jednak podkreślić, że przyjęty w badaniach próg ubóstwa jest znacznie wyższy od urzędowego, który – na przykład dla czteroosobowego gospodarstwa domowego z dwójką dzieci - wynosi 547 zł netto na osobę. Wielkość próby wyniosła 100 mieszkańców.

Kluczowe wyniki i wnioski:

Na podstawie przeprowadzonych badań ilościowych dotyczących sytuacji pracujących o niskich dochodach zamieszkujących w Lubaniu, uzyskano poniższe kluczowe wyniki i wnioski.

- **Charakterystyka społeczno-demograficzna badanych**
 - Zgodnie z uzyskanymi danymi empirycznymi, problem ubóstwa wśród osób pracujących dotyczy 30,7% ogółu pracujących mieszkańców Lubania.
 - W próbie badawczej znalazło się nieco więcej mężczyzn niż kobiet. Najliczniejsi okazali się „biedni pracujący” liczący od 25 do 34 lat oraz w wieku od 41 do 50 lat.

- *Wśród kobiet nieco większe okazały się odsetki osób aktywnych zawodowo w wieku od 25 do 34 lat, wśród mężczyzn odnotowano dwukrotnie więcej tych, którzy przekroczyli 50 rok życia.*
- *Najbardziej na niskie płace narażone są osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym; o połowę rzadziej są to pracownicy, którzy ukończyli szkoły średnie zawodowe i ogólnokształcące. Ankietowane pracownice były przeciętnie wyedukowane na wyższym poziomie niż badani mężczyźni.*
- *Ponad połowa ankietowanych w wieku od 18 do 24 lat posiadała dyplom szkoły pomaturalnej, co może wskazywać na to, że ten typ wykształcenia szczególnie sprzyja niskim dochodom wśród młodych pracowników.*
- *Współwystępowanie niskich dochodów i wyższego wykształcenia w największym stopniu wiązało się z wiekiem średnim, od 35 do 50 lat .*
- *Wśród biednych pracujących większość stanowiły osoby zamężne lub żonate; co czwarty respondent był w stanie kawalerskim/panieńskim.*
- *Najliczniejszą grupę wśród respondentów stanowili rodzice dwójki dzieci; co czwarty ankietowany był bezdzietny. Największa proporcja osób bezdzietnych dotyczyła badanych w wieku od 18 do 24 lat. Ta najmłodsza grupa rodziców wychowywała jedno dziecko, zaś większa liczba potomstwa (3 i więcej) dotyczyła starszych ankietowanych.*
- *Respondenci z wykształceniem wyższym najczęściej deklarowali posiadanie dwójki dzieci. Badani, którzy ukończyli szkoły podstawowe, gimnazjalne albo zasadnicze zawodowe częściej niż inni ankietowani wychowywali jedynaka, trójkę lub więcej dzieci.*
- *Zdecydowana większość ankietowanych wychowuje dziecko do 18 roku życia, a więc posiada potomstwo na utrzymaniu. W zdecydowanej większości mają oni pod opieką osoby starsze wymagające stałego wsparcia. Te dwa czynniki z pewnością wpływają na obniżenie poziomu dochodów na członka rodziny i na możliwości dodatkowego zarabkowania.*
- **Sytuacja materialna badanych**
 - *Większość ankietowanych współdzieli mieszkanie z rodzicami lub z teściami, nie posiada własnego lokum. Najczęściej dotyczyło to osób samotnych: panien i kawalerów, osób w separacji i rozwodników, a także osób w wieku od 18 do 24 lat. Jednakże wśród ubogich pracujących dopiero wiek 50 lat wyraźnie sprzyjał niezależności w zakresie posiadania własnego mieszkania.*
 - *W ponad połowie przypadków dochody uzyskują dwie osoby wraz respondentami, a w co trzecim – tylko jedna. Przy czym wszyscy respondenci zamieszkujący samotnie, zadeklarowali, że posiadają oni jakiegokolwiek dochody.*
 - *Rodziny badanych w przeważającej części posiadają niestabilne źródła utrzymania. W znacznej mierze są to dochody niezarobkowe. W niespełna połowie przypadków wskazano na pensje z umowy o pracę. W dwóch na pięciu gospodarstwach domowych były to przychody w ramach programu Rodzina 500+, a w co trzecim wynagrodzenia z umów cywilnoprawnych. Rzadziej były to renty, emerytury i prace dorywcze.*
 - *Należy podkreślić, że w co czwartym gospodarstwie domowym jedno ze źródeł utrzymania stanowi praca „na czarno”, co świadczy o skali tego zjawiska w badanej*

- zbiorowości. Z pewnością osoby o niskich dochodach znacznie częściej niż lepiej wynagradzani pracownicy godzą się na pracę bez żadnej umowy.
- Obecność osób bezrobotnych w gospodarstwach domowych wpływa na obniżenie dochodów na członka rodziny. W prawie połowie analizowanych rodzin zamieszkiwały osoby pozostające bez pracy. Należy podkreślić, że znacząca jest skala ukrytego bezrobocia w tych rodzinach – co piąty respondent zamieszkiwał z osobą bezrobotną niezarejestrowaną w PUP.
 - Mimo trudnej sytuacji życiowej, około dwie piąte respondentów określało swoją sytuację materialną jako przeciętną, co może wynikać z przyjętej grupy odniesienia, jaką są rodziny o podobnym statusie materialnym. Niemal połowa badanych uznała jednak swoją kondycję ekonomiczną za subiektywnie niekorzystną.
 - Problemy z płatnościami za bieżące rachunki deklaruje dominująca część ankietowanych, przy czym zdarzają się one z różnorodnym nasileniem. Najczęściej problemy z odkładaniem oszczędności, z zapewnieniem wyjazdów wakacyjnych i spłatą kredytów, długów. Widać zatem, że sytuacja materialna badanych jest związana z istotnym ryzykiem utracenia płynności finansowej.
 - Co istotne, większości badanych zgłosiła deficyty dostatecznych środków na leczenie lub na korzystanie z instytucji kultury, na odpoczynek.
 - Większość badanych ma w domu dostęp do telefonu komórkowego, komputera lub laptopa oraz Internetu; ponad połowa rodzin posiada samochody, a mniejszość – mieszkania, domy. Wiąże się to z brakiem możliwości odłożenia oszczędności na własne lokum lub też zaciągnięcia kredytu mieszkaniowego przez ubogich pracujących.
 - Na pozycję pracowników o niskich dochodach znacząco wpływa ich sytuacja zdrowotna. Wśród badanych było 10 niepełnosprawnych osób: 8 osób w stopniu lekkim i 2 w stopniu umiarkowanym.
- **Doświadczenie zawodowe**
- Ogólny staż pracy badanych był relatywnie długi – wśród większości z nich liczył od 6 do 20 lat; co piąty badany przepracował nawet więcej niż dwie dekady.
 - W przypadku stażu w obecnym zakładzie, ponad dwie piąte badanych przepracowało co najmniej 6 lat. Co trzecia osoba wskazała na okres do 2 lat.
 - Respondenci pracowali dotychczas średnio w czterech zakładach pracy. W jednym miejscu przez cały czas była zatrudniona tylko co jedenasta osoba. Może to wynikać z fluktuacji kadr na lokalnym rynku pracy, z faktu niestabilności i elastyczności zatrudnienia. Innym powodem jest też stosunkowo długi ogólny staż pracy znaczącej części badanych.
 - Na stabilność zatrudnienia w badanej grupie ma wpływ wiek pracowników. Okresem przełomowym, destabilizującym jest wiek od 35 do 40 lat. Być może tacy pracownicy mają większe oczekiwania wobec miejsca pracy i przez to są bardziej mobilni, skłonni do zmian. Mogą też być „wypychani” z rynku pracy przez młodszych, bardziej dynamicznych, elastycznych oraz starszych, bardziej doświadczonych, „sprawdzonych” pracowników.
 - Zmianom miejsc pracy sprzyja niski poziom wykształcenia, co zapewne wynika z faktu, że osoby najslabiej wyedukowane godziły się na relatywnie niekorzystne warunki pracy i były zatrudniane na umowach okresowych, cywilnoprawnych lub „na czarno”.

- W badanej zbiorowości dominują okresowe, niestabilne formy aktualnego zatrudnienia. Ponad jedna trzecia pracuje na umowie na czas określony, a nieliczni – na czas nieokreślony. Dwie piąte badanych zarobkuje w ramach umowy o dzieło lub umowy-zlecenia. Nieliczne osoby prowadzą własną działalność gospodarczą.
- Jeden na dwudziestu badanych przyznał, że aktualnie świadczy pracę na „umowę ustną” lub pracuje na emigracji.
- Około połowa ankietowanych jest zatrudniona w pełnym wymiarze czasu pracy. Ponad co trzeci nie potrafił oszacować czasu pracy i wybrał odpowiedź „trudno powiedzieć”. Może to wynikać z faktu, że były to osoby zatrudnione w oparciu o elastyczne formy zatrudnienia.
- Co warto podkreślić, mniej niż połowa ankietowanych ubogich pracujących zawsze otrzymuje wynagrodzenie w terminie zgodnym z umową; w nieco częściej niż w co drugim przypadku opóźnienia w wypłatach zdarzają z różną częstością. Są to dane pokazujące niepokojące zjawisko związane z niestabilnością znacznej części budżetów domowych w analizowanej zbiorowości.
- Typowy zakład pracy zatrudniający ubogich pracujących to: firma prywatna; mikro-przedsiębiorstwo liczące do 9 osób kadry; firma usługowa lub ewentualnie handlowa, budowlana.
- Typowy ubogi pracujący z Lubania aktualnie jest zatrudniony w charakterze pracownika usług osobistych, sprzedawcy lub jest robotnikiem przemysłowym rzemieślnikiem; najczęściej jest to sprzedawca, kierowca samochodów ciężarowych lub robotnik budowlany.
- **Poczucie zagrożenia utratą pracy**
 - Ważnym aspektem jakości pracy jest bezpieczeństwo zatrudnienia. Największa część nie czuła się zaniepokojona taką możliwością; obawy o różnym natężeniu pojawiły się u jednej piątej ankietowanych.
 - Typowy ubogi pracujący obawiający się utraty pracy to osoba: z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym; w wieku od 35 do 40 lat, pracująca w ochronie zdrowia, w usługach, budownictwie lub handlu; zatrudniona w ostatnim zakładzie pracy od 13 miesięcy do 2 lat.
- **Mobilność zawodowa**
 - Gotowość do podjęcia dodatkowych zajęć zarobkowych w celu poprawy poziomu życia: tylko co szósty ankietowany regularnie podejmuje się wykonywania dodatkowych zajęć; około dwie piąte badanych nie ma dodatkowych źródeł dochodu.
 - Podejmowanie regularnej dodatkowej pracy najczęściej dotyczy badanych: negatywnie oceniających swoją sytuację materialną; posiadający tylko podstawowe lub gimnazjalne wykształcenie; najstarszych i najmłodszych – którzy ukończyli powyżej 50 lat lub w wieku od 18 do 24 lat.
 - Gotowość do poszukiwania lepiej płatnego zajęcia: około co trzeci ankietowany w ciągu ostatniego roku poszukiwał lepszej posady; zdecydowana większość nie podjęła takich starań.
 - Badani nieposzukujący lepszej pracy wskazywali głównie na czynnik obiektywny, czyli trudności w znalezieniu lepszej pracy w okolicy, deficyty lepiej płatnych posad. Rzadziej był to powód wewnętrzny – zbyt niski poziom kwalifikacji w stosunku do wymogów rynku pracy.

- *Gotowość do zaakceptowania trudnych warunków pracy: badani najczęściej byli gotowi zatrudnić się w pracy wymagającej długich dojazdów oraz w innym zawodzie niż wyuczony; nieliczni podjęliby się pracy wymagającej przeprowadzki lub rezygnacji w najbliższym czasie z planów rodzinnych.*
- *Mobilność geograficzna: gotowość do podjęcia pracy w miejscu zamieszkania lub w powiecie dotyczy większość badanych; tylko co czwarty badany jest skłonny szukać zatrudnienia poza województwem dolnośląskim lub za granicą.*
- *Doświadczenie w pracy za granicą; co trzecia osoba zarabkowała na emigracji, ale zdecydowana większość respondentów nie pracowała nigdy za granicą.*
- *Osoby z doświadczeniem pracy za granicą najczęściej przepracowały tam do roku czasu; były zatrudnione głównie jako robotnicy budowlani, pomocniczy robotnicy przy zbiorach owoców i kelnerzy.*
- *Typowy badany z doświadczeniem pracy na emigracji to: mężczyzna; osoba z wykształceniem pomaturalnym, co najwyżej gimnazjalnym lub zasadniczym zawodowym; w wieku od 18 do 24 lat lub od 35 do 40 lat; osoba bezdzietna; określająca swoją kondycję materialną jako względnie korzystną.*
- **Kwalifikacje i kompetencje zawodowe**
 - *Jeśli chodzi o zawód wyuczony, to co trzeci badany należał do robotników przemysłowych i rzemieślników, rzadziej – do pracowników usług osobistych i sprzedawców; najwięcej było wśród nich mechaników samochodów ciężarowych, fryzjerów, kucharzy i kosmetyczek.*
 - *Co istotne, na brak zawodu wyuczonego wskazał niemal co czwarty respondent, co oznacza, że jest to ważna cecha osób o niskich dochodach.*
 - *Większość ankietowanych miała okazję pracować w zawodzie wyuczonym; około co siódmy nie ma takiego doświadczenia.*
 - *Typowy badany z doświadczeniem w pracy w zawodzie wyuczonym posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe lub wyższe. W badanej zbiorowości oferta szkół zasadniczych zawodowych i wyższych w najwyższym stopniu koresponduje z zapotrzebowaniem lokalnego rynku pracy. Najslabiej w tym względzie wypadają szkoły pomaturalne.*
 - *Dodatkowe kwalifikacje: najbardziej popularne jest posiadanie prawa jazdy; zupełnie wyjątkowo badani posiadli umiejętność obsługi komputera, znajomość języków obcych lub uzyskali odpowiednie certyfikaty, uprawnienia zawodowe.*
 - *Jest to ważna informacja dla osób projektujących różne przedsięwzięcia dla ubogich pracujących, że większość z nich w ciągu ostatnich trzech lat nie uczestniczyła w dodatkowych formach kształcenia. Mogło wynikać to z braku środków finansowych, z braku czasu ze względu na konieczność „dorabiania” do pensji lub też z braku świadomości, wiedzy na temat kursów. Bariery mógł być również niski poziom motywacji do zmiany sytuacji życiowej, co należy uwzględnić w ewentualnych przyszłych programach dla tej części ludności Lubania.*
 - *Typowa osoba, która dokształcała się zawodowo: ukończyła kursy prawa jazdy lub doskonalila wcześniej uzyskane kwalifikacje zawodowe; to kobieta z dyplomem szkoły średniej zawodowej, ogólnokształcącej, pomaturalnej lub uczelni wyższej; była w wieku od 25 do 34 lat.*

- *Typowa osoba, która nie dokończyła się: to mężczyzna; osoba po szkole podstawowej lub gimnazjalnej w wieku powyżej 40 lat. Ta grupa ubogich pracowników potrzebuje szczególnego wsparcia w zakresie motywacji do kształcenia zawodowego.*
- *Osoby, które edukowały się w pozaszkolnych formach w ciągu ostatnich 3 lat, w większości ponosiły samodzielnie koszty kształcenia – może to być istotna przeszkoda w kształceniu ustawicznym ubogich pracujących. To kolejna odpowiedź dla specjalistów, którzy planują działania mające na celu poprawę sytuacji tej grupy pracowników.*
- *Plany edukacyjne na następne 12 miesięcy: tylko co szósta osoba planuje podnieść poziom swojego wykształcenia; jedynie co dwunasta deklaruje chęć uczestnictwa w kursach, szkoleniach. Widać zatem alarmująco niski poziom motywacji do podnoszenia poziomu i poszerzania zakresu kwalifikacji zawodowych w analizowanej zbiorowości. Niewykluczone, że zgodna z oczekiwaniami pracodawców i atrakcyjna dla odbiorców oferta mogłaby zwiększyć poziom zainteresowania tej zbiorowości dalszą edukacją.*
- **Otrzymywane formy wsparcia**
 - *Niemal połowa respondentów nigdy nie korzystała z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej ani Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. Co trzeci badany aktualnie korzysta ze wsparcia tych instytucji. Dominująca część ankietowanych nigdy też nie otrzymywała wsparcia ze strony instytucji charytatywnych czy religijnych.*
 - *Najczęściej ankietowani nieuzyskujący świadczeń nie dostrzegali potrzeby pomocy i zapewne nie zwracali się po nią do instytucji, organizacji społecznych. Co czwarty badany z analizowanej grupy nie spełniał warunków uzyskania wsparcia lub nie chciał z niego skorzystać. W tych przypadkach oferta pomocy nie była dostosowana do potrzeb badanych. Mniej istotnymi barierami okazały się brak informacji o możliwościach uzyskania pomocy lub zniechęcenie biurokracją związaną z ubieganiem się o różne świadczenia.*
 - *Badani, którzy otrzymali wsparcie, najczęściej uzyskali pomoc materialną, rzeczową lub finansową. Tylko nieliczni skorzystali z aktywizacji zawodowej, kursów, staży lub aktywizacji społecznej. Warto kierować do ubogich pracujących również ofertę pomocy niematerialnej, a także zachęcać tę grupę lubianian do korzystania z różnych kursów, szkoleń, wsparcia zwiększającego poziom integracji zawodowej, społecznej tych osób.*
 - *Co warto pokreślić, dla większości badanych ważna jest nieformalna pomoc ze strony rodziny, przyjaciół. Najczęściej było to wsparcie finansowe oraz polegające na opiece nad innym członkiem rodziny, nad dziećmi. Ta pozainstytucjonalna sieć wsparcia ubogich pracujących i ich rodzin jest zapewne ważnym powodem zgłaszanego braku zapotrzebowania na pomoc ze strony urzędów, organizacji społecznych.*
- **Uczestnictwo w bezpłatnych ofertach spędzania czasu wolnego**
 - *Większość respondentów zgłaszała w trakcie badania, że nie ma dostatecznych środków na uczestnictwo w kulturze, na wyjazdy wakacyjne. Z drugiej strony korzystają oni tylko z części bezpłatnej oferty spędzania czasu wolnego dostępnej w miejskich placówkach kulturalnych, edukacyjnych i sportowych.*
 - *Ankietowani najczęściej wskazywali jako bariery uczestnictwa: brak czasu oraz niedostateczną informację o ofertach instytucji miejskich.*

- Zdecydowana większość ankietowanych zadeklarowała znajomość bezpłatnej oferty Miejskiego Domu Kultury i Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej; niespełna połowa badanych miała wiedzę odnośnie propozycji Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji; dla pozostałych 6 instytucji odsetki te były jeszcze mniejsze.
- Mimo deklarowanej znajomości bezpłatnych ofert kulturalnych, edukacyjnych, tylko dwie piąte ankietowanych skorzystało z nich; ponad połowa nie partycypowała w tych programach. Korzystający z bezpłatnej oferty, najchętniej udawali się do Miejskiego Domu Kultury, do Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej lub MOSiR-u.
- Niskie zainteresowanie dotyczyło instytucji, których projekty były najmniej znane badanym: Łużyckiego Centrum Rozwoju, Lubańskiego Centrum Historycznego oraz Regionalnego Centrum Edukacji Ekologicznej. Odpowiednia promocja tych instytucji i ich bezpłatnej oferty powinna przełożyć się na większy poziom uczestnictwa mieszkańców Lubania, w tym ubogich pracujących.
- Typowy uczestnik w bezpłatnej ofercie to: kobieta; osoba z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym lub pomaturalnym; w wieku powyżej 50 lat lub od 35 do 40 lat; osoba posiadająca dzieci. Wśród tych najbardziej zmotywowanych do uczestnictwa osób warto kierować informację na temat oferty instytucji aktualnie mało popularnych w badanej zbiorowości.
- Typowy nieuczestniczący w bezpłatnej ofercie jest: mężczyzną; osobą z wykształceniem średnim lub zasadniczym zawodowym; w wieku od 18 do 24 lat lub od 41 do 50 lat; osobą bezdzietną. Do tej grupy należy nie tylko kierować odpowiednią informację na temat bezpłatnej oferty instytucji miejskich. Należałoby również zadbać o propozycje atrakcyjne dla tej grupy, np. dla mężczyzn (w tym ojców), dla dorosłych bezdzietnych mieszkańców Lubania.

Ochrona zdrowia

W największym zakresie ochrona zdrowia jest zadaniem Powiatu Lubańskiego ujętym w Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Starostwo Powiatowe poprzez działania NZOZ Łużyckie Centrum Medyczne w Lubaniu Sp. z o. o. ŁCM prowadzi zakład opieki zdrowotnej, w którym funkcjonuje dziewięć oddziałów szpitalnych, jednaście poradni specjalistycznych oraz inne działy medyczne.

Gmina Lubań realizuje z kolei szereg działań profilaktycznych, określanych w Programie Profilaktyki Zdrowia Gminy Miejskiej Lubań na 2016 - 2017. Jednostki organizacyjne miasta wymienione w Zarządzeniu czynnie realizują Program, realizując zadania, których celem jest promocja zdrowego stylu życia i szerzenie świadomości o zagrożeniach wynikających z różnorodnych chorób. Do najciekawszych form w zakresie profilaktyki chorób krążenia w 2016 roku należały:

- o prezentacje multimedialne dot. aktywnego sposobu spędzania wolnego czasu (SP-3);
- o warsztaty dot. poszerzenia wiedzy o wpływie niezdrowego odżywiania na układ krążenia i przygotowywanie potraw o niskiej zawartości cholesterolu (SP-3);
- o organizacja szkolnego festynu promującego aktywne formy spędzania wolnego czasu (SP-4);
- o kontynuacja udziału w programie Ministerstwa Sportu i Turystyki „Mały Mistrz”, którego ideą jest propagowanie aktywnej postawy wśród dzieci z klas I – III (SP-1, SP-4);
- o realizacja Ogólnopolskiego Programu Edukacyjnego „Trzymaj formę”, którego celem było kształtowanie prozdrowotnych nawyków młodzieży szkolnej i ich rodzin poprzez promocję zasad aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety (SP-1);
- o udział w ogólnopolskim konkursie „Szkola wolna od dopalaczy” (GM-2);
- o zajęcia edukacyjne n/t „Stop otyłości wśród młodzieży szkolnej” (GM-2).

Oprócz chorób układu krążenia choroby nowotworowe należą do najpopularniejszych problemów zdrowotnych Polaków. Stanowią one drugą z kolei przyczynę zgonów w Polsce. Rozwijają się długo i często w początkowym stadium są bezobjawowe. Dlatego wczesne ich wykrycie daje bardzo duże szanse wyleczenia. W tym procesie ważną rolę pełnią badania przesiewowe oraz edukacja zdrowotna prowadzona wśród lekarzy i pacjentów.

W temacie profilaktyki chorób nowotworowych na uwagę zasługuje przystąpienie Szkoły Podstawowej nr 3 do sieci szkół promujących Europejski Kodeks Walki z Rakiem. Działaniami zostali objęci uczniowie, rodzice i pracownicy szkoły. Przeprowadzono akcję informacyjną dla rodziców, zorganizowano ekspozycje poświęcone wdrażaniu w życie zasad zdrowego stylu życia i roli profilaktyki nowotworowej. Uczniowie czytali także komiks poświęcony profilaktyce zachorowań na nowotwory.

Z kolei Gimnazjum nr 2 uczestniczyło w projekcie edukacji prozdrowotnej „Rakoobrona” organizowanym przez Fundację Rosa we Wrocławiu poprzez propagowanie treści związanych z profilaktyką chorób nowotworowych na zajęciach edukacyjnych.

Społeczność Gimnazjum nr 3 zorganizowała akcję charytatywną dla ucznia chorego na nowotwór pn. „Teatr dla Szymona”.

W celu podniesienia świadomości środowiska lokalnego dot. promocji zdrowia pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lubaniu prowadzili promocję szeroko pojętej higieny już od najmłodszych lat, która ma przynieść w przyszłości wymierne efekty w postaci

zmniejszenia zachorowalności i umieralności na choroby układu krążenia, nowotwory i przyczyni się do poprawy ogólnego stanu zdrowia społeczeństwa.

Trzecią z kolei epidemią XXI wieku jest cukrzyca. Ocenia się, że w Polsce na cukrzycę choruje około 2 milionów osób, a na świecie blisko 151 milionów. Oszacowano, że leczenie jednej osoby z tą dolegliwością jest cztery razy droższe niż leczenie osoby bez cukrzycy, dlatego tak istotna jest profilaktyka i edukacja całego społeczeństwa. Najczęściej chorują osoby po 30 roku życia. Jednakże cukrzyca atakuje również dzieci i młodzież, u których dominuje brak ruchu oraz złe nawyki żywieniowe w postaci tak popularnego „fast food’u”. W związku z takim stylem życia, preferowanym w ostatnim czasie przez dzieci i młodzież, konieczne stały się spotkania uczniów, na których poruszane były tematy o zdrowym odżywianiu oraz nowej piramidzie żywieniowej. Na lekcjach przyrody omawiano, ze szczególnym naciskiem, treści o szkodliwości „fast food’ów”, roli codziennej aktywności fizycznej jako profilaktyce wielu chorób, w tym również cukrzycy. Zorganizowano także prelekcję dla rodziców, która prowadzona była przez pracownika SANEPID-u, a poświęcona roli odżywiania i stylu życia w profilaktyce cukrzycy. Podkreślona została rola rodzica w procesie kształtowania nawyków żywieniowych dzieci, podkreślono szkodliwość spożywania napojów słodzonych i niezdrowych przekąsek typu „chipsy”. Zorganizowano również szkolenie dla nauczycieli dot. rozpoznawania wczesnych objawów chorobowych i postępowania z uczniem chorym na cukrzycę. Uczniowie zostali włączeni w profilaktyczną akcję promującą zdrowie odżywianie „Śniadanie daje moc”.

Powodem 20 – 30% schorzeń układu krążenia, 40% nowotworów złośliwych u mężczyzn i 10% u kobiet oraz 80% przewlekłych chorób układu oddechowego jest palenie tytoniu. Statystyki wskazują więc na konieczność podniesienia świadomości społecznej na temat szkodliwości palenia tytoniu dla samych palaczy oraz osób trzecich.

W związku z koniecznością uświadomienia szkodliwości palenia zrealizowano profilaktyczne programy: „Chcę oddychać czystym powietrzem”, „Bieg po zdrowie”, „Nie pal przy mnie proszę”, „Nie pali mi się do palenia”, „Trzymaj formę”, „Palę – nie myślę, myślę – nie palę” i „Czyste powietrze wokół nas”. Upowszechniano również wiedzę na ten temat poprzez realizację projektu „W Lubańskiej szkole żyjemy zdrowo i bezpiecznie”. W ramach działań opracowano także plakaty i ulotki, przeprowadzono pogadanki z dziećmi ilustrowane filmikami edukacyjnymi i prezentacjami multimedialnymi. Stworzono okazje do działalności plastycznej inspirowanej tematem szkodliwości palenia papierosów.

Również zasady udzielania pierwszej pomocy ofiarom wypadków powinny stanowić podstawową wiedzę wpajaną od najmłodszych lat, dlatego działanie to zostało zapisane w Programie Profilaktyki i Promocji Zdrowia.

W dniu 16 października obchodzony był Europejski Dzień Przywracania Czynności Serca i właśnie dlatego, co roku organizowane jest bicie rekordu w jednoczesnym prowadzeniu resuscytacji krążeniowo – oddechowej poprzez jak największą liczbę osób, w tym naszych uczniów. Całe to wydarzenie organizowane było pod patronatem Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Wdrażano zasady z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej na wybranych zajęciach z udziałem gości – podstawowe techniki udzielania pierwszej pomocy, masaż serca, pozycja bezpieczna.

Ponadto w przedszkolach miejskich zapewniono i stworzono takie warunki, aby dzieci i ich rodzice nabyli umiejętności prozdrowotnych zachowań i stylu życia oraz stworzenia atmosfery zrozumienia i poszanowania zdrowia własnego i innych osób.

W ramach zadań własnych dot. ochrony zdrowia w 2016 r. zrealizowano szereg innych działań, które koordynował Wydział Infrastruktury Społecznej. W oparciu o profilaktykę

chorób nowotworowych przeprowadzone zostały badania mammograficzne w ramach umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia. W Wielospecjalistycznym Szpitalu w Zgorzelcu była możliwość wykonania bezpłatnego badania z zastosowaniem najnowocześniejszej technologii 3D. Program skierowano do kobiet w wieku 50 – 69 lat.

W 2016 roku na terenie miasta przeprowadzone zostały również badania przesiewowe w zakresie:

- o osteoporozy (przebadano 100 osób);
- o echa serca (przebadano 66 osób);
- o spirometrii (przebadano 100 osób).

W ramach kampanii promocji zdrowia dla społeczeństwa miasta przygotowano i przeprowadzono także działania na płaszczyźnie pomiaru wagi ciała i wzrostu, obliczenia wskaźnika BMI, pomiaru ciśnienia krwi oraz porad dot. chorób krążenia i cukrzycy. W rezultacie z tego rodzaju konsultacji skorzystało 120 osób.

W roku 2016 podjęte zostały działania z zakresu zadania publicznego dot. profilaktyki i promocji zdrowia. Wsparcie finansowe udzielone przez Gminę organizacjom działającym w oparciu o ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie miało na celu w głównej mierze ochronę zdrowia poprzez wzrost aktywności fizycznej społeczeństwa, głównie dzieci i młodzieży. Wsparciem objęte zostały też inicjatywy w sferze działań podejmowanych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, których nadrzędny cel stanowiła profilaktyka i sposób rozwiązywania problemów dot. używania substancji psychoaktywnych, uzależnień behawioralnych i innych zachowań ryzykownych, czego dowodem może być realizacja kampanii pod nazwą: „Reaguj na przemoc”, „Zachowaj trzeźwy umysł”, czy też „Postaw na rodzinę”.

Zwieńczeniem działalności w dziedzinie ochrony zdrowia w 2016 roku była konferencja szkoleniowa zorganizowana we współpracy z Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną w Lubaniu pt. „Efektywny dialog jako sposób wspomagania młodzieży w radzeniu sobie ze stresem, jako konsekwencje uzależnień od środków psychoaktywnych oraz tytoniu”. W spotkaniu wzięli udział pedagodzy, psychologowie szkolni, pracownicy placówek oświatowych miasta i powiatu oraz pracownicy socjalni.

Od momentu wejścia w życie Zarządzenie nr 142/2016 Burmistrza Miasta Lubań z dnia 22 czerwca 2016r. w sprawie przyjęcia Programu Profilaktyki i Promocji Zdrowia Gminy Miejskiej Lubań na lata 2016 – 2017 z ramienia Urzędu Miasta zrealizowanych zostało 20 akcji na rzecz mieszkańców miasta Lubań. W rezultacie, z wykluczeniem danych dot. badania mammograficznego, z działań przeprowadzonych w ramach Programu skorzystało ok. 330 osób.

Ponieważ omawiane działania przynoszą dobre efekty i cieszą się zainteresowaniem społeczności miasta można wnosić, że zasadne będzie ich kontynuowanie.

IV. ANALIZA SWOT

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Sprawnie i stabilnie funkcjonujący system pomocy społecznej, dobrze oceniany przez klientów MOPS. • Duży potencjał kadr służb społecznych. • Działające w mieście zaangażowane środowiska aktywistów. • Rosnące zainteresowanie „dobrym starzeniem się”. • Realizowanie przez instytucje programów profilaktycznych. • Bardzo duża aktywność środowiska seniorów. • Istniejący system wsparcia przez pedagogów i psychologów szkolnych i Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej. • Bezpłatne poradnictwo specjalistyczne oferowane mieszkańcom przez miejskie instytucje. • Intensywna współpraca miejskich instytucji kultury w zakresie współorganizowania wydarzeń i tworzenia oferty aktywności. • Cykliczne „ imprezy środka” cieszące się dużą popularnością. • Imprezy tematyczne współorganizowane przy dużym zaangażowaniu różnych środowisk aktywistów (zasięg środowiskowy). • Oferta bezpłatnego spędzania wolnego czasu, aktywności kulturalnej i sportowej. • Szeroko rozwinięta komunikacja z mieszkańcami. • Postępująca rewaloryzacja miasta. • Bogate i różnorodne dziedzictwo kulturowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niedostateczny system usług opiekuńczych. • Brak DPS. • Niewystarczający system uczenia się przez całe życie. • Złe samopoczucie psychiczne uczniów i opór przed korzystaniem ze wsparcia. • Niewystarczająco dostępne wsparcie dla uczniów i rodziców. • Niewystarczająca wiedza nauczycieli i rodziców na temat zagrożeń w szkole. • Cyberprzemoc występująca w szkołach. • Niewystarczająca liczba miejsc pracy dla osób z niskimi kwalifikacjami oraz osób dotkniętych dysfunkcjami (w tym osób uzależnionych). • Niska frekwencja na wydarzeniach aktywizujących społeczność. • Ograniczone ilościowo i jakościowo potrzeby społeczności w zakresie kultury i zaangażowania społecznego • Zły stan techniczny obiektów sportowych oraz budynku Miejskiego Domu Kultury. • Zły stan techniczny sztandarowych zabytków miejskich (Wieża Trynitaraska, Dom Solny, Wieża Bracka, Parowozownia). • Nieznajomość miejskiej oferty, „bierność informacyjna”. • Niska partycypacja społeczna. • Bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu ich własnych problemów. • Wpływ chorób psychicznych na obniżone funkcjonowanie w społeczeństwie
SZANSE	ZAGROŻENIA

<ul style="list-style-type: none"> • Zbieżność i komplementarność z działaniami planowanymi w Powiecie Lubańskim. • Sprawnie działające instytucje świadczące pomoc osobom niepełnosprawnym, rodzinom w kryzysie i osobom bezrobotnym. • Wysokie zasoby kapitału ludzkiego. • Stabilna sytuacja finansowa miasta. • Plan Gospodarki Niskoemisyjnej umożliwiający ubieganie się o dofinansowania do modernizacji budynków. • Chęć ubiegania się przez GM o środki na dofinansowanie remontów miejskich zabytków. • Prowadzone przez Stowarzyszenie Południowo – Zachodnie Forum Samorządu Terytorialnego Pogranicze projekty z zakresu integracji społecznej, edukacji nieformalnej, aktywności seniorów. • Działalność Lokalnego Inkubatora NGO. • Dłuższe życie mieszkańców Dolnego Śląska. • Łatwość migracji zarobkowej. • Wysokie walory komunikacyjne miasta, wynikające z jego położenia. • Duże możliwości absorpcji środków unijnych przez miasto. • Rosnący krajowy i zagraniczny popyt na niekonwencjonalne usługi turystyczne, paraturystyczne i turystykę weekendową. • Znaczny areał terenów pod inwestycje o charakterze turystyczno-rekreacyjnym na Kamiennej Górze. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewielki areał terenów nadających się pod większe inwestycje na terenie powiatu lubańskiego. • Słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna i około - turystyczna na terenie powiatu lubańskiego. • Odpływ z miasta wykształconej młodzieży. • Ujemny przyrost naturalny. • Rozwarstwienie dochodowe społeczności Dolnego Śląska. • Brak zmiany postaw społeczeństwa wobec aktywności społecznej. • Brak zaufania do wszelkich przedstawicieli władzy. • Niedostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych. • Uzależnienie sektora pozarządowego od finansowego wsparcia sektora publicznego. • Zapóźnienia infrastrukturalne w obszarze pomocy i integracji społecznej. • Problemy w dziedzinie solidarności społecznej, postawy dyskryminujące i wykluczające. • Konieczność reorganizacji sieci szkół podczas nadchodzącej reformy oświaty. • Brak Lokalnego Programu Rewitalizacji Społecznej. • Duża konkurencja w konkursach na dofinansowanie remontów zabytków. • Rozbicie więzi rodzinnych i społecznych. • Powiększający się rozwój dysfunkcji rodzinnych. • Wzrost agresywnych zachowań dzieci i młodzieży.
---	---

V. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Planowanie działań

Kluczowym zadaniem władz samorządu Gminy Miejskiej Lubań jest zapewnienie wysokiego poziomu życia swoim mieszkańcom, a więc stworzenie możliwości i warunków do rozwoju we wszystkich dziedzinach życia. Zakres zadań związanych ze sferą społeczną oddziałującą na standard życia mieszkańców jest bardzo szeroki. Wizja rozwoju miasta zostanie zrealizowana poprzez działania z zakresu edukacji, kultury, sportu, rekreacji, turystyki, opieki zdrowotnej i społecznej.

Wśród czynników zewnętrznych mających istotny wpływ na sytuację społeczną Miasta Lubań warto wskazać na te, które wynikają z niekorzystnych perspektyw demograficznych – starzenia się społeczeństwa Miasta, migracji zwłaszcza ludzi młodych. Mając na uwadze oddziaływania i problemy globalne, lokalna polityka społeczna Miasta Lubań musi uwzględniać narastający problem starzenia się społeczeństwa, zmiany systemu wartości, zmiany w strukturze rodziny, powiększające się obszary zagrożeń dla funkcjonowania jednostki i rodziny.

Uwzględniając przeprowadzoną diagnozę sytuacji społecznej w Lubaniu, skalę i znaczenie społeczne ujawniających się problemów oraz dostępne opracowania analityczne określono cele strategiczne, operacyjne i zadania, które przede wszystkim biorą pod uwagę uwarunkowania lokalne, ale również uwzględniają zagrożenia i problemy wynikające z sytuacji zewnętrznej.

Cele strategiczne, operacyjne i zadania

Celem strategii są działania długofalowe i długookresowe, polegające na inwestowaniu w kapitał ludzki, system edukacji, aktywność obywatelską, poprawę sytuacji materialnej. Kompleksowa pomoc osobom z problemami społecznymi powinna opierać się ponadto na profilaktyce, systematycznym monitorowaniu sytuacji społecznej we wczesnym reagowaniu na dostrzegane problemy. Szczegółowa diagnoza i analiza sytuacji społecznej Lubania połączona z badaniami ankietowymi, pozwoliła wyodrębnić następujące cele strategiczne:

- Wyższa jakość życia mieszkańców miasta.
- Bezpieczna i przyjazna szkoła.
- Zdrowe społeczeństwo.
- Wspieranie systemu opieki nad dzieckiem.
- Aktywne i sprawne społeczeństwo.
- Nowoczesna kultura.
- Skuteczna komunikacja z mieszkańcami Lubania.

Następnie w ramach poszczególnych celów strategicznych wyodrębniono cele operacyjne i kierunki działań.

CEL STRATEGICZNY: WYŻSZA JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW MIASTA

CELE OPERACYJNE:

1. Utworzenie Domu Pomocy Społecznej na terenie miasta.
2. Zwiększenie aktywności zawodowej beneficjentów MOPS.
3. Udzielanie wsparcia osobom i rodzinom przy przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych.
4. Udzielanie wielopłaszczyznowej pomocy osobom i rodzinom doświadczających skutków problemów społecznych.
5. Wzrost wykorzystania opieki w miejscu zamieszkania poprzez system usług opiekuńczych.
6. Podniesienie jakości życia poprzez aktywizację seniorów w społeczności lokalnej.
7. Podejmowanie działań profilaktycznych w kierunku ochrony zdrowia w tym profilaktyka problemów zdrowia psychicznego.
8. Prowadzenie działań profilaktycznych i rozwiązywanie problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i innymi zachowaniami ryzykownymi.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

1. Adaptacja obiektu lub budowa nowego DPS lub współpraca z fundacją zajmującą się DPS (stworzenie DPS znajduje się również w Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016 - 2025).
2. Wymiana informacji i realizacja wspólnych inicjatyw pomiędzy beneficjentami i MOPS.
3. Współpraca z instytucjami i organizacjami zajmującymi się problematyką rynku pracy (PUP, stowarzyszenia i przedstawiciele pracodawców).
4. Wspieranie osób i rodzin świadczeniami z pomocy społecznej i innymi im należnymi.
5. Wspólne przedsięwzięcia instytucji i organizacji np. dla rodzin niewydolnych wychowawczo.
6. Upowszechnianie informacji o podmiotach świadczących pomoc osobom w trudnych sytuacjach życiowych.
7. Upowszechnianie informacji o usługach opiekuńczych.
8. Wdrożenie koncepcji i utworzenie Uniwersytetu Trzeciego Wieku.
9. Kontynuacja działań Akademii Seniora.
10. Upowszechnienie oferty kulturalnej, edukacyjnej i turystycznej aktywizującej osoby starsze.
11. Realizacja gminnych programów profilaktycznych
12. Dotarcie z informacją o możliwych formach pomocy do ubogich pracujących.

JEDNOSTKI ODPOWIEDZIALNE:

- Gmina Miejska Lubań.
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubaniu.
- Miejski Dom Kultury w Lubaniu.
- Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. M. Konopnickiej .
- Muzeum Regionalne w Lubaniu.
- Łużyckie Centrum Rozwoju w Lubaniu.
- Ośrodek Wsparcia Dziennego w Lubaniu.

ŚRODKI BUDŻETOWE:

Środki własne i zewnętrzne

CEL STRATEGICZNY: **BEZPIECZNA I PRZYJAZNA SZKOŁA**

CELE OPERACYJNE:

1. Zapobieganie konfliktom między rówieśnikami i przeciwdziałanie im.
2. Podnoszenie wiedzy, umiejętności uczniów, nauczycieli i rodziców na temat zapobiegania zagrożeniom oraz wiedzy dotyczącej ryzyka szkód wynikających ze spożywania środków uzależniających.
3. Powiększenie dostępności do usług specjalistycznych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom i zagrożeniom.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

1. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych.
2. Upowszechnianie informacji dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie i możliwości przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
3. Monitorowanie realizacji szkolnych programów wychowawczych i profilaktycznych realizowanych przez szkoły (sporządzanie rocznych sprawozdań).
4. Opracowanie i wdrożenie warsztatów dla uczniów, rodziców i nauczycieli na tematy dotyczące agresji między rówieśnikami (jak radzić sobie z zastraszaniem, pobiciem, rozpowszechnianiem szkodliwych kłamstw, cyberprzemocą i innymi zagrożeniami).
5. Utworzenie punktu konsultacyjnego porad psychologicznych dla rodziców i dzieci, jak radzić sobie z uzależnieniami behawioralnymi.
6. Realizacja miejskich programów profilaktycznych.

JEDNOSTKI ODPOWIEDZIALNE:

- Referat Edukacji UM Lubań.
- Wydział Infrastruktury Społecznej UM Lubań.
- Placówki oświatowe Gminy Miejskiej Lubań.

ŚRODKI BUDŻETOWE:

Środki własne i zewnętrzne.

CEL STRATEGICZNY: ZDROWE SPOŁECZEŃSTWO

CELE OPERACYJNE:

1. Promocja zdrowia.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

1. Edukacja zdrowotna – prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych, w tym kampanii edukacyjnych dotyczących ryzyka szkód wynikających ze spożywania środków uzależniających: alkoholu, narkotyków, dopalaczy i innych środków psychoaktywnych.
2. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjno - edukacyjnej.
3. Realizacja miejskich programów profilaktycznych.

JEDNOSTKI ODPOWIEDZIALNE:

- Ośrodek Wsparcia Dziennego w Lubaniu
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubaniu
- Łużyckie Centrum Rozwoju w Lubaniu
- Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji.
- Placówki oświatowe Gminy Miejskiej Lubań
- Gmina Miejska Lubań

ŚRODKI BUDŻETOWE:

Środki własne i zewnętrzne

CEL STRATEGICZNY: WSPIERANIE SYSTEMU OPIEKI NAD DZIECKIEM

CELE OPERACYJNE:

1. Upowszechnianie wiedzy o dostępności do specjalistycznych usług i innych form wsparcia dla dzieci i rodzin.
2. Zwiększenie efektywności działań instytucji zajmujących się rozwiązywaniem problemów społecznych.
3. Prowadzenie działalności w zakresie poradnictwa rodzinnego.
4. Prowadzenie zajęć w formie opiekuńczo-wychowawczej i specjalistycznej.
5. Zwiększenie dostępności do opieki nad dziećmi w wieku 0 - 3 lat.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

1. Wdrożenie kampanii informacyjnej na temat poradnictwa specjalistycznego dla rodzin.
2. Realizacja atrakcyjnych form spędzania wolnego czasu przez dzieci w formie stacjonarnej (np. świetlica, półkolonia itp.).
3. Podnoszenie kwalifikacji kadry pomocy społecznej według obowiązujących standardów.
4. Opracowanie i wdrożenie warsztatów i treningów wychowawczych dla rodziców i opiekunów prawnych.
5. Realizacja zajęć socjoterapeutycznych, psychologicznych i terapeutycznych dla dzieci.
6. Zwiększenia ilości miejsc w żłobku.

JEDNOSTKI ODPOWIEDZIALNE:

- Ośrodek Wsparcia Dziennego w Lubaniu
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubaniu
- Łużyckie Centrum Rozwoju w Lubaniu
- Placówki oświatowe Gminy Miejskiej Lubań
- Żłobek Miejski
- Gmina Miejska Lubań

ŚRODKI BUDŻETOWE:

Środki własne i zewnętrzne

CEL STRATEGICZNY: AKTYWNE I SPRAWNE SPOŁECZEŃSTWO

CELE OPERACYJNE:

1. Rozwój sportu i rekreacji w mieście.
2. Modernizacja i udostępnienie infrastruktury sportowej dla jak największej liczby mieszkańców.
3. Promocja sportu szkolnego poprzez wsparcie szkół w realizacji współzawodnictwa międzyszkolnego.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

1. Opracowanie i wdrożenie nowych programów rekreacji i aktywnego wypoczynku (np. nordic walking, squash).
2. Wspieranie działalności klubów sportowych i innych organizacji pozarządowych w sferze sportowej.
3. Budowa nowej infrastruktury sportowej (stadion, kartingi, park na Kamiennej Górze).
4. Modernizacja istniejących obiektów sportowych (kryta pływalnia, hala sportowa, stadion miejski).
5. Organizacja zawodów sportowych na szczeblu miejskim.
6. Współorganizacja zawodów sportowych na szczeblu powiatowym, wojewódzkim, krajowym i międzynarodowym.

JEDNOSTKI ODPOWIEDZIALNE:

- Gmina Miejska Lubań
- Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Lubaniu
- Wydział Infrastruktury Społecznej UM Lubań
- Placówki oświatowe Gminy Miejskiej Lubań

ŚRODKI BUDŻETOWE:

Środki własne i zewnętrzne

CEL STRATEGICZNY: NOWOCZESNA KULTURA

CELE OPERACYJNE:

1. Skuteczne kreowanie i zaspokajanie potrzeb mieszkańców miasta w zakresie kultury.
2. Zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w przedsięwzięciach kulturalnych i artystycznych.
3. Uzyskanie nowoczesnej infrastruktury kultury poprzez modernizację i remont obiektów w zarządzie instytucji kultury.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

1. Zmodyfikowanie oferty instytucji kulturalnej z uwzględnieniem diagnozy problemów społecznych miasta.
2. Organizowanie różnorodnych spotkań, warsztatów i zajęć dla różnych grup społecznych.
3. Sprzyjanie i pomoc w organizacji spotkań oraz innych form zaistnienia, skierowanych do lokalnych artystów, w szczególności amatorów, którzy zyskają możliwość tworzenia, a odbiorcy żywego kontaktu ze sztuką.
4. Organizowanie zajęć dla osób zagrożonych procesami wykluczenia społecznego oraz potrzebujących wyrównania szans.
5. Wspieranie inicjatyw kulturalnych, koncertów, spotkań, wystaw itp., proponowanych przez organizacje pozarządowe.
6. Utrzymywanie kontaktów z placówkami kultury działającymi na terenie miasta i powiatu.
7. Organizacja zajęć z wykorzystaniem nowych technologii dla dzieci i osób starszych.
8. Organizowanie przedstawień teatralnych, koncertów, spotkań, wydarzeń kulturalnych powiązanych z historią miasta i regionu.
9. Organizacja akcji promujących czytanie i korzystanie z zasobów bibliotecznych.
10. Organizowanie wystaw i wernisaży.
11. Prowadzenie zajęć i warsztatów artystycznych oraz grup zainteresowań.
12. Zapewnienie możliwości bezpłatnego uczestnictwa w kulturze.
13. Kreowanie potrzeby poznawania historii lokalnej wśród mieszkańców miasta i regionu.
14. Modernizacja obiektu MDK przy ul. Kościuszki i amfiteatru w parku na Kamiennej Górze.
15. Modernizacja obiektów filii MiPBP z dostosowaniem do osób niepełnosprawnych.
16. Rewaloryzacja i rewitalizacja Wieży Brackiej.

JEDNOSTKI ODPOWIEDZIALNE:

- Miejski Dom Kultury w Lubaniu
- Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. M. Konopnickiej
- Muzeum Regionalne w Lubaniu
- Łużyckie Centrum Rozwoju w Lubaniu
- Ośrodek Wsparcia Dziennego w Lubaniu

ŚRODKI BUDŻETOWE:

Środki własne i zewnętrzne.

CEL STRATEGICZNY: SKUTECZNA KOMUNIKACJA Z MIESZKAŃCAMI LUBANIA

CELE OPERACYJNE:

1. Poprawa dostępu do informacji dla wszystkich grup, także wykluczonych cyfrowo.
2. Zwiększenie partycypacji społecznej.
3. Zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w ofercie kulturalnej i sportowej.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

1. Rozwijanie dwukierunkowych form komunikacji z mieszkańcami.
2. Przekazywanie informacji o podejmowanych działaniach w sposób dostosowany do potrzeb i możliwości mieszkańców.
3. Przekazywanie informacji o dostępnych wydarzeniach wszystkimi kanałami komunikacji.
4. Udostępnianie atrakcyjnych, wywołujących pozytywne emocje relacji z wydarzeń.
5. Dostosowanie wykorzystywanych narzędzi i kanałów komunikacji do potrzeb grup docelowych.
6. Poszerzenie komunikacji z przedstawicielami klasy niższej poprzez stworzenie regularnie wykorzystywanych bezpłatnych materiałów drukowanych i optymalną dystrybucję.
7. Popularyzacja internetowych kanałów komunikacyjnych Miasta Lubania.
8. Regularne tworzenie bezpłatnych materiałów informacyjnych, optymalizacja ich dystrybucji.
9. Współpraca instytucji w zakresie udostępniania sal, przekazywania informacji, wykorzystania własnych kanałów komunikacji i współpracy z mediami, współorganizacji spotkań z mieszkańcami, realizacji badań opinii publicznej, organizacji szkoleń, konferencji, wykładów, warsztatów.
10. Organizowanie imprez integrujących lokalną społeczność.
11. Współpraca z organizacjami pozarządowymi, liderami i animatorami lokalnego środowiska, pasjonatami i artystami.
12. Udostępnienie przestrzeni TRETU jako miejsca spotkań mieszkańców na inicjatywy kulturalne, społeczne, edukacyjne.
13. Lokalna kampania społeczna na rzecz uczestnictwa w kulturze przy zaangażowaniu do promocji kultury najaktywniejszej grupy lubanian.
14. Promowanie nieodpłatnych i niewymagających bazy form aktywności fizycznej.
15. Upowszechnianie wiedzy o aktywności fizycznej w dostępnych kanałach komunikacji.

JEDNOSTKI ODPOWIEDZIALNE:

- Łużyckie Centrum Rozwoju w Lubaniu
- Miejski Dom Kultury w Lubaniu
- Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. M. Konopnickiej
- Muzeum Regionalne w Lubaniu
- Ośrodek Wsparcia Dziennego w Lubaniu
- Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Lubaniu
- Urząd Miasta Lubania

ŚRODKI BUDŻETOWE:

Środki własne i zewnętrzne.

VI. MONITORING STRATEGII

Monitoringiem objęte będą poszczególne zadania oraz realizacja celów operacyjnych i strategicznych. Wskaźniki oceny monitorowania celów strategicznych i operacyjnych Strategii przedstawiono w poniższej tabeli.

Cele	Wskaźniki
Wyższa jakość życia mieszkańców miasta	
Utworzenie DPS na terenie miasta Lubań.	Liczba DPS.
Zwiększenie aktywności zawodowej beneficjentów MOPS.	Liczba podopiecznych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej Liczba podopiecznych MOPS, którzy podjęli pracę.
Udzielanie wsparcia osobom i rodzinom przy przewyżczeniu różnych sytuacji życiowych.	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej.
Udzielanie wielopłaszczyznowej pomocy osobom i rodzinom doświadczających skutków problemów społecznych.	Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej.
Wzrost opieki w miejscu zamieszkania poprzez system usług opiekuńczych.	Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania.
Podniesienie jakości życia poprzez aktywizację seniorów w społeczności lokalnej.	Liczba seniorów korzystających z oferty kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej.
Podejmowanie działań profilaktycznych w kierunku ochrony zdrowia, w tym profilaktyka problemów zdrowia psychicznego.	Liczba podejmowanych działań. Liczba uczestników.
Prowadzenie działań profilaktycznych i rozwiązywanie problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i innymi zachowaniami ryzykownymi.	Liczba warsztatów, szkoleń, spotkań. Liczba uczestników.
Bezpieczna i przyjazna szkoła.	
Zapobieganie konfliktom między rówieśnikami i przeciwdziałanie im.	Liczba warsztatów. Liczba uczestników. Liczba konsultacji specjalistycznych.
Podnoszenie wiedzy, umiejętności uczniów, nauczycieli i rodziców na temat zapobiegania zagrożeniom oraz wiedzy dotyczącej ryzyka szkód wynikających ze spożywania środków uzależniających.	Liczba warsztatów. Liczba uczestników. Liczba konsultacji specjalistycznych.
Powiększenie dostępności do usług specjalistycznych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom i zagrożeniom.	Liczba uczestników.

Zdrowe społeczeństwo	
Promocja zdrowia.	Liczba zrealizowanych kampanii, wydanych materiałów.
Wspieranie systemu opieki nad dzieckiem	
Upowszechnianie wiedzy o dostępności do specjalistycznych usług i innych form wsparcia dla dzieci i rodzin.	Ilość zamieszczanych informacji.
Zwiększenie efektywności działań instytucji zajmujących się rozwiązywaniem problemów społecznych.	Liczba szkoleń dla kadry. Liczba uczestników szkoleń.
Prowadzenie działalności w zakresie poradnictwa rodzinnego.	Liczba warsztatów i treningów. Ilość uczestników.
Prowadzenie zajęć w formie opiekuńczo-wychowawczej i specjalistycznej.	Ilość zajęć w roku. Ilość uczestników.
Zwiększenie dostępności do opieki nad dziećmi w wieku 0-3 lat.	Ilość nowych pomieszczeń na oddziały żłobkowe.
Aktywne i sprawne społeczeństwo	
Rozwój sportu i rekreacji w mieście.	Ilość nowych programów rekreacyjnych Liczba uczestników Liczba przedsięwzięć wspieranych przez MOSiR
Modernizacja i udostępnienie infrastruktury sportowej dla jak największej liczby mieszkańców.	Liczba zmodernizowanych i nowych obiektów i pomieszczeń sportowych
Wsparcie szkół w realizacji współzawodnictwa międzyszkolnego.	Liczba zawodów i uczestników każdego szczebla
Nowoczesna kultura	
Skuteczne kreowanie i zaspokajanie potrzeb mieszkańców miasta w zakresie kultury.	Ilość zmodyfikowanych ofert instytucji kultury.
Zwiększenie uczestnictwa w przedsięwzięciach kulturalnych i artystycznych.	Liczba osób biorących udział w przedsięwzięciach kulturalnych i artystycznych.
Modernizacja i remont instytucji kultury.	Liczba zmodernizowanych obiektów i pomieszczeń instytucji kultury.
Skuteczna komunikacja z mieszkańcami Lubania	
Poprawa dostępu do informacji dla wszystkich grup, także wykluczonych cyfrowo.	Liczba przekazanych informacji o wydarzeniach Ilość wydanych i rozprowadzonych materiałów Liczba szkoleń dla administratorów strony internetowej luban.pl i osób zajmujących się promocją miejskich instytucji.

Zwiększanie partycypacji społecznej.	Liczba udostępnień sali konferencyjnej i przestrzeni Tretu. Liczba współorganizowanych spotkań i wydarzeń . Liczba przekazanych informacji o inicjatywach i spotkaniach.
Zwiększanie uczestnictwa mieszkańców w ofercie kulturalnej i sportowej.	Liczba przekazanych informacji o ofercie Liczba upowszechnionych relacji Lokalna kampania społeczna.

Gromadzeniem i opracowaniem informacji pozyskanych w procesie monitoringu zajmie się Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubaniu. Dane będą pozyskiwane z jednostek organizacyjnych Gminy Miejskiej Lubań oraz z instytucji Kultury działających w mieście, które będą monitorowały na bieżąco proces realizacji zadań operacyjnych znajdujących się w ich gestii, a także ze źródeł zewnętrznych. Raport z monitoringu Strategii zostanie sporządzony raz w roku do 30 kwietnia i przedłożony Radzie Miasta Lubań oraz podany do publicznej wiadomości na stronie miasta Lubań oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.